

ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
: บทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย

โดย

นายสมัย โกรทินธาคม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

: บทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย

โดย

นายสมัย โกรทินธาคม

ดุขฉุฉนัฟนัฟนัฟเป็นส่วนหนึ่ของการศึษาตามหลัสูตร

ปรัศญาดุขฉุฉบัณฉต (สหวิทยาการ)

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2559

ลัขลัษณะของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

CIVIL LIABILITY OF ALCOHOL BEVERAGE SELLERS
: LEGAL AND ECONOMIC ANALYSIS

BY

MR. SAMAI KROTINTAKOM

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
DOCTOR OF PHILOSOPHY IN INTEGRATED SCIENCE
COLLEGE OF INTERDISCIPLINARY STUDIES
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วิทยาลัยสหวิทยาการ

ดุชนินพนธ์

ของ

นายสมัย โกรทินธาคม

เรื่อง

ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
: บทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)

เมื่อ วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบดุชนินพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.อำพน วงศ์บัณฑิต)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาดุชนินพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.พรายพล คุ่มทรัพย์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาดุชนินพนธ์ร่วม

(ศาสตราจารย์ สุขุม ศุภนิത്യ)

กรรมการสอบดุชนินพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ มีโกศล)

กรรมการสอบดุชนินพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา สังขวรรณ)

หัวข้อดัชนีพนธ์	ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ชื่อผู้เขียน	: บทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย
ชื่อปริญญา	นายสมัย โกรทินธาคม
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ)
	สหวิทยาการ
	วิทยาลัยสหวิทยาการ
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.พรายพล คุ้มทรัพย์
อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีพนธ์ร่วม	ศาสตราจารย์ สุขุม ศุภนิธย์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

ผู้ศึกษานำเสนอสภาพปัญหามาแล้วซับซ้อนของไทย และข้อจำกัดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันหลายมลรัฐของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเจ้าภาพจัดเลี้ยงฉลองทางสังคม (ในบางมลรัฐ) อาจต้องรับผิดชอบทางแพ่งแก่ผู้เสียหาย ถ้าขายหรือเสิร์ฟให้ผู้ดื่มซึ่งมีเมมาแล้วเพิ่มเติม แล้วผู้นั้นขับรถจนเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น การสำรวจงานศึกษาที่เกี่ยวข้องพบว่า การกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าภาพ มีข้อถกเถียงมากกว่าการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ผู้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ ผ่านแนวคิดเรื่อง ผลกระทบภายนอกด้านลบ, หลักกฎหมายละเมิด, การก่อข้อกัณฑ์ หรือ เอื้อให้เกิดเหตุ

ผู้ศึกษาออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างว่า ควรกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่ จากนั้นได้ทดสอบความคิดเห็นด้วยวิธี Binary Logistic Regression พบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้ผู้ตอบเห็นควรกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย คือ “ระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้ขายทำให้เกิดความเสียหาย” กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเสียหายจากการประเมินของผู้ตอบเพิ่มขึ้น 1 Scale มีโอกาสที่ผู้ตอบจะตัดสินใจให้ผู้ขาย รับผิดชอบเพิ่มขึ้น 2.67 เท่า เมื่อเทียบกับความเห็นที่ไม่ควรรับผิดชอบ ส่วนปัจจัย “ลักษณะการมีส่วนร่วมทำให้เกิดเหตุ” และ “สภาพการเอาใจใส่ของผู้ขาย” ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ ต่อการตัดสินใจให้ผู้ขาย รับผิดชอบ

นอกจากนี้ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน มีข้อจำกัดในการบังคับใช้ จึงเห็นควรเสนอให้มีการปรับปรุง รวมทั้งถ้าจะกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยนั้น มีช่องทางในการแก้ไขกฎหมายปัจจุบันได้

โดยอาศัยมาตรา 16(3) ใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ให้เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรี ในการกำหนดวิธี หรือลักษณะการขาย เครื่องดื่มที่ต้องห้ามได้ และ มาตรา 16(6) คณะกรรมการสามารถให้คำปรึกษาแนะนำ ประสานงาน ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งเสนอมาตรการในการ ป้องกันผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจช่วยลดอุบัติเหตุได้อีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: ปัญหาเมาแล้วขับรถ, ผลกระทบภายนอกด้านลบ, หลักกฎหมายละเมิด, ความรับผิดชอบ
แพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเจ้าภาพจัดเลี้ยง, การเป็นต้นเหตุ, ความใกล้เคียง
เหตุ, การก่อชองภัย หรือเอื้อให้เกิดเหตุ

Dissertation	CIVIL LIABILITY OF ALCOHOL BEVERAGE SELLERS : LEGAL AND ECONOMIC ANALYSIS.
Author	Mr. Samai Krotintakom
Degree	Doctor of Philosophy in Integrated Science
Major Field/Faculty/University	Integrated Science College of Interdisciplinary Studies Thammasat University
Dissertation Advisor	Professor Praipol Koomsup, Ph. D.
Dissertation Co-Advisor	Professor Susom Supanit
Academic Years	2016

ABSTRACT

The author presents the problem of drunk driving and some shortcomings of the Alcoholic Beverage Control Act and other related laws in Thailand. Currently many states in the U.S. have established civil liability for alcohol beverage sellers (dram shop liability) and social hosts (in some states), if they knowingly serve a person to the point of intoxication and that person drives and causes an accident with injury to a third party. Findings from a literature survey indicate that social host liabilities are more controversial than commercial host liability. The author analyses the related laws using such economic concepts as *negative externality*, *tort law*, and *enabling torts*.

The author uses questionnaires in a sampling survey among a group of university students to assess their opinion on whether we should prescribe civil liability for alcohol beverage sellers. Testing their opinions by using Binary Logistic Regression, it is found that the factor affecting their support of civil liability for alcohol beverage sellers is the contribution rate – the rate with which the sellers' action is believed to contribute to drunk driving and accidents. The statistical test shows that as the contribution rate increases by a scale of 1, the chance of civil liability for the sellers increases by 2.67 times. Other factors including the type of

contribution and the sellers' state of mind are not found to significantly affect the students' judgment on the sellers' civil liability.

Moreover, the author conducts an in-depth interview among a number of legal experts and finds that the present Alcoholic Beverage Control Act has some enforcement limitations. Based on the sampling survey and the interview, the author concludes that the law should be improved by introducing the possibility of civil liability for alcohol beverage sellers. There are some channels to amend the present law by using Section 16(3) of the Alcoholic Beverage Control Act. This section provides authority to the Alcoholic Beverage Control Committee to propose their opinion to the minister to set the types of alcohol selling which should be forbidden. Section 16(6) specifies that the Committee could give advice and coordinate with the government and private sectors about alcoholic beverage control including proposing some measures to reduce road accidents caused by drunk driving.

Keywords: Drunk Driving, Negative Externality, Tort Law, Commercial Host Liability (Dram Shop Acts), Social Host Liability, Causation, Proximate Causation, Enabling Torts

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษาเล่มนี้ สำเร็จลงได้เพราะผู้เขียนได้รับการชี้แนะ และความช่วยเหลือเกื้อกูลจากหลายท่าน ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ วงศ์บัณฑิต ประธานกรรมการสอบ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ได้กรุณาชี้แนะและตั้งคำถามสำคัญให้ผู้เขียนต้องหาคำตอบที่ชัดเจน, ศาสตราจารย์ ดร.พรายพล คุ้มทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ผู้เขียนมีโอกาสร่วมงานกับอาจารย์พรายพล ตั้งแต่ปี 2536 และ อาจารย์ยังรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตอนผู้เขียนเรียนปริญญาโท, ศาสตราจารย์ สุขุม ศุภนิมิต อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้ช่วยหาจุดที่ลงตัวของ “พรมแดน” นิติศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์, รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร กรรมการสอบ (นักวิชาการเกียรติคุณ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย-TDRI) ได้แนะนำให้ปรับปรุงจุดสำคัญหลายจุด ผู้เขียนเคยเรียนกับอาจารย์นิพนธ์ เมื่อปริญญาตรี “วิชาทฤษฎีราคาและวิภาคกรรม” นักศึกษายุคนั้นขนานนามต่อท้ายว่า “และวิภาคกรรม” อาจารย์นิพนธ์ แนะนำให้ลูกศิษย์อ่านหลายบทในตำราของ Alchian and Allen แม้เป็นตำรารุ่นเก่า แต่ยังคงกริบถึงทุกวันนี้ อีกวิชาหนึ่งที่ผู้เขียน “ลักเข้าไปเรียน” กับอาจารย์นิพนธ์ เมื่อ 25 ปีมาแล้วคือ “เศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย” เป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เขียนสนใจเรื่องนี้ตลอดมา นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ มีโกศ กรรมการสอบ (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ผู้เขียนมีโอกาสร่วมงานศึกษาวิจัย และ ในงานศึกษาครั้งนี้ อาจารย์ชนินทร์ ได้ชี้จุดปรับปรุงแก้ไขให้ชัดเจนยิ่งขึ้น, ขอขอบคุณคณาจารย์ผู้สอนหลักสูตรสหวิทยาการ ที่ให้ความรู้และแง่คิดต่อการพัฒนางานศึกษา

ขอขอบคุณ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้ช่วยตอบแบบสอบถามในชั้นเรียน เมื่อภาคการเรียนที่ 2/2558 และ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยเหลือในการติดต่อเครือข่ายผู้รู้จัก ทำให้ผู้เขียนมีโอกาสดำเนินการผู้ทรงวุฒิ ได้แก่ คุณรัชนิวรรณ อร่ามรัชนี อดีตผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิต ภาคที่ 9 (จ. สงขลา) แนะนำให้เข้าพบ คุณวิวัฒน์ เขาสกุล ผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิต ภาคที่ 9 และ คุณสุทิน สาทิพย์จันทร์ นิติกรชำนาญการ เพื่อขอสัมภาษณ์และขออนุเคราะห์ข้อมูลสถิติ, ผศ.ดร.วราภรณ์ พรหมวิกร สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ได้แนะนำให้เข้าพบนิติกรของกรมสรรพสามิต, ดร.โสภณ จิระเกียรติกุล คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้แนะนำให้ติดต่อนักวิชาการกฎหมาย ศาลปกครอง และ ท่านโกสินทร์ ฤทธิรงค์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ช่วยให้ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าพบหลายท่าน ดังมีรายนามต่อไปนี้

รศ. อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
คุณประวิทย์ ร้อยแก้ว	อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ, สำนักงานอัยการสูงสุด
คุณอาคม อ่วมสำอางค์	นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ, กรมสรรพสามิต
คุณวรพจน์ ดั่งพิบูลย์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดี, กรมสรรพสามิต
คุณภูมิรินทร์ ศรีมูล	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ทนายความโอฬาร กุลวิจิตร	อดีตประธานสหภาพทนายความภาค 9
นักวิชาการศาลยุติธรรม	(ขอสงวนชื่อ-นามสกุล)

ขอขอบพระคุณ ดร.ศักดิ์ชัย ศิริพัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และให้ความรู้ด้านสถิติ, ผศ.ดร.อนุวัตร ชลไพศาล อาจารย์ดวงจันทร์ วรคามิน อดีตเพื่อนร่วมงาน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ชี้แนะการทดสอบทางสถิติ, ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น อาจารย์บัณฑิต ไกรวิจิตร ที่ชวนเข้าร่วมนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ “40 ปี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อเดือนตุลาคม 2557, ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน ที่เร่งให้นำเสนอความคืบหน้าในเวทีคณะ ดร.สุกัญญา จงวิไลเกษม, ดร.ปฐมวัตร จันทร์ ศัพท์, ดร.โชติมา พรสวรรค์, ดร.สินาด ตีรธรรมไชย, ผศ.กัลยาณี พรพิเนตพงศ์ และ อาจารย์อิวา โอเวยราภาญจนกุล ได้ช่วยตรวจสอบคำภาษาอังกฤษ เพื่อการนำเสนอวันนั้น ช่วยให้อาจารย์พิเศษ Prof. Dr. Barney Hope, Department of Economics, California State University, Chico เข้าใจง่ายขึ้น, ขอบคุณ อาจารย์รัฐวิทย์ ไพรวัน ที่ได้มอบเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาอ้างอิง

ขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ สุขุม ศุภนิธย์ ที่แนะนำให้ปรับคำสำคัญในทางกฎหมาย ก่อนตีพิมพ์บทความ, ขอบคุณ คุณกรกมล พงธิพันธ์ ที่ช่วยตรวจสอบข้อผิดพลาดในจัดพิมพ์บทความ, ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ ที่ติดตามถามถึงความคืบหน้าเสมอมา, ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น ที่ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ต่างสาขา รวมถึงอาจารย์สุภาพร คชารัตน์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อนร่วมรุ่นที่ช่วยกรุณาเติมภาษาอังกฤษในบทความย่อในรอบแรก, ขอบคุณ คุณชิตชนก สุขวิเศษ บุคลากรงานกาเจ้าหน้าที่ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกด้านเอกสาร และระเบียบต่างๆ, ขอบคุณ กำลังใจจากสมาชิกครอบครัว และ ลูกศิษย์หลายคนที่ส่งแรงใจ

นายสมัย ไกรทินธาคม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
บทที่ 2 วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 การประมาณการต้นทุนต่อสุขภาพ	4
2.2 การรับรู้และการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551	5
2.3 งานศึกษาในต่างประเทศ	7
บทที่ 3 กรอบแนวคิด และแนวทางการศึกษา	11
3.1 หลักกฎหมายละเมิด จากมุมมองเศรษฐศาสตร์	11
3.2 ปัญหาผลกระทบภายนอกด้านลบ (Negative Externality)	18

	(8)
3.3 แนวคิดเรื่อง การก่อกองภัย (Enabling Scenarios)	23
3.4 กรอบการวิเคราะห์ปัญหา	25
3.5 แนวทางและวิธีการศึกษา	29
บทที่ 4 สภาพปัญหา, กฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ	33
4.1 สภาพปัญหา	33
4.2 กฎหมายไทย	38
4.3 กฎหมายในต่างประเทศ	43
4.3.1 ประเทศออสเตรเลีย	43
4.3.2 ประเทศแคนาดา	43
4.3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	45
บทที่ 5 ผลการศึกษา	52
5.1 ความเห็นจากแบบสอบถาม	52
5.1.1 ความเห็นต่อคำถามส่วนที่ 1	52
5.1.2 ความเห็นต่อคำถามส่วนที่ 2	54
5.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	66
5.3 อภิปรายผลการศึกษา	74
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	77
6.1 สรุปผลการศึกษา	77
6.2 ข้อเสนอแนะ	79
6.3 ข้อจำกัดของการศึกษา และการศึกษารั้งต่อไป	80
รายการอ้างอิง	82

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก Dram Shop Liability by States	88
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	90
ภาคผนวก ค ความเห็นจากการสัมภาษณ์รายบุคคล	96

ประวัติผู้เขียน	111
-----------------	-----

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 สวัสดิการสังคม ก่อนและหลังการบังคับให้ B เสียภาษี	22
3.2 ลักษณะแบบสอบถาม 6 แบบ	30
4.1 สถิติคดีอุบัติเหตุจราจรทางบก ที่มีสาเหตุจากบุคคล	34
4.2 รายได้ภาษีสรรพสามิตจากผู้ผลิตสุราและเบียร์ ปีงบประมาณ 2549-2558	35
4.3 สถิติการขอใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ปีงบประมาณ 2553, 2558	36
4.4 อัตราค่าธรรมเนียมในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2555	37
4.5 ลักษณะอาการ 50 อย่าง ที่ชี้ว่าเป็นผู้ที่มึนเมาอย่างเห็นได้ชัด (Visibly Intoxication)	48
5.1 ความเห็นต่อการมีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย	54
5.2 ความเห็นต่อสภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของร้านอาหาร	55
5.3 ความเห็นต่อสภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของรถ	56
5.4 ความเห็นจากผู้เห็นว่าเจ้าของร้านและเจ้าของรถ ควรมีความรับผิดชอบ	57
5.5 ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อให้เจ้าของร้านควรมีความรับผิดชอบ	58
5.6 ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อให้เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ	59
5.7 ความเห็นของผู้ตอบ กรณีไม่ทราบรายละเอียดเหตุการณ์และผลเสียหาย	60
5.8 ความเห็นของผู้ตอบ ภายหลังทราบรายละเอียดเหตุการณ์และผลเสียหาย	61
5.9 ความเห็นของความรับผิดชอบของเจ้าของร้าน และเจ้าของรถ	62
5.10 ความเห็นโดยรวม ต่อความรับผิดชอบของเจ้าของร้าน และเจ้าของรถ	63
5.11 ผลของปัจจัยด้านคณะที่นักศึกษาสังกัด และเพศของผู้ตอบ ที่มีต่อความคิดเห็น	65

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนและระดับความระวัง	16
1.2 การระต้นทุนของจำเลย กรณีศาลยึดหลัก Negligence Rule	17
1.3 ต้นทุนการผลิตของโรงงาน	21

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

หลายปีมานี้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากจากอุบัติเหตุที่ผู้ขับขี่มีอาการเมา โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลวันหยุดสำคัญ จากสถิติในช่วง 7 วันอันตรายของปีใหม่ 2560 มีผู้เสียชีวิต 478 คน (ศูนย์อำนวยการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน) ถือเป็นจำนวนมากที่สุด นับจากปี 2551 ซึ่งเป็นปีที่รัฐได้ตรา พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีจำนวนผู้บาดเจ็บ 4,128 คน สาเหตุหลักมาจากการเมาสุรา (36.6%) รองลงไปคือ ขับรถเร็วเกินกำหนด (31%) ในรายงาน *Global Status Report on Road Safety* ฉบับล่าสุดปี 2015 ขององค์การอนามัยโลก ระบุว่า ผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในไทยปี 2555 มีจำนวน 14,059 คน ซึ่งได้ข้อมูลมาจากโรงพยาบาลเครือข่ายเฝ้าระวังการบาดเจ็บทางถนนของไทย ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเมาสุราคิดเป็น 26% การเสียชีวิตและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนถือเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของสังคม ซึ่งสังคมเสียโอกาสได้ประโยชน์ในทางอื่นจากบุคคลเหล่านั้น คำถามสำคัญคือ ทำอย่างไรถึงจะลดปัญหานี้ได้

ที่ผ่านมาหน่วยงานรัฐได้รณรงค์ ให้ลดการดื่มเหล้าผ่านสื่อต่างๆ มีมาตรการเข้มงวดขึ้น เช่น การรณรงค์ “เมาแล้วห้ามขับ” ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนหากเจ้าหน้าที่จับกุมได้ ก็จะถูกลงโทษตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก (แก้ไข 2550) แม้ยังไม่ได้เกิดเหตุความเสียหาย หากเจ้าหน้าที่ตำรวจตามจุดตั้งด่านตรวจพบ ผู้ขับขี่มีระดับแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ จะต้องเสียค่าปรับหรืออาจมีโทษจำคุก ต่อมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เสนอให้รัฐบาลปรับเกณฑ์แอลกอฮอล์ในกระแสเลือด เฉพาะกรณีผู้ที่มีอายุไม่ถึง 20 ปี ขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรือมีใบขับขี่ชั่วคราว หากตรวจปริมาณแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด เกิน 20 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ให้ถือว่า “เมาสุรา” ส่วนบุคคลอื่นๆ ยังยึดหลักเกณฑ์เดิม หากมีแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ให้ถือว่า เมาสุรา (ไทยโพสต์, 29 มีนาคม 2560, สืบค้นจาก www.thaipost.net)

ส่วนการบังคับใช้ใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ก็เพื่อป้องปราม “ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” ไม่ให้ฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น ห้ามขายในบริเวณวัด, ห้ามโฆษณาจูงใจผู้ซื้อ, ห้ามจัดชิงรางวัลเพื่อส่งเสริมการขาย, ห้ามขายให้เยาวชนที่อายุไม่ถึง 20 ปี ซึ่งการบังคับใช้มาตรการเหล่านี้ นับว่าได้ผลระดับหนึ่ง โดยมีการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดกรณี ขายให้แก่ผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี, การขายที่ผิดเงื่อนไขตามกฎหมาย, การโฆษณาส่งเสริมการขาย, การเร่ขาย เป็นต้น

ส่วนมาตรการที่ผู้ศึกษาเห็นว่า ยังบังคับใช้ได้ไม่เต็มที่ คือ 1) การห้ามไม่ให้ขายนอกช่วงเวลาที่ถูกกฎหมายอนุญาต (ให้ขายได้ในช่วง 11.00-14.00 และ 17.00-24.00) บังคับใช้ได้ผลเต็มที่กับเฉพาะห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และ ร้านค้าสะดวกซื้อที่มีอยู่ทั่วประเทศเท่านั้น เพราะในช่วงเวลาห้ามขาย ผู้ซื้อสามารถหาซื้อจากร้านค้าปลีก ร้านขายของชำ ซึ่งมีดาษดื่นทั่วไปได้ และ 2) กรณีห้ามขายให้ผู้ที่มีเงินเมาครองสติไม่ได้ กฎหมายกำหนดความรับผิดชอบในแง่ขายเพิ่ม ส่วนร้านขายน่าจะครอบคลุมถึงร้านอาหาร, ร้านเหล้า ซึ่งมีที่นั่งให้บริการลูกค้าดื่มในร้าน และ ร้านค้าสะดวกซื้อ ร้านค้าปลีกทั้งหลาย ที่ไม่มีที่นั่งให้บริการลูกค้า นับแต่ประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ ยังไม่มีรายงานสถิติผู้ถูกจับกุม และเสียค่าปรับกรณีการขายนอกเวลาอนุญาต และ การขายให้กับบุคคลที่มีเงินเมาครองสติไม่ได้เลย ซึ่งในหนังสือ “รวบรวมคำพิพากษา ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551” ไม่มีตัวอย่างคำพิพากษา กรณีการฝ่าฝืนขายนอกเวลาถูกกฎหมายอนุญาต และ ขายให้ผู้ที่มีเงินเมาครองสติไม่ได้ ผู้ศึกษาจึงมีข้อสังเกตว่า อาจเป็นเพราะนิยามของคำว่า “มีเงินเมาจนครองสติไม่ได้” ไม่มีความชัดเจนด้วยหรือไม่ เพราะไม่ได้ระบุชัดว่า มีอาการอย่างไร มีเงินเมาแล้วเพียงใดที่ผู้ขายต้องไม่ขายเพิ่มให้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายข้อนี้ได้

สำหรับการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้ค้าปลีกรายใดต้องการขายสุราเบียร์จะต้องขอใบอนุญาตของกรมสรรพสามิต โดยเสียค่าธรรมเนียมเป็นรายปี โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ขายจะต้องขอต่ออายุใบอนุญาตทุกปี และต้องไม่ฝ่าฝืนเงื่อนไขการขาย เช่น สถานที่ขายต้องไม่อยู่ในบริเวณสถานศึกษา, ศาสนสถาน, สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง, รวมถึงบริเวณที่ต่อเนื่องติดกับสถานที่ดังกล่าว ดังนั้นจึงเปิดกว้างให้ผู้ต้องการขายเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และผู้บริโภคก็เข้าถึงได้โดยง่าย ถ้ารัฐจะควบคุมการขายที่เข้มงวดขึ้น ก็จะต้องกระทบต่อยอดขายรับภาษีและค่าธรรมเนียม ซึ่งเป็นรายได้รัฐแหล่งหนึ่ง จึงไม่เอื้อต่อการควบคุมปัญหาข้างเคียงต่อสังคม จากการขายและการดื่มแอลกอฮอล์เท่าที่ควร

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ด้วยสภาพตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งข้อจำกัดในการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เราจึงได้เห็นรายงานสถิติผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากทุกปี เป็นเพราะสังคมละเลยบทบาทของเจ้าของร้านอาหาร ร้านเหล้า และเจ้าภาพจัดเลี้ยงทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบแหล่งหนึ่งที่เอื้อให้เกิดปัญหา จึงไม่สามารถยับยั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ครบวงจรหรือไม่ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาแนวทางกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งไปยังผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา และ ออสเตรเลีย ซึ่งแต่เดิมผู้ที่มีเงินเมาจากร้านเหล้า แล้วขับรถยนต์ผู้อื่น ต้องรับผิดชอบเพียงผู้เดียว ปัจจุบันมลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐฯ มีข้อกำหนดว่า ผู้ขายเหล้าเพิ่มให้ผู้ที่มีเงินเมาแล้วก็ขับรถยนต์นั้น อาจต้องรับผิดชอบใช้แก่ผู้เสียหายด้วย (Commercial Host Liability) นอกเหนือจากวงเงินที่คนเมาผู้ก่อเหตุต้องชดใช้ และหลายปีมานี้ในบางมลรัฐ ได้ขยายความรับผิดชอบไปยังเจ้าภาพงานเลี้ยงทางสังคมอีกด้วย (Social Host

Liability) ถ้าหากมีเงินมาจากงานเลี้ยง แล้วขับรถชนผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อต้องการลดอุบัติเหตุ พร้อมทั้งให้ผู้ขาย เจ้าภาพจัดเลี้ยงพึงระมัดระวัง และมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยจากการสำรวจงานศึกษาที่เกี่ยวข้องพบว่า มาตรการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย ช่วยระงับยับยั้งความเสียหายต่อชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Deterrent Effect) เพราะผู้ขายได้เพิ่มความระวังมากขึ้นเพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้อง และ มาตรการนี้ก็เกิดประสิทธิผลมากกว่า การกำหนดโทษทางอาญา (Criminal Penalties) ส่วนการกำหนดความรับผิดของเจ้าภาพงานเลี้ยง ยังไม่ชัดเจนนักกว่า ช่วยยับยั้งเหตุได้เพียงใด ดังนั้นโจทย์วิจัยของผู้ศึกษาคือ ควรจะมีการกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต่อผู้ที่เสียหายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ โดยลูกค้าที่ดื่มเมาร้านเป็นผู้ขับ ในกรณีของไทย หรือไม่

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1) ศึกษาภาพรวมของกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของไทยในปัจจุบัน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาแนวทางการกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ
- 3) ศึกษาว่า ควรกำหนดความรับผิดของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรณีลูกค้าซึ่งดื่มเมาแล้วขับ จักเกิดความเสียหายต่อผู้อื่นในประเทศไทย หรือไม่
- 4) ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทาง ต่อการปรับปรุงกฎหมายของไทยในปัจจุบัน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อเสนอแนะทางนำมาปรับใช้ และข้อเสนอแนะในการปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน จากการดื่มและการขายสุราในสังคมไทยต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาสภาพทั่วไปของกฎหมายที่เกี่ยวข้องของไทย และศึกษาแนวทางการกำหนดความรับผิดของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ

บทที่ 2

วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ผู้ศึกษาเลือกศึกษาเฉพาะงานที่มีประเด็นเชื่อมโยงกับ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 และประเด็นอื่นๆที่พอจะช่วยให้เห็นสภาพปัญหาในภาพรวม ที่ผ่านมามีหลายงานที่ประเมินต้นทุนต่อสุขภาพจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระบาดวิทยา การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งนโยบายรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการศึกษาวิจัยแผนการลงทุนด้านสุขภาพ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-54), สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในประเทศไทย ปี 2556 และ เหล้า: ความจริง – รายงานการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย ประจำปี 2558 โดยศูนย์วิจัยปัญหาสุรา เป็นต้น

2.1 การประมาณการต้นทุนต่อสุขภาพ

Montarat and Others (2010, p. 7) ได้ประมาณการต้นทุนต่อสุขภาพจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในไทย ปี 2549 พบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สร้างภาระต้นทุนต่อสุขภาพคนไทย คิดเป็นวงเงินสูงถึง 1 แสน 5 หมื่นล้านบาท (ประมาณ 2% ของ GDP ปี 2549) โดย 96% เป็นต้นทุนทางอ้อม (Indirect Cost) ได้แก่ มูลค่าการสูญเสียผลิตภาพการทำงานก่อนวัยอันควร (Productivity Loss) และ ผลิตภาพการทำงานที่ลดลง ที่เหลือเป็นต้นทุนทางตรง (Direct Cost) ได้แก่ มูลค่าทรัพย์สินที่เสียหาย, ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล อันเนื่องมาจากปัญหาจากการดื่ม และ ค่าใช้จ่ายในกระบวนการป้องกันและปราบปรามและการดำเนินคดี (Police Cost) รวมถึงค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรม (Court Cost) อย่างไรก็ตาม การประมาณการต้นทุนจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น Clarke (2008, pp. 27-29) มีข้อสังเกตว่า นักวิชาการด้านสุขภาพมักสนใจเรื่องต้นทุนรวม หรือปัญหาที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ความเจ็บป่วย การเสียชีวิต และประสิทธิภาพในการทำงาน แต่สำหรับนักเศรษฐศาสตร์เห็นว่า แนวคิดดังกล่าวเน้นการคำนวณถึงต้นทุนรวมในรูปของความเสียหายต่อสุขภาพ แต่ยังไม่ได้นำเรื่องประโยชน์หรือความพึงพอใจจากการดื่มมาคำนวณด้วย แม้ทางการแพทย์จะชี้ว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีประโยชน์ต่อร่างกายน้อยมาก เมื่อเทียบกับผลเสียก็ตาม ดังนั้น ต้นทุนรวมในทางสุขภาพ ย่อมมีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์ เพราะอย่างน้อยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ให้ความพึงพอใจในยามงานเลี้ยงสังสรรค์ทางสังคม ที่จักต้องหักลบประโยชน์ส่วนหนึ่ง ออกจากความเสียหายโดยรวมด้วย

2.2 การรับรู้ และการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551

งานศึกษาในอีกแนวหนึ่งคือ การสำรวจการรับรู้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 ของประชาชน, ผู้ดื่ม-ผู้ขาย, เจ้าพนักงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง รวมไปถึงการประเมินประสิทธิผลของการบังคับใช้จากการสอบถาม เช่น “การประเมินผลพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี” โดย พงษ์เดช (2552) ได้ออกแบบสอบถามสำรวจพฤติกรรม การดื่ม การรับรู้ข้อห้ามตามกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้ซื้อทั่วไป ผู้จำหน่าย และเจ้าพนักงานของรัฐ สำหรับประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม บางส่วนระบุว่า มีหลายกรณีที่ผู้ขาย ปฏิเสธการขายให้ เช่น ได้จำกัดเวลาขาย, อายุยังไม่ถึงเกณฑ์, มึนเมาแล้ว, ไม่มีเงินสดจ่าย (พงษ์เดช, 2552, น. 48) ส่วนในช่วงเวลาห้ามขาย ผู้ซื้อส่วนหนึ่งก็สามารถหาซื้อได้จากร้านขายของชำ โดยกลุ่มผู้ซื้อทราบในระดับปานกลางว่า มีข้อกำหนดช่วงเวลาที่สามารถซื้อได้ และ กลุ่มตัวอย่าง 51% ทราบว่ากฎหมายห้ามขายให้ผู้ที่มีเมามาแล้ว

จากการสอบถามกลุ่มผู้ขาย พบว่า บางร้านขายให้ผู้ซื้อในช่วงเวลาที่ห้ามขายคือ 14.00-17.00 น. และก็ไม่เคยถูกจับกุม (พงษ์เดช, 2552, น. 81) บางรายตอบว่า ไม่ได้จำกัดเวลาขาย ส่วนหนึ่งไม่ทราบว่า กฎหมายกำหนดโทษความผิด อีกส่วนหนึ่งทราบว่า การขายนอกเวลาที่กฎหมายอนุญาต จะมีความผิด แต่ก็ขายให้ลูกค้า เพราะไม่คิดว่าจะมีโอกาสถูกจับกุม บางรายก็ขายให้เยาวชนอายุไม่ถึง 20 ปี และมีหลายรายที่ขายให้เยาวชนแล้ว ก็ไม่ได้มีผลอะไรเกิดขึ้น แต่มีจำนวนผู้ขาย 6 ราย ที่ตอบว่าเคยถูกจับกุม

ส่วนคำตอบจากเจ้าพนักงานในจังหวัดอุบลราชธานี เคยพบเห็น ผู้ขายขายในเวลาห้ามขายรวม 104 ครั้ง (พงษ์เดช, 2552, น. 122) ซึ่งเจ้าหน้าที่บางคนได้กล่าวตักเตือน และได้จับกุมดำเนินคดีไป 3 ราย เมื่อผู้วิจัยให้เจ้าพนักงานระบุความเห็นเกี่ยวกับข้อบังคับใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนหนึ่งตอบว่า ข้อบังคับส่วนใหญ่เหมาะสมแล้ว แต่ส่วนหนึ่งเห็นว่า บทบาทและหน้าที่ของเจ้าพนักงานยังไม่ชัดเจน (พงษ์เดช, 2552, น. 146) และ บางส่วนเห็นว่า สภาพการบังคับใช้ยังไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร

งานของ พงษ์เดช (2552) เพิ่งได้ศึกษาภายหลังประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปไม่นาน ทำให้การรับรู้กฎหมายยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร จึงได้คำตอบในลักษณะไม่ค่อยทราบ หรือทราบในระดับปานกลาง แต่ก็ชี้ให้เห็นถึงสภาพทั่วไปของการบังคับใช้กฎหมายได้ว่า ผู้ขายบางส่วนยังมีการละเมิดกฎหมาย รวมทั้งทราบประเด็นจากเจ้าหน้าที่ระบุว่า บทบาทและหน้าที่ของเจ้าพนักงานยังไม่ชัดเจน

งานศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบังคับใช้ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 กับสถานการณ์การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงราย” (วรพชร และคณะ, 2559) โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปลายปี 2556 เกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่ม ลักษณะการดื่ม ปริมาณการดื่ม และการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มเยาวชน รวมไปถึงความรู้ของเยาวชน ผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต่อ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่เกิน 80% มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นสถานที่ห้ามจำหน่าย (วรพชร และคณะ, น. 199) ส่วนเวลาที่กฎหมายห้ามจำหน่ายช่วง 14.00-17.00 มีกลุ่มตัวอย่างทราบเพียง 44.5% (วรพชร และคณะ, น. 200) นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างเคยพบเห็นพฤติกรรมที่กระผิดกฎหมายเช่น การขายให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี, การขายในช่วงเวลาห้ามขาย, การดื่มในสถานที่ต้องห้าม และเคยพบเห็นการจับกุมผู้บริโภคและผู้ขายที่กระทำผิดกฎหมาย 52.9% จึงได้ข้อสรุปว่าการบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ (วรพชร และคณะ, น. 203)

ในส่วนของกลุ่มผู้ขาย (384 ราย) ส่วนใหญ่ 60% มีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อีก 40% ไม่มีใบอนุญาต แต่ในบรรดาผู้ที่มีใบอนุญาต 38.6% ไม่สามารถบอกประเภทของใบอนุญาตที่ตนมีอยู่ แสดงว่ากลุ่มจำหน่ายส่วนหนึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญ ขอเพียงแต่ให้มีใบอนุญาตก็พอ (วรพชร และคณะ, น. 207) มีเจ้าของร้านเพียง 46% ที่ทราบว่าช่วง 14.00-17.00 น. เป็นเวลาห้ามขาย (วรพชร และคณะ, น. 209) แสดงให้เห็นว่า ในช่วงเวลาห้ามขายนั้น ผู้ซื้อสามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นส่วนใหญ่

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างสุดท้าย คือ เจ้าพนักงานตามกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ (31%) รองลงไปเป็นลูกจ้าง/พนักงานข้าราชการ ข้าราชการ องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ 80% ระบุว่ามี พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และทราบมาตรการต่างๆตามกฎหมายเป็นอย่างดี แต่ประเด็นน่าสนใจคือ มีเจ้าพนักงานเพียง 53.3% ที่ทราบว่า ตนเป็นเจ้าพนักงานตาม พ.ร.บ. นี้ คณะผู้วิจัยจึงสรุปว่า การที่มีจำนวนเจ้าหน้าที่ ที่รับรู้ว่าตนเป็นเจ้าพนักงานตาม พ.ร.บ. ในอัตราที่น้อย น่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ (วรพชร และคณะ, น. 215) ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ พงษ์เดช (2552) ในกรณีที่เจ้าพนักงานส่วนหนึ่ง ก็ยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน

ส่วนเจ้าหน้าที่ ที่พบเห็นการกระทำผิด (40% ของกลุ่มตัวอย่าง) ส่วนมากจะใช้วิธีการตักเตือน สะท้อนให้เห็นได้ชัดว่า กลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่เลือกใช้วิธีการละมุนละม่อม มากกว่าวิธีการบังคับใช้ที่เข้มงวด (วรพชร และคณะ, น. 221) คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นที่ทราบกันดีว่า ปัญหาการบังคับใช้ส่วนหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่บางรายมีส่วนได้เสียเกี่ยวพันกับผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสถานบันเทิง จึงควรมีมาตรการห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ เข้าไปมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ว่าจะเป็นด้านใดๆ แต่ควรเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่

ด้วย เช่น ให้มีรางวัลจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยแบ่งเป็นเงินรางวัลจากค่าปรับที่ผู้ขายฝ่าฝืนกฎหมาย และค่าปรับควมมีอัตราที่สูง

งานของ วรพชร และคณะ มีข้อเสนอแนะให้มีการปรับแก้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในหลายประเด็น ได้แก่ 1) ควรกำหนดนิยามของคำว่า เด็กและเยาวชน ให้ชัดเจน 2) ให้ยกเลิกมาตรา 45 ที่ให้อำนาจเปรียบเทียบปรับ แทนการดำเนินคดีอาญาในทุกฐานความผิด เพราะถ้าผู้กระทำความผิดได้จ่ายค่าปรับไปแล้ว ให้ถือว่าคดีอาญาเป็นอันเลิกกัน ทำให้แม้กำหนดโทษไว้ ก็ไม่มีความหมาย ให้เกิดความเคารพเกรงกลัวอย่างแท้จริง และ 3) ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม เช่น ให้มีคณะกรรมการชุมชน มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาต ต่อใบอนุญาต และเพิกถอนใบอนุญาต ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนของตน แทนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนกำหนดเรื่องนี้ภายในชุมชนของตนเอง (วรพชร และคณะ, น. 222-223)

จากงานศึกษาหลายชิ้น มีจุดร่วมตรงกันเรื่อง เป็นห่วงการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน และการขายที่ผิดกฎหมาย จึงมีข้อเสนอให้เจ้าหน้าที่เข้มงวดด้านการบังคับใช้กฎหมายให้เคร่งครัด เนื่องจากมีหลายกรณีที่ผู้ดื่มแอลกอฮอล์ส่วนหนึ่งแล้วขับขี่ยานพาหนะ จนเกิดความเสียหายต่อสังคมจากปัญหาเมาแล้วขับ ภาครัฐได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้เพิ่มบทลงโทษใน พ.ร.บ. จราจรทางบก (แก้ไขเพิ่มเติม 2550) เพื่อป้องปรามผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ห้ามขับขี่ยานพาหนะ หากฝ่าฝืนแม้ยังไม่มีผู้ได้รับความเสียหาย ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพบตามจุดที่ตั้งด่านตรวจ ผู้ขับถูกลงโทษตามกฎหมาย (ในบางประเทศยังกำหนดมาตรการที่เข้มงวดไปอีก เช่น ญี่ปุ่น ออกกฎหมาย ผู้ที่ร่วมเดินทางกับผู้ขับซึ่งมีเมาแล้ว ถ้าผู้ขับได้ขับชนผู้อื่น ผู้ร่วมเดินทางกับคนเมาจะต้องร่วมรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วย) (The Economist, January 9, 2003)

2.3 งานศึกษาในต่างประเทศ

Gursoy et al (2011, p. 715) สำนวจกรณีของสหรัฐฯ พบว่า ข้อกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1950s ถ้าขายเพิ่มให้คนที่เมาแล้วระหว่างทางผู้นั้นขับรถชนผู้อื่น ผู้ขายมีส่วนรับผิดชอบในฐานะที่ “คาดเห็นได้ว่า (Foreseeability)” การขายเพิ่มให้ลูกค้าที่เมา และรู้ว่าเขาต้องขับรถกลับบ้าน อาจเกิดอันตรายแก่ตัวเขาและผู้อื่น ย่อมเป็นความเลินเล่อ (Negligence) ผู้ขายจึงต้องมีหน้าที่พึงระวัง (Duty to Care) ส่วนการกำหนดความรับผิดชอบเจ้าภาพจัดเลี้ยงทางสังคม (Social Host Liability) ในบางมลรัฐ ก็ยึดหลักเดียวกัน กล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนกรอบคิดเดิม ที่มุ่งเอาผิดเฉพาะ “ผู้ดื่ม” ซึ่งเป็นต้นเหตุโดยตรง ส่วน “ผู้เสิร์ฟ” ย่อมไม่มีความผิด ชี้ให้เห็นว่าทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ มุ่งขยายความรับผิดชอบไปยังผู้จำหน่าย

แจกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมด (Alcohol Providers) ด้วยเหตุผลเรื่องการปกป้องสวัสดิภาพและความปลอดภัยในสังคม เพื่อให้ผลไปจูงใจผู้ชายและเจ้าภาพจัดเลี้ยง จะต้องช่วยป้องกันเหตุเป็นการล่วงหน้า จากการสำรวจงานศึกษาโดย Sloan and Chepke (2007, p. 52) พบว่า มาตรการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ชาย ช่วยยับยั้งเหตุความเสียหายต่อชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ เพราะผู้ชายได้เพิ่มความเสี่ยงมากขึ้นเพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้อง นอกจากนี้การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ชาย ก็มีประสิทธิผลกว่าการกำหนดบทลงโทษทางอาญา ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ Mosher et al (2013)

การกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งแก่ผู้ชายและเจ้าภาพจัดเลี้ยง นับได้ว่าเป็นการขยายความรับผิดชอบไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในความเสียหายต่อผู้อื่น ซึ่งมีได้พิจารณาด้วยหลักการ “เป็นต้นเหตุโดยตรง (Causation)” ตามหลักละเมิดโดยทั่วไป ที่จะต้องพิจารณาว่า พฤติการณ์ของผู้เป็นต้นเหตุ นั้นมีความเชื่อมโยงกับผลเสียหายโดยตรงชัดเจนเพียงใด คนเมาผู้ก่อความเสียหายซึ่งมีนเมาออกจากร้านหรืองานเลี้ยงนั้น เป็นต้นเหตุความเสียหายโดยตรงอยู่แล้ว (ถ้าคุณกรณีไม่ได้ประมาทร่วม) ส่วนเจ้าของร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเจ้าภาพจัดเลี้ยง เข้าข่ายเป็น “ผู้มีส่วนเอื้อให้เกิดความเสียหาย (Enabling)” หรือ “ผู้ก่ออภัย” หากไม่ได้รับการขยายเพิ่มหรือการเสริมเพิ่ม ทั้งๆที่เห็นว่าผู้ดื่มได้แสดงอาการมีนเมาแล้ว ย่อมถือเป็นความเลินเล่อ และยังรู้ว่าผู้ดื่มจะต้องขับรถเดินทางกลับบ้าน ทั้งผู้ชายและเจ้าภาพควรจะต้องคาดเห็น ถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้อื่นและตัวผู้ดื่มเองได้ รวมไปถึงสมาชิกครอบครัวของผู้อื่นและผู้ดื่มอีกด้วย ที่อาจไร้ผู้อุปการะ หากเกิดอุบัติเหตุได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต

อย่างไรก็ตาม การกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งแก่ผู้ชายนั้น ในทางกฎหมายเป็นที่ยอมรับกันเป็นส่วนใหญ่ แม้ผู้ชายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะมีเสรีภาพในการแสวงหากำไรจากการขาย มีสิทธิ์จะขายเท่าใดก็ได้ แต่สิทธิ์นั้นพึงอยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น จากลูกค้าของตนที่มีนเมาแล้วเป็นผู้ขับรถ ส่วนข้อกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าภาพจัดเลี้ยงทางสังคมนั้น มีหลายมลรัฐปฏิเสธที่จะขยายความรับผิดชอบไปยังเจ้าภาพ เพราะ 1) เจ้าภาพมักไม่ได้ซื้อประกันภัยความเสียหายต่อผู้อื่นไว้ดังเช่นกรณีของผู้ชาย และ 2) ความสามารถในการระงับคอยตรวจตราว่า ผู้ดื่มแสดงอาการมีนเมาแล้วหรือยังไม่เมา เจ้าภาพไม่อาจทำได้ทัดเทียมกับผู้ชายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Stroebel and Emerson, 2000) (โปรดดูภาพรวมของข้อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ชายและเจ้าภาพจัดเลี้ยงในมลรัฐต่างๆของสหรัฐฯ ในภาคผนวก ก)

เมื่อพิจารณาพฤติการณ์ของผู้ชาย และ เจ้าภาพจัดเลี้ยง แม้มิใช่ผู้ก่อความเสียหายโดยตรง แต่ถือเป็นผู้เอื้อให้เกิดความเสียหายตามมา (Rabin, 1999) แล้วผู้พิพากษาจากศาลต่างๆในสหรัฐฯ ได้ตัดสินกรณีนี้อย่างไร เพราะผู้ชายและเจ้าภาพ มิใช่ผู้เป็นต้นเหตุโดยตรง Solan and Darley (2001) ซึ่งเป็นนักกฎหมายและนักจิตวิทยาได้ร่วมกันสำรวจคำพิพากษาใน 2 กรณี คือ 1) กรณีแขกที่มีนเมาออกจากงานเลี้ยง แล้วระหว่างเดินทางกลับได้ขับรถชนผู้อื่น เจ้าภาพงานเลี้ยงต้องมี

ส่วนรับผิดชอบผู้เสียหายหรือไม่ 2) เจ้าของรถจอดตรถแล้ว ไม่ได้นำกุญแจติดตัวไปด้วย ต่อมาเมื่อโจรขโมยรถ แต่รีบร้อนขับไปไม่ระมัดระวัง จึงชนรถผู้อื่น แล้วโจรหลบหนีไป เจ้าของรถผู้ลืมนำกุญแจจะต้องมีส่วนรับผิดชอบผู้เสียหายหรือไม่

ผลการสำรวจคำพิพากษาและความเห็นของนักวิชาการกฎหมาย พบว่า ความเห็นของผู้พิพากษาไม่เป็นเอกฉันท์ บางศาลตัดสินให้เจ้าภาพและเจ้าของรถไม่มีความรับผิด ด้วยเหตุผลว่า อยู่ไกลแก่เหตุ, ไม่มีหน้าที่ต้องระวัง และ คาดไม่ถึงว่าจะเกิดความเสียหายตามมา และก็มีศาลที่ตัดสินให้ทั้งเจ้าภาพและเจ้าของรถมีความรับผิด แต่ด้วยเหตุผลที่ต่างกันไป เช่น เจ้าภาพและเจ้าของรถเป็นผู้ อยู่ไกลแก่เหตุความเสียหาย บางศาลตัดสินว่า ทั้งเจ้าภาพและเจ้าของรถ มีหน้าที่พึงระวัง เมื่อเลินเล่อ จึงต้องรับผิด ส่วนความเห็นของนักวิชาการเช่น Dan Dobbs เห็นว่า เจ้าของรถเลินเล่อที่คาดไม่ถึงว่า จะมีผู้อื่นได้รับความเสียหาย สมควรต้องรับผิด ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ W. Page Keeton et al. (อ้างถึงใน Solan and Darley, footnote, p. 274)

ประเด็นที่ Solan and Darley (2001) สนใจศึกษาต่อยอดคือ ในเมื่อศาลในมลรัฐต่างๆ มีคำตัดสินใน 2 กรณีไม่เป็นเอกฉันท์ มีทั้งผิดและไม่ผิด แล้วคนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญกฎหมาย ดังผู้พิพากษาจากศาลหรือนักวิชาการกฎหมาย เขาจะตัดสินในกรณีนี้อย่างไร จะเหมือนหรือต่างจาก คำตัดสินของศาลหรือไม่ โดยกำหนดสถานการณ์จำลอง (Experiment Design) ออกแบบสอบถาม นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ ซึ่งยังไม่ได้เรียนกฎหมายละเมิด โดยให้นักศึกษามีบทบาทเป็นผู้พิพากษา ตัดสินว่า พฤติการณ์ของผู้ที่เอื้อให้เกิดเหตุ (Enabling) ควรต้องมีความรับผิดหรือไม่ ถ้าเห็นสมควรรับผิดแล้ว ระดับความรับผิด (ชดใช้/จำคุก) ที่ผู้ตอบประมาณนั้น ขึ้นกับปัจจัยใดบ้าง

สถานการณ์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องประเมินและระบุความเห็น มี 2 เหตุการณ์ 1) เจ้าภาพงานเลี้ยงทางสังคม ถ้าแขกที่มางาน เมาแล้วขับรถกลับบ้าน ระหว่างทางได้ขับชนผู้อื่น 2) เจ้าของรถจอดตรถ ไม่ได้นำกุญแจติดตัวไป ต่อมาเมื่อโจรขโมยรถขับหนี จนชนรถผู้อื่นที่ขับสวนมา โดยกำหนดสถานการณ์ที่แสดงถึง “สภาพการเอาใจใส่ (State of Minds)” ของเจ้าของรถกับเจ้าภาพจัดเลี้ยง 4 กรณี ได้แก่ จงใจให้เกิดความเสียหาย (Willful), ไม่ใส่ใจถึงผลเสียที่ตามมา (Reckless), เลินเล่อ (Negligent), ไม่ได้เลินเล่อ (Non negligent) นอกจากนี้ได้กำหนดระดับความเสียหายในแบบสอบถามกรณีร้ายแรงกับไม่ร้ายแรง (Solan and Darley, 2001, pp. 271-5)

ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม 1) เจ้าภาพกับเจ้าของรถ ไม่สมควรต้องรับผิด 2) เจ้าภาพกับเจ้าของรถ ต้องรับผิดฐานเอื้อให้เกิดเหตุ 3) เจ้าภาพกับเจ้าของรถ ต้องรับผิดฐานเป็นทั้งต้นเหตุ และ เอื้อให้เกิดเหตุ กลุ่มที่ 2) และ 3) ที่เห็นว่า เจ้าของรถกับเจ้าภาพมีความรับผิดชอบนั้น ระดับวงเงินให้ชดใช้ผู้เสียหายที่ผู้ตอบประมาณ มีความสัมพันธ์ (Correlation) อย่างมีนัยสำคัญกับ “ระดับการมีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย”, “สภาพการเอาใจใส่ของผู้กระทำ” เช่น กลุ่มที่เห็นว่า เจ้าภาพกับเจ้าของรถ ต้องถูกลงโทษหนัก ถ้ามีเจตนาจงใจให้เกิดเหตุร้าย และไม่คำนึงถึงความ

เสียหายตามมา โดยให้จ่ายค่าชดเชย จำคุก และจ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) นอกเหนือจากค่าเสียหายตามจริง (Compensatory Damage) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานศึกษาทางจิตวิทยาในอดีต ซึ่งผู้ตอบมักตัดสินให้ลงโทษหนัก หากเห็นว่าเกิดผลเสียหายที่ร้ายแรง (Hindsight Bias) ดังนั้น ระดับการมีส่วนร่วมทำให้เกิดเหตุ และ สภาพการเอาใจใส่ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ตัดสินความหนักเบาของความผิด (Contribution and State of Mind as Predictors of Liability)

ข้อสรุปจากงานศึกษานี้คือ การที่นักศึกษาเห็นว่าผู้ที่เอื้อให้เกิดเหตุ มีทั้งผิดและไม่ผิดนั้น ไม่ได้ต่างไปจากความเห็นของผู้พิพากษาและนักวิชาการกฎหมาย ซึ่งไม่เป็นเอกฉันท์ กรณีเจ้าของรถ ศาลส่วนใหญ่มักตัดสินว่า เจ้าของรถไม่ต้องรับผิดชอบผู้เสียหาย เพราะไม่ได้เป็นต้นเหตุ โดยยึดหลักว่า “No causation equals no liability.” ส่วนกรณีเจ้าภาพงานเลี้ยง มีเพียงศาลใน 11 มลรัฐ จากทั้งหมด 50 มลรัฐ เห็นว่าเจ้าภาพมีส่วนต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าของรถกับเจ้าภาพ ไม่ได้เป็นต้นเหตุความเสียหายตามหลักละเมิดที่ถือปฏิบัติ แต่ก็เพียงพอที่จะกำหนดฐานความรับผิดชอบ (Basis to Establish Liability) ในฐานะเป็นผู้เอื้อให้เกิดเหตุ สมควรต้องมีส่วนรับผิดชอบบ้าง (Proportional Liability) และ ชี้ชวนผู้พิพากษาและนักวิชาการกฎหมาย พึงมุ่งให้น้ำหนักแก่พฤติการณ์ของผู้เกี่ยวข้องให้มีความระวัง (Standard of Conduct) ในการยับยั้งเหตุแห่งความเสียหาย (Deter) เพื่อจรรโลงคุณค่าด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยของการอยู่ร่วมกันในสังคม มากกว่ามุ่งพิจารณาความรับผิดชอบหรือไม่ต้องรับผิดชอบ ที่ยึดติดกับแนวคิดเรื่องการเป็นต้นเหตุ (Causation) อันเคร่งครัด เพราะผู้เสียหายจะต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์พฤติการณ์ของจำเลยที่เป็น “สาเหตุ” เชื่อมโยงไปสู่ผลเสียหายตามหลักกฎหมายละเมิด ซึ่งหมายความว่า การตัดสินบนหลักการนั้น ย่อมไม่เหมาะสมกับในกรณีที่จำเลย “เป็นผู้ที่เอื้อ” ให้เกิดความเสียหาย ดังจะเห็นได้จากหลายกรณี ที่ผู้เสียหายจำต้องแบกรับภาระความเสียหาย หากไม่ประสบความสำเร็จในการฟ้องร้องผ่านกลไกกฎหมายละเมิด นี่คือจุดอ่อนของหลักกฎหมายละเมิด

ผู้ศึกษาเห็นว่า วิธีศึกษาและข้อค้นพบของ Solan and Darley จากสถานการณ์ 2 กรณี เป็นประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษารั้วนี้ โดยเฉพาะเรื่องสาเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย เพราะทั้งผู้ขายและเจ้าภาพจัดเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ที่เอื้อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งจะได้คำตอบว่า เราควรกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกรณีของไทยหรือไม่ ปัจจุบัน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้กำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขายไว้แล้วว่า ห้ามขายเพิ่มให้ผู้ซึ่งมีเมามาแล้ว ถึงแม้ว่านิยามยังไม่ชัดเจนก็ตาม แต่ยังมีได้กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายต่อผู้เสียหาย จากลูกค้าผู้ซึ่งมีเมามาจากร้านเป็นผู้ขับ

บทที่ 3

กรอบแนวคิด และแนวทางการศึกษา

3.1 หลักกฎหมายละเมิด จากมุมมองเศรษฐศาสตร์

กฎหมายละเมิด (Tort Law) เป็นข้อกำหนดความรับผิดทางแพ่ง (Civil Liability) ให้บุคคลมีหน้าที่พึงระวังไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น (Duty to Care) หากเกิดเหตุขึ้น ผู้นั้นต้องชดเชยพื้นฐานของแนวการวิเคราะห์กฎหมายละเมิดด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ เป้าหมายหลักไม่ได้เน้นที่การชดเชยผู้เสียหาย แต่จะมุ่งไปที่แนวการกำหนดความรับผิด เพื่อจูงใจให้คนเรายังเหตุความเสียหายเป็น *การล่วงหน้า (ex ante)* ถ้าสามารถยังเหตุได้ก่อน ก็จะไม่มีการชดเชย ส่วนทางกฎหมายเน้นพิจารณาภายหลังเกิดเหตุ จะมีแนวทางชดเชยผู้เสียหายอย่างไร (*ex post*) ในทางเศรษฐศาสตร์มองว่า การกำหนดความรับผิดในหลักกฎหมายละเมิดนั้น มีไว้เพื่อลดความเสียหายหรือต้นทุนแก่สังคมให้น้อยที่สุด (ความเสียหาย และต้นทุนในการระวังเหตุ) ผู้บุกเบิกแนวคิดนี้คือ Guido Calabresi (as cited in Cooter and Ulen, p. 337 ; Mathis, 2009, p. 69) ข้อเสนอหลักจากกรอบคิดดังกล่าวคือ ฝ่ายใดสามารถเลี่ยงความเสียหายได้โดยเสียต้นทุนต่ำกว่าคู่กรณี แต่ไม่ระวังเท่าที่ควร หรือเพิกเฉย จะต้องเป็นฝ่ายรับผิด (The Cheapest Cost Avoider)

หลักคิดดังกล่าวมีความคล้ายกับ *หลักโอกาสสุดท้ายในการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น (The Last Clear Chance Rule หรือ Rule of Last of Opportunity)* ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่มีมาในอดีตตามกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยได้เพิ่มข้อพิจารณาเรื่อง “ต้นทุนในการยับยั้งเหตุ” ของผู้ที่อยู่ในข่ายเป็นผู้ก่อเหตุและผู้เสียหาย (Potential Injurer and Victim) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่คู่กรณีประมาทด้วยกันทั้งคู่ เช่น คนขับรถยนต์ส่วนบุคคล ขับชนผู้ขับจักรยานในตอนกลางคืน โดยคนขับรถยนต์รู้ว่า รถของตนสภาพเบรกไม่ค่อยดี และยังไม่มีการบำรุงรักษาเพียงพอสำหรับซ่อม ส่วนคนขับจักรยานใส่เสื้อสีดำ และไม่ได้ติดตั้งไฟสัญญาณที่รถจักรยาน กรณีนี้ศาลจึงมักพิจารณาด้วยหลักการ ฝ่ายใดมีโอกาสสุดท้ายในการยังเหตุได้ดีกว่ากัน

Cooter and Ulen (2008, pp. 68-73) อธิบายพัฒนาการของหลักการข้างต้นในกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งยึดหลักตัดสินในอดีตมาเป็นบรรทัดฐานสำหรับการพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ถ้าคดีในปัจจุบันไม่สามารถใช้หลักในอดีตมาตัดสิน ผู้พิพากษาจะต้องใช้ดุลยพินิจ ซึ่งจุดนี้จะทำให้มีการปรับแก้หลักการเดิม จนกลายเป็นหลักกฎหมายใหม่ต่อไป Cooter and Ulen ยกตัวอย่าง 3 คดีที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ซึ่งเกี่ยวกับกรณีการประมาทเลนเล่อ จนมีผลโปละเมิดต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น

ในยุคหนึ่งซึ่งตรงกับยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นของไทย นาย Butterfield ฟ้องนาย Forrester ในข้อหาที่ทำให้เขาได้รับบาดเจ็บ เรื่องเกิดขึ้นเมื่อเวลา 2 ทุ่มของคืนหนึ่งในเดือนสิงหาคม ปี 2352 นาย Forrester อาศัยอยู่ชานเมือง บ้านอยู่ริมถนน วันที่เกิดเหตุ Forrester กำลังซ่อมแซมบ้านและได้วางเสาเข้าไปถึงกึ่งกลางของถนน แต่มีพื้นที่เหลืออีกกึ่งหนึ่งสำหรับสัญจรไปมาได้ นอกจากนี้ ยังได้จุดตะเกียงวางไว้ใกล้เสา เพื่อให้ผู้คนสัญจรไปมองเห็นได้ว่า มีสิ่งกีดขวางถนน คืนนั้น Butterfield ออกจากร้านเหล้า ซื้อม้าออกจากตัวเมืองซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบ้านของ Forrester เมื่อ Butterfield มาถึงบริเวณนั้น ไม่ทันสังเกตเห็นสิ่งกีดขวาง ทำให้ม้าของเขาวิ่งชน เขาตกจากหลังม้า ได้รับบาดเจ็บ จึงฟ้องศาลให้ Forrester ชดใช้ค่าเสียหาย

ในชั้นศาล พยานชี้แจงว่า ตอนนั้นเป็นเวลา 2 ทุ่ม จำเลยได้ตั้งตะเกียงไว้ที่บริเวณสิ่งกีดขวาง ซึ่งผู้ที่สัญจรไปมาบริเวณนั้น สามารถมองเห็นก่อนอย่างน้อยในระยะ 100 หลา โจทก์ขี่ม้าพุ่งชนสิ่งกีดขวางทั้งที่ไม่ได้มา แสดงว่าจะต้องขี่ม้าผ่านมารวดเร็ว ผู้พิพากษา Bayley ตัดสินว่า อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเพราะโจทก์ไม่ได้ระมัดระวังอย่างเพียงพอ (Reasonable Care) จึงตัดสินยกฟ้อง ถึงแม้ Forrester จะประมาทเลินเล่อวางสิ่งกีดขวางของกีดขวางถนน แต่ได้จุดตะเกียงเป็นสัญญาณเตือนผู้ที่สัญจรไปมา ถือได้ว่าเขาได้ใช้ความระมัดระวัง อย่างเพียงพอแล้วในการป้องกันเหตุ

โดยทั่วไปความประมาทเลินเล่อของจำเลย จนทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย จำเลยต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว แต่พอเกิดคดีนี้ กฎหมายของอังกฤษจึงยึดหลักเกณฑ์ใหม่ว่า “ถ้าจำเลยประมาทเลินเล่อ แต่ผู้เสียหายก็มีความประมาทเช่นกัน จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหาย” ต่อมาภายหลังมีการยื่นอุทธรณ์ แต่หัวหน้าคณะผู้พิพากษา Lord Ellenborough สรุปว่า ถ้าทั้งจำเลยกับโจทก์กระทำการโดยประมาททั้งคู่ โจทก์ไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้ คำตัดสินของท่าน Lord ถือเป็นหลักกฎหมายใหม่ กลายเป็นบรรทัดฐานสำหรับคดีต่อมา

เวลาล่วงมา 33 ปี มีการยกเหตุผลจากคดีที่แล้วมาพิจารณาอีกครั้ง เมื่อนาย Davies ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนาย Mann เหตุเกิดขึ้นในปี 2385 Davies เป็นเจ้าของฝูงลา ปล่อยให้ลาเล็มหญ้าใกล้ริมถนน ความวุ่นวายเกิดขึ้นเมื่อลาตัวหนึ่งเดินเข้าไปในถนน ขณะเดียวกัน Mann ขี่รถม้ามาถึงบริเวณนั้นอย่างรวดเร็ว แล้วพุ่งชนลาตัวนั้นล้มลง ล้อรถทับตัวลา ตอนหลังก็ตายลง Davies จึงฟ้องให้ Mann ชดใช้ค่าเสียหาย ผู้พิพากษาเห็นพ้องกับคณะลูกขุนว่า ถ้าเพียงแต่ Mann ขับรถม้าระมัดระวังอย่างเพียงพอ เหตุไม่น่าจะเกิดขึ้น จึงตัดสินให้ Mann ชดใช้ความเสียหาย

ฝ่ายทนายความของ Mann ค้านว่า Davies ไม่สมควรได้รับค่าชดเชย เพราะประมาทเลินเล่อไม่ดูแลให้ดี ปล่อยให้ลามาเดินอยู่ใกล้ทางหลวง ถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย เมื่อทั้ง Davies และ Mann ประมาททั้งคู่ ถ้ายึดหลักตัดสินตามคดีของ *Butterfield v. Forrester* แล้ว Mann ไม่ต้องจ่ายค่าเสียหาย แต่ผู้พิพากษา Abinger กับ Parke เห็นว่า กรณีนี้ต่างจากคดีที่ยกมาอ้าง จริงอยู่ การปล่อยให้ลาเดินบนถนน ถือว่าประมาทเลินเล่อ แต่ถ้า Mann ระมัดระวังอย่างเพียงพอแล้ว คงไม่เกิด

เหตุ เพราะตนมีโอกาสดุร้ายที่จะป้องกันเหตุ อย่างน้อยน่าจะพยายามหยุดรถม้า แล้วไล่ไปให้พ้นทาง ถ้าไม่ทำเช่นนั้นแสดงว่า Mann ขับรถม้ามาเร็วเกิน จนเกิดความเสียหาย ดังนั้น Mann จะต้องชดใช้ค่าเสียหาย

คำพิพากษาในคดีนี้ได้สร้างบรรทัดฐานขึ้นใหม่ คือ เมื่อคู่กรณีกระทำการโดยประมาท เลินเล่อทั้งสองฝ่าย ฝ่ายใดมีโอกาสดุร้ายที่จะป้องกันเหตุได้ดีกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แต่กลับเพิกเฉย ฝ่ายนั้นต้องชดใช้คู่กรณี หลักการนี้เรียกว่า “*The Last Clear Chance Rule*” ซึ่งจะมีผลยับยั้งไม่ให้จำเลยยกมาอ้างว่า เป็นเพราะความผิดของโจทก์ที่ประมาทเลินเล่อด้วย ทั้งที่เขายู่ในฐานะเสี่ยงเหตุได้ดีกว่าโจทก์ หลักการนี้จะสร้างแรงจูงใจให้พยายามป้องกันเหตุในอนาคตกันทั้งสองฝ่าย นับแต่นั้นมาหลักการนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ในทุกประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณี

เจ็ดสิบปีต่อมา มีการยกหลักตัดสินในคดีของนาย Davies กับนาย Mann มาใช้ตัดสินอีกครั้ง เมื่อนาย Loach ทนายความฝ่ายครอบครัวของนาย Sands ได้ฟ้องบริษัทราง British Columbia Electric Rail Co., Ltd ในปี 2459 เพื่อเรียกค่าเสียหายให้แก่ทายาทของ Sands ในวันเกิดเหตุ Sands ขับรถม้าโดยมีเพื่อนโดยสารมาด้วย ขณะที่รถม้ากำลังจะข้ามรางรถ แต่ Sands ไม่ทันระวัง ม้าลากล้อรถไปติดอยู่กับรางรถ แก่ไข้อย่างไรก็ไม่สามารถผ่านพ้นรางรถได้ ในเวลาเดียวกัน รางรถกำลังวิ่งมา วิศวกรประจำรถเตรียมเบรกทันทีที่เห็นรถม้าของ Sands กำลังอยู่บนราง แต่โชคร้ายที่เบรกชำรุด โดยวิศวกรไม่รู้มาก่อน จึงเบรกไม่อยู่ รางรถจึงพุ่งชนรถม้า และ Sands เสียชีวิต

ตัวแทนบริษัทรางอ้างว่า ตามหลักตัดสินในคดี Butterfield บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะ Sands กระทำการโดยประมาทด้วยเช่นกัน แต่ Loach ทนายความฝ่ายโจทก์อ้างว่า ถ้ายึดหลักตัดสินในคดีของ *Davies v. Mann* จะเห็นว่า คนขับรถราง มีโอกาสดุร้ายที่จะป้องกันเหตุได้ดีกว่า Sands แต่ไม่พยายามยังเหตุ ตัวแทนบริษัทอ้างว่า ถึงอย่างไรก็ไม่เข้าข่ายหลักการโอกาสสุดท้ายในการป้องกันเหตุ เพราะเบรกรางชำรุด ซึ่งยิ่งทำให้สถานการณ์แย่ลงไปอีก เพราะใครๆก็รู้ว่ารางจะไปจอดตามสถานีได้ตรงเวลา ต้องแสดงว่า ระบบเบรกต้องอยู่ในสภาพใช้งานได้เป็นอย่างดี จึงถือเป็นความรับผิดชอบของบริษัท ที่ต้องตรวจสอบระบบก่อนออกเดินทาง ศาลจึงตัดสินให้บริษัทรางรับผิดชอบต่อความเสียหาย ไม่เช่นนั้นแล้ว จะไม่มีแรงจูงใจในการตรวจสอบก่อนว่า อุปกรณ์ต่างๆ ใช้การได้ดีอยู่หรือไม่ แล้วหลักเกณฑ์นี้ ก็มีผลบังคับใช้กับผู้ขับขี่ยานพาหนะอื่นด้วย

ทั้ง 3 คดีทำให้เห็นพัฒนาการของระบบกฎหมายจารีตประเพณี ที่ผูกพันอ้างอิงหลักตัดสินในอดีตทั้งสิ้น สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ กฎเกณฑ์ในการตัดสิน มักรัดกุมขึ้นเรื่อยๆ ตามเหตุการณ์และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์กลางแห่งสหรัฐอเมริกา Richard A. Posner ถึงกับสรุปว่า การยึดหลักตัดสินในอดีตมาผูกพันอ้างอิง จะส่งเสริมให้สังคมมีการใช้ทรัพยากรไปอย่างมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่บรรดานักเศรษฐศาสตร์ต่างถวิลหา นั่นเอง แต่มินักวิชาการหลายคนไม่เห็นคล้อยกับ Posner ในประเด็นดังกล่าว

จากการศึกษาของนักวิชาการด้านนิติเศรษฐศาสตร์ เกี่ยวกับกฎหมายละเมิดในสหรัฐอเมริกา เช่น Posner (2006, pp. 167-172), Shavell (2004, p. 191), Cooter and Ulen, (2008, p. 350) มักอ้างถึงเกณฑ์ของผู้พิพากษา Learned Hand ที่ตัดสินคดีกรณีเรือลำหนึ่ง (*US v. Carroll Towing*, 1947) ซึ่งรัฐบาลสหรัฐฯ ว่าจ้างให้บรรทุกสินค้า ได้หลุดจากเสาผูกเรือ แล้วลอยไปชนเรือบรรทุกน้ำมัน จนท้องเรือนั้นรั่ว ผ่านไปหลายชั่วโมงก็จมลง สินค้าเสียหาย ผู้เสียหายคือรัฐบาลสหรัฐฯ , ผู้ร่วมว่าจ้างให้บรรทุกสินค้านั้นรายอื่นๆ และเจ้าของเรือบรรทุก บริษัทเจ้าของเรือบรรทุกสินค้าคือ Connors Marine Co. ได้ว่าจ้างบริษัท Carroll Towing Co. ให้ดำเนินการลากจูงเรือบรรทุก แล้วบริษัท Carroll ได้ให้บริษัท Grace Line Inc. เป็นผู้เช่าเรือลากของบริษัต์ไปดำเนินการ เมื่อเรือเข้าเทียบท่า คนงานได้ผูกเรือบรรทุกหลายๆลำที่เสาดียวกัน ต่อมาได้ขึ้นเชือกที่ผูกให้แน่นอีกครั้งหนึ่ง แต่ปรากฏว่า มัดคั้นไม่ดีพอ เรือบรรทุกสินค้าของบริษัท Connors จึงลอยออกจากท่า จนประสบเหตุในที่สุด ผู้พิพากษา Hand ใช้เกณฑ์พิจารณา 3 ประการ 1) โอกาสเกิดเหตุ (Probability-P) 2) มูลค่าความเสียหาย (Loss- L) และ 3) ต้นทุนในการระวังของจำเลย (Burden of adequate precaution- B)

จำเลยเลินเล่อหรือไม่นั้น ผู้พิพากษา Hand ให้เทียบมูลค่า 1) ต้นทุนในการระวังของจำเลย (B) กับ 2) ผลคูณของ โอกาสเกิดเหตุ กับ มูลค่าความเสียหาย ($P \times L$) ถ้าก่อนหลังมากกว่า ก่อนแรก ถือว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ แต่ถ้าก่อนหลังมีค่าน้อยกว่าก่อนแรก ถือว่าจำเลยได้ระวังดีแล้ว เขาย่อมพ้นผิด ถ้า $B = P \times L$ จะเป็นระดับความระวังที่เหมาะสม (Optimum Level of Care) ผลคูณของ $P \times L$ คือ มูลค่าความเสียหายที่คาดว่าจะเกิด (Expected Lost) ถ้ามูลค่านี้ลดลง ยิ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่การทำให้ค่านี้ลดลงเท่าใด ก็จักต้องเสียต้นทุนเพื่อระวังเหตุเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างประกอบดังนี้ กรณีที่ 1 นายแดง ไปซื้อของในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง เมื่อเดินถึงบริเวณขายผลไม้ มองไม่เห็นเปลือกกล้วยบนพื้น ซึ่งมีคนขโมยกินแล้วทิ้งเปลือกไว้ จึงเหยียบเข้า แล้วลื่นล้มศีรษะแตก กรณีที่ 2 นายแดงไปเที่ยวหมู่บ้านทำกล้วยตาก ซึ่งส่งออกกล้วยตากอย่างเป็นลำเป็นสัน บนถนนมีแต่เปลือกกล้วยเต็มไปหมด ขณะเดินผ่านหน้าบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งทิ้งเปลือกกล้วยหน้าบ้านเหมือนหลังอื่นๆ นายแดงพลัดท่าเหยียบเปลือกกล้วย ลื่นล้มจนศีรษะแตก นายแดงจะสามารถฟ้องเจ้าของห้างในกรณีที่ 1 และ เจ้าของบ้านในกรณีที่ 2 ในข้อหาประมาทเลินเล่อ ปลอยให้มีเปลือกกล้วยตกอยู่บนพื้น จนทำให้เขาต้องหกล้มบาดเจ็บ ได้หรือไม่

กรณีแรก เมื่อเจ้าของห้างเป็นจำเลย ต้องดูว่าการลงทุนป้องกันเหตุของห้างสูงเพียงใด ทุกวันนี้ห้างสรรพสินค้ามีการจัดวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบ มีพนักงานเป็นจำนวนมาก การเดินตรวจตราตามช่องทางเดิน สามารถสังเกตเห็นและเก็บกวาดได้ง่าย ต้นทุนการระวัง (B) ของเจ้าของห้างจึงค่อนข้างต่ำ ขณะที่นายแดงคงนึกว่า การจัดวางสินค้าในห้างเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้คนสามารถเดินเลือกสินค้าไปตามช่องทางที่จัดไว้ได้โดยสะดวกสบายขนาดนั้น อาจนึกไม่ถึงและไม่ทันระวังว่ามี

เปลือกกกล้วยบนพื้น โอกาสเกิดเหตุ (P) กรณีนี้มีจะค่าสูง และโอกาสเจ็บหนัก (L) ก็มาก ดังนั้นเจ้าของห้างต้องรับผิดชอบประมาทเลินเล่อ

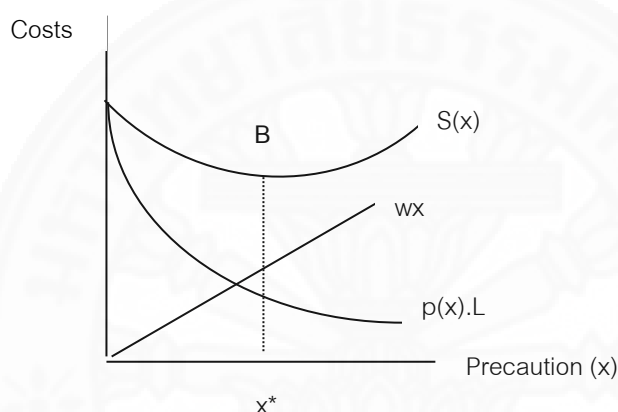
กรณีที่สอง เมื่อนายแดงรู้ว่าเข้าไปเที่ยวในดินแดนที่อุดมไปด้วยกล้วยตาก ย่อมต้องมีการทิ้งเปลือกกล้วยไว้อย่างมโหฬาร ฉะนั้นเวลาเดินก็เตรียมระวังเป็นพิเศษ โอกาสลื่นล้มก็น้อยลง(P) อีกทั้งเมื่อระวังตัวเป็นอย่างดี ความเสียหาย (L) น่าจะลดลงด้วย ส่วนจะให้เจ้าของบ้านแต่ละรายต้องป้องกัน (B) คอยเก็บกวาดอยู่ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้พนักงานท่องเที่ยวลื่นล้ม ก็จะทำให้เสียต้นทุนสูง เพราะจะเสียเวลาและโอกาสได้รายได้จากการทำกล้วยตากให้ได้มากเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น หากนายแดงลื่นล้มหน้าบ้านใครสักคน ในดินแดนผลิตกล้วยตาก คงฟ้องเอาผิดเจ้าของบ้านได้ลำบาก

เกณฑ์ของผู้พิพากษา Hand มีจุดแข็งตรงที่ศาลจะได้แนวทางการตัดสินที่ชัดเจน ช่วยลดข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณี เพราะถ้าฝ่ายใดมีต้นทุนป้องกันเหตุต่ำกว่า แต่ไม่ระวังเลย (หรือระวังน้อยกว่ามูลค่าความเสียหายที่คาดว่าจะเกิด) เขาต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น จึงส่งสัญญาณให้ทุกฝ่ายต้องระวัง แนวการพิจารณานี้ นับเป็นก้าวสำคัญที่ชัดเจนกว่า “หลักวิญญูชน” (Reasonable man of ordinary prudence) เนื่องจาก Hand ได้นิยาม “ความสมเหตุสมผลในการระวังเหตุ” จะต้องเป็นระดับที่สะท้อนต้นทุนและประโยชน์ของการระวัง (Feldman and Frost, 1998, p. 202) จึงเป็นจุดเริ่มให้นักเศรษฐศาสตร์นำไปพัฒนาแบบจำลอง (DeSerpa, 2005, pp. 181-183) เพราะเกณฑ์นี้มุ่งพิจารณาต้นทุนและประโยชน์โดยรวม นักเศรษฐศาสตร์จึงเน้นพิจารณาต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost) และ ประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit) กล่าวคือ ระดับความระวังที่เหมาะสมต่อสังคม (Optimum Care) ไม่ว่าจะเป็นความระวังจากฝ่ายใดๆ ที่อาจอยู่ในข่ายเป็นผู้ก่อเหตุหรือผู้เสียหาย (Potential Injurer/ Potential Victim) ต้องเป็นระดับที่ ต้นทุนส่วนเพิ่มซึ่งจะหมดไปกับค่าใช้จ่าย, เวลา และ ความไม่สะดวกทั้งหลายในการเลี่ยงเหตุ มีค่าเท่ากับ มูลค่าความเสียหายที่คาดว่าจะเกิด ได้ลดลงไป ซึ่งมองอีกด้านก็คือ ประโยชน์ที่จะเพิ่มขึ้นจากการระวังนั่นเอง

แต่การระวังเหตุแก่คนอื่นมากกว่าประโยชน์ที่จะได้จากการระวัง ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าใช้ทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการลงทุนเกินกว่าเหตุ และถ้าระวังน้อยกว่าระดับที่เหมาะสมก็ไม่เกิดประสิทธิภาพ เพราะลงทุนป้องกันน้อยเกินไป จึงต้องชดเชยคู่กรณี ดังคำตัดสินของผู้พิพากษา Hand ที่ให้บริษัท Caroll รับผิดชอบค่าเสียหาย ส่วนคนงานของบริษัท Grace Line ที่อ้างว่าตอนเขาไปขึ้นเชือกให้แน่น มองไปบนเรือบรรทุกของของบริษัท Connors ก็ไม่มีคนเฝ้าเรืออยู่แล้ว ผู้พิพากษา Hand จึงให้บริษัท Connors ซึ่งเป็นฝ่ายโจทก์ ก็ประมาทเลินเล่อร่วมด้วย ถ้าเพียงแต่จัดให้พนักงานเฝ้าเรือ ผลอาจไม่ร้ายแรงขนาดนี้ ดังนั้นจึงตัดสินให้ทั้ง 3 บริษัท ร่วมชดเชยฝ่ายละ 1 ใน 3 ของความเสียหายรวม

กฎหมายละเมิดจากมุมมองเศรษฐศาสตร์นั้น มีไว้เพื่อจูงใจให้คนเราระวัง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือ สร้างต้นทุนต่อสังคมให้น้อยที่สุด (Cooter and Ulen, 2008, pp. 349-

353) ต้นทุนในที่นี้คือ ความเสียหาย และ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนป้องกันเหตุ สมมติให้ ความระวังระดับใดๆ (Precaution) คือ x แต่ละระดับ จะเสียต้นทุน = w บาท ดังนั้นต้นทุนในการระวังแต่ละระดับ = $w x$ และเมื่อระวังมากขึ้น โอกาสเกิดเหตุ (p) ในช่วงเวลานั้นจะลดลง เราจะได้ความสัมพันธ์ระหว่าง x กับ p คือ $p(x)$ เป็น Decreasing Function ต่อมาสมมติว่า เกิดความเสียหายเป็นค่าคงที่ L ดังนั้น ความเสียหายที่คาดว่าจะเกิด = $p(x).L$ (Expected value of damage) ส่วนต้นทุนในการระวัง เมื่อรวมกับความเสียหายที่จะเกิด จึงเป็นต้นทุนทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Social Cost- $S(x)$) โดย $S(x) = w x + p(x).L$

ภาพที่ 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุน และ ระดับความระวัง

จากภาพที่ 1.1 $p(x).L$ จะลดลงเรื่อยๆ ถ้าจำเลยเพิ่มระดับความระวัง x มากขึ้น เมื่อ $p(x).L$ ลดลง มองอีกด้านหนึ่งก็คือเป็นประโยชน์ต่อสังคมที่จะเพิ่มขึ้น แต่การที่จำเลยระวังมากขึ้น ต้องเสียต้นทุนป้องกัน $w x$ สูงขึ้น เมื่อรวมสองส่วนนี้เข้าด้วยกัน จะเป็นต้นทุนของสังคม $S(x)$ จากภาพที่ 1.1 การระวังที่ระดับ x^* จะเป็นระดับที่สังคมเสียต้นทุนน้อยสุด = ระยะ x^*B

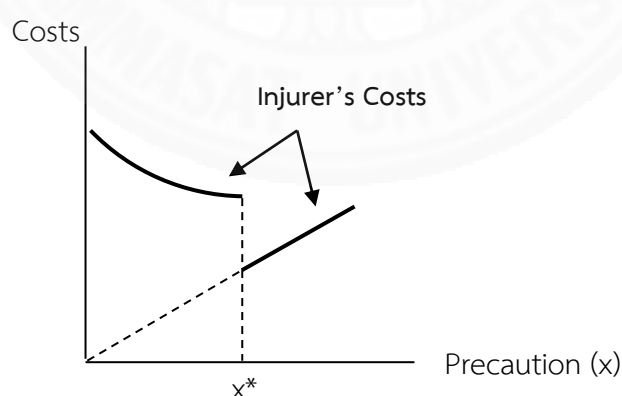
จาก $S(x) = w x + p(x).L$ ถ้าสังคมต้องการลดต้นทุนให้ต่ำจนเท่ากับ 0 เงื่อนไขที่เหมาะสม คือ First Derivative: $S'(x) = w + p'(x).L = 0$

$$w = - p'(x^*).L$$

มองในแง่สังคม ความระวังในระดับที่เหมาะสมนั้น ต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost) ในการระวัง (w) เพื่อเลี่ยงเหตุ จะเท่ากับ ความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดได้ลดลงไปส่วนหนึ่ง หรือ เป็นระดับที่เกิดประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit) แก่สังคม พอๆกับต้นทุนที่จะเพิ่มขึ้นจากการระวัง

ข้อพิจารณาต่อมา เราควรยึดหลักการใดระหว่าง *หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด* (Strict Liability Rule) กับ *หลักความรับผิดฐานเลินเล่อ* (Negligence Rule) ถ้ากฎหมายกำหนดให้จำเลยต้องรับผิดโดยเคร่งครัด ซึ่งหมายความว่า ฝ่ายจำเลยต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า ตนไม่ได้ละเมิดข้อกำหนดกฎหมาย ถ้าศาลเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความผิดของเขอย่างชัดเจน เขาต้องชดใช้ความเสียหายนั้น ตามระดับ $S(x)$ โดยไม่ต้องพิจารณาว่า เขาได้ลงทุนระวังป้องกันเหตุแล้วเพียงใด หลักการรับผิดโดยเคร่งครัด จึงมีผลจูงใจให้เขาเลือกระดับ x^* เพราะเป็นระดับที่เขาคาดว่าจะเสียเงินชดเชยต่ำสุด

ถ้าจำเลยต้องรับผิดฐานเลินเล่อ (Negligence Rule) ฝ่ายผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า จำเลยมีความเลินเล่ออย่างไร จึงเป็นเหตุให้ตนได้รับความเสียหาย โดยศาลจะพิจารณากำหนดความระมัดระวังที่เหมาะสม (Due Care) โดยยึดหลัก “วิญญูชน (Reasonable Person)” ที่พึงระวังในระดับสมควรแก่เหตุ ถ้าจำเลยระวังต่ำกว่านั้นจะมีความผิด แต่ถ้าได้ระวังตามสมควรแก่เหตุแล้ว จำเลยย่อมพ้นผิด ความระมัดระวัง “ที่ควร/ไม่ควรแก่เหตุ” เป็นดุลยพินิจของศาล (บางกรณีก็ยึดข้อกำหนดบางอย่าง เช่น การจำกัดความเร็วในการขับรถ) สมมติว่า ระดับ x^* เป็นระดับความระมัดระวังที่เหมาะสม จากภาพที่ 1.2 ถ้าจำเลยระวัง x ซึ่งน้อยกว่า x^* เขาต้องชดใช้ $wx + p(x) \cdot L$ บาท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ $S(x)$ เฉพาะช่วงที่ x น้อยกว่า x^* แต่ถ้าเขาระวังตั้งแต่ระดับ x^* เป็นต้นไป เขาจะต้องชดใช้ wx ตั้งแต่ส่วนที่เลย x^* ขึ้นไป แต่จำเลยที่มีเหตุมีผล ย่อมไม่ลงทุนป้องกันเกินระดับ x^* เพราะเป็นระดับที่เสียต้นทุนต่ำสุด เขาก็พ้นความผิดแล้ว ดังนั้น เส้นที่แสดงมูลค่าที่เป็นไปได้ในการแบกรับภาระต้นทุนของจำเลย (Injurer's Cost) จึงมีลักษณะดังในภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 ภาระต้นทุนของจำเลย กรณีศาลยึดหลัก Negligence Rule

การเลือกใช้ *หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด* หรือ *หลักความรับผิดฐานเลินเล่อ* เป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะขึ้นำให้คนเรามีแรงจูงใจในการระวังเพียงใด ถ้ากฎหมายกำหนดให้ชดใช้โดยเคร่งครัดทุกกรณี ไม่ว่าจะระวังระดับใดๆ อาจไม่เกิดประสิทธิภาพ เพราะจูงใจให้ฝ่ายผู้เสียหายไม่ระวัง เพราะถึงอย่างไรตนก็ได้เงินชดเชย ส่วนหลักความรับผิดฐานเลินเล่อ นั้น จะส่งสัญญาณให้ฝ่ายผู้เสียหายต้องระวังด้วย เพราะผู้ก่อเหตุเขาชดใช้ได้ในระดับที่เหมาะสมเท่านั้น

แต่มีได้หมายความว่า หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดไม่เหมาะสมเสมอไป เพราะในทางปฏิบัติยังเหมาะบังคับใช้กรณีที่เหตุความเสียหายเกิดขึ้นจากผู้ก่อเหตุเพียงฝ่ายเดียว (Unilateral Accident) เช่น (1) *การครอบครองสิ่งอันตราย* เนื่องจากคาดเห็นได้ว่าอาจเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น แม้ระวังอย่างไร หากเกิดเหตุย่อมไม่พ้นผิด เช่น ระเบิด, พลุไฟ, ของเหลวหรือก๊าซติดไฟง่าย, ขยะมีพิษ, ยาฆ่าแมลง, สัตว์เลี้ยงอันตราย (2) *ความรับผิดของผู้ผลิตกรณีผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่อง* (Product Liability Law) ผู้ขายจะอ้างว่าผู้ซื้อก็ประมาทร่วม คือเลือกซื้อไม่ระวังเองไม่ได้ และ (3) กรณี *นายจ้างรับผิดแทนลูกจ้าง* (Vicarious Liability หรือ Respondeat Superior) หากใช้หลักเลินเล่อมาตัดสิน โดยนายจ้างจะอ้างว่า ได้ระวังอย่างเพียงพอแล้ว ก็พ้นผิดได้นั้น ย่อมไม่เกิดประสิทธิภาพต่อสังคม กฎหมายต้องเอาผิดนายจ้างก่อน แล้วนายจ้างค่อยไล่เบี้ยจากลูกจ้างในภายหลัง

การพิจารณาระดับความระวังที่เหมาะสม ในกรณียึดหลักเลินเล่อ ผู้พิพากษาไม่ได้กำหนดออกมาเป็นตัวเลข แต่จะยึดหลักวิญญูชน แล้วใช้ดุลยพินิจว่า ความระวังระดับใดที่สมควรหรือไม่สมควรแก่เหตุ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ วัย และศักยภาพร่วมด้วย เช่น มาตรฐานการระวังเหตุของเด็ก-ผู้ใหญ่, ผู้มีสภาพร่างกายปกติ-ผู้ทุพพลภาพ ย่อมแตกต่างกัน (Posner, 2003, p. 171) ส่วนกรณีของไทย หากการกระทำของจำเลยอยู่ในวิสัยของวิญญูชน ที่ได้ใช้ความระวังแล้ว ศาลไม่ถือว่าจำเลยประมาท ความระวังอย่างไรถึงจะเป็นเยี่ยงวิญญูชน เป็นดุลยพินิจของศาลเป็นกรณีไป โดยยึดหลักวินิจฉัยของศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐาน (สมพร, 2546, น. 26-27)

3.2 ปัญหาผลกระทบภายนอกด้านลบ (Negative Externality)

พื้นฐานของแนวคิดนี้คือ กิจกรรมการผลิต การบริโภค หรือการใช้ชีวิตของบุคคลใดสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น โดยผู้ก่อไม่ได้ใส่ใจถึงผลเสียต่อผู้อื่น (Mankiw, 1998, pp. 199-212) ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่า ผู้ก่อรับภาระเฉพาะต้นทุนส่วนตัว (Private Cost) ซึ่งยังไม่รวมมูลค่าความเสียหายแก่ผู้อื่น (External Damage) ดังนั้น รัฐต้องบังคับให้เขาจ่ายค่าปรับเพื่อชดเชยความเสียหายจำนวนหนึ่ง (Internalized) ซึ่งเมื่อรวมกับต้นทุนส่วนตัวของเขาแล้วถึงจะเท่ากับ “ต้นทุนทางสังคม” (Social Cost) จากกิจกรรมของเขา ไม่เช่นนั้นจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นเกิน “ระดับที่เหมาะสม” ของสังคม ระดับที่เหมาะสม หมายถึง มลภาวะหรือเหตุรำคาญในระดับที่สังคมพอรับได้ ซึ่งเป็นระดับ

ที่ผลประโยชน์ที่จะได้ ต้องคุ้มกับ ต้นทุนที่จะต้องเสียไป เพื่อเยียวยาปัญหานั้นๆ แต่การทำให้สังคมปลอดภัยจากปัญหาอย่างสิ้นเชิง ก็จັกสิ้นเปลืองต้นทุนจำนวนมาก จนไม่คุ้มกับประโยชน์ที่จะได้

ที่ผ่านมาักเสนอให้รัฐเข้าควบคุมกิจกรรมที่ก่อเหตุรำคาญ โดยเสนอให้รัฐเก็บภาษีต่อหน่วยการผลิต (Specific Tax) หรือค่าธรรมเนียมจากผู้ก่อเหตุ เพื่อให้เขามีต้นทุนส่วนตัว (Marginal Private Cost) เมื่อรวมกับค่าภาษีแล้ว การผลิตของเขาจะเสียต้นทุนเพิ่มขึ้น จนทัดเทียมกับต้นทุนต่อสังคมโดยรวม (Marginal Social Cost) เมื่อผู้ผลิตซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกด้านลบ ต้องมีต้นทุนเพิ่มขึ้นอีกในรูปของการเสียภาษี เขาย่อมลดปริมาณการผลิตลงระดับหนึ่ง จนมีผลช่วยลดผลด้านลบจากการผลิตต่อสังคมลงไปด้วย แนวคิดนี้เป็นข้อเสนอแนะของ Arthur C. Pigou ซึ่งในเวลาต่อมา Ronald Coase (1960) วิจารณ์ว่า

1) การเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียม เป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา แต่ยังมีข้อจำกัดว่า คู่มือเหตุผลและความจำเป็นที่รัฐต้องเข้าแทรกแซงทุกกรณี ราวกับว่ามาตรการรัฐจะเกิดประสิทธิภาพเสมอ แต่ในทางปฏิบัติแทนที่จะนำเงินนั้นไปชดเชยผู้เสียหาย กลับนำภาษี, ค่าธรรมเนียมหรือค่าปรับ เข้าหน่วยงานรัฐ ซึ่งไม่ชัดเจนว่า รัฐได้นำไปเยียวยาหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือไม่อย่างไร ทั้งยังดูเหมือนนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่มองว่า ข้อเสนอให้เก็บภาษี, ค่าธรรมเนียมหรือค่าปรับจากผู้ก่อเหตุรำคาญ เข้าหน่วยงานรัฐ กับ การนำเงินก้อนนั้น ไปชดเชยผู้เสียหาย จะบังเกิดผลอย่างเดียวกัน (Identical) (Coase, 1960, p. 41)

2) นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่อาจยึดติดกับแนวคิด “ผู้ก่อเหตุรำคาญ เป็นฝ่ายผิด” จึงมักชี้ความผิดไปยังผู้ก่อความเสียหายทุกกรณี จนมองข้ามบางปัญหาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของทั้งสองฝ่ายร่วมกัน (Joint Causation) หรือ “อาศัยกันและกัน” (Reciprocal Nature) ซึ่งหลายกรณีอาจชี้ชัดได้ว่า ฝ่ายใดผิดถูกมาน้อยกว่ากัน การใช้บทลงโทษทางกฎหมายแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (เก็บภาษี/ค่าธรรมเนียม) อาจไม่บรรลุประสิทธิภาพเพียงพอ

Coase เห็นว่า ถ้ากิจกรรมของ A ส่งผลเสียต่อ B คำถามดั้งเดิมมักถามว่า เราควรยับยั้ง A หรือไม่ คำตอบที่ผ่านมาคือ เราควรยับยั้ง A แต่คำตอบนี้ไม่ถูกต้อง เพราะการยับยั้ง A ไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ B ก็สร้างความเสียหายแก่ A ในคราเดียวกัน (Reciprocal Nature) คำถามที่แท้จริงคือ เราควรปล่อยให้กิจกรรมของ A ดำเนินต่อไป โดยเกิดความเสียหายแก่ B หรือ คุ้มครอง B แล้วปล่อยให้ A เสียหายจากการถูกระงับกิจกรรม เพื่อมิให้เกิดความเสียหาย (ต้นทุนทางสังคม) ไปมากกว่านี้ (Coase, 1960, p. 2)

กรณี ไม่มีต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost) ซึ่งได้แก่ ไม่มีต้นทุนในการเจรจาต่อรอง, การหาข้อมูล และ การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลงแล้ว การเจรจาแลกเปลี่ยนสิทธิของคู่กรณี จะได้ทางออกที่มีประสิทธิภาพเสมอ โดยไม่ขึ้นกับว่ากฎหมายให้สิทธิคุ้มครองฝ่ายใดในตอนแรกก็ตาม Coase อธิบายเรื่องนี้ซ้ำว่า “The world of zero transaction costs has often been as a

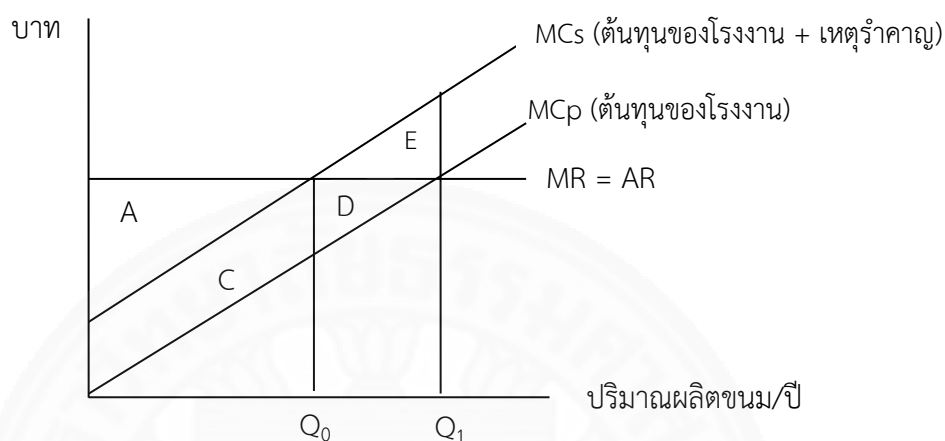
Coasian world. Nothing could be further from the truth. It is the world of modern economic theory, one which I was hoping to persuade economists to leave." (Coase, 1988, p. 174) เพราะสิ่งที่ท้าทายกว่าคือ การหาทางออกในกรณี *มีต้นทุนธุรกรรมสูง* ซึ่งการกำหนดสิทธิ์คุ้มครองฝ่ายใดในตอนแรก มีความสำคัญมาก ดังนั้นบทบาทหนึ่งของภาครัฐคือ ทำอย่างไรถึงจะทำให้ต้นทุนธุรกรรมของคู่กรณีต่ำลงได้ เพื่อเอื้อให้เกิดการเจรจาแลกเปลี่ยนสิทธิ์และชดใช้กัน โดยศาลจะมีบทบาทสำคัญคือ ประเมินประโยชน์และต้นทุนของกิจกรรมคู่กรณี รวมถึงกำหนดแนวทางชดเชย

Coase (1960, pp. 8-10) ยกตัวอย่างความขัดแย้งระหว่าง เจ้าของโรงงานทำขนม กับ หมอที่มาเปิดคลินิกใกล้โรงงาน (*Sturges v. Bridgman*, 1879) เป็นคดีเก่าแก่ในประเทศอังกฤษ Bridgman เป็นเจ้าของโรงงานทำขนมซึ่งอยู่มาก่อนหลายสิบปี และ Sturges เป็นหมอเจ้าของคลินิก เพิ่งมาตั้งคลินิกภายหลังในเวลาไม่นาน เดิมไม่มีปัญหาอะไรกัน กระทั่ง 8 ปีต่อมาภายหลังจากที่หมอเปิดคลินิก หมอได้ต่อเติมห้องตรวจจนชิดกำแพงโรงงาน แต่แล้วก็ประสบปัญหาเสียงสั่นสะเทือนจากครกกวนขนม ทำให้การตรวจวินิจฉัยคนไข้ทำได้ยาก หมอจึงฟ้องศาล สุดท้ายศาลตัดสินให้เจ้าของโรงงานหยุดกิจการ

คดีนี้หมอเป็นฝ่ายเข้าไปหาเหตุรำคาญเอง (Coming to the Nuisance) ถ้าศาลสั่งให้โรงงานหยุดกิจการ เพื่อคุ้มครองพื้นที่การอยู่อาศัยให้ปราศจากเสียงรบกวน สังคมจะเสียโอกาสได้บริโภคขนมจำนวนหนึ่ง หรือ ถ้าศาลตัดสินยกฟ้อง แล้วให้ฝ่ายโรงงานดำเนินกิจการต่อไปได้ สังคมจะเสียโอกาสได้รับบริการจากหมอลดลง ทั้งสองฝ่ายจึงต้องมีส่วนร่วมหาทางออก โดยศาลต้องประเมินประโยชน์และต้นทุนการแก้ปัญหาในแต่ละทางเลือก รวมถึงแนวทางการชดเชยจากการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะถูกยั่วยุให้ดำเนินกิจกรรมนั้นต่อ (Efficient Liability Rules) เช่น ถ้ารายได้ของหมอ มีมูลค่ามากกว่าความเสียหายของโรงงานที่จะต้องลดการผลิตหรือเลิกกิจการ หมอควรจ่ายเงินชดเชยให้โรงงาน หรือ ถ้ารายได้จากการขายขนม เป็นมูลค่ามากกว่าความเสียหายของหมอ (รายได้หมอลดลง) เจ้าของโรงงานอาจร่วมชดใช้ให้หมอ เป็นค่าขนย้ายคลินิกส่วนขยายไปทางด้านไม่ชิดกำแพง ปัญหาเหตุรำคาญก็หมดไป *ตราบใดที่ค่าใช้จ่ายส่วนนี้รวมกับต้นทุนธุรกรรมอื่นๆ แล้ว ยังน้อยกว่าความเสียหายของหมอ* ก็ยังจะเกิดประสิทธิภาพต่อสังคม (ในปี 1991 Coase ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ในฐานะผู้บุกเบิกแนวคิดเรื่องต้นทุนธุรกรรม)

Landsburg (2008, pp. 417-425) อธิบายแนวคิดของ Coase ด้วยรูปของกราฟ ซึ่งทำให้เข้าใจแนวคิดได้ง่ายขึ้น โดยสมมติว่า โรงงานขายขนมในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ รายรับที่จะเพิ่มขึ้นแต่ละถุงที่จำหน่ายได้ (Marginal Revenue: MR) จะเท่ากับรายรับเฉลี่ย (Average Revenue: AR) ต่อถุง จากภาพที่ 1.3 การผลิตขนมของโรงงานมีต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Private Cost) = MCp ปริมาณการผลิตในปัจจุบันที่ระดับ Q_1 การผลิตระดับนี้สร้างความเสียหายหรือความ

ราคาภายนอก (Marginal External Cost : MEC) จำนวนหนึ่ง (เป็นมูลค่าเท่ากับพื้นที่ $C + D + E$) เมื่อรวมกับ MC_p แล้ว จะกลายเป็นต้นทุนทางสังคม ดังแสดงด้วยเส้น MC_s หากรัฐยังไม่แทรกแซงใดๆ ประโยชน์จะตกอยู่กับโรงงาน (Producer Surplus) เป็นมูลค่า $A + C + D$ บาท

ภาพที่ 1.3 ต้นทุนการผลิตของโรงงาน

สมมติว่า ไม่มีต้นทุนธุรกรรม และกฎหมายให้ความคุ้มครองหมอ โดยรัฐเก็บภาษีหรือค่าปรับจากการผลิตต่อหน่วยจากฝ่ายโรงงาน ในอัตราที่เท่ากับมูลค่าความเสียหายหรือเหตุรำคาญที่เกิดขึ้น จนทำให้ต้นทุนผลิตของโรงงาน (MC_p) สูงขึ้นเป็นระดับ MC_s เมื่อโรงงานมีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้น จะลดปริมาณผลิตจาก Q_1 มาระดับ Q_0 ระดับมลภาวะลดลงคิดเป็นมูลค่า $D + E$ แต่ยังมีเหตุรำคาญส่วนหนึ่งที่ตกแก่หมอ คิดเป็นมูลค่าเท่ากับพื้นที่ C ส่วนในตารางที่ 3.1 แสดงมูลค่าสวัสดิการทางสังคม (Net Welfare Change) ก่อนและหลังการแทรกแซงด้วยการบังคับให้โรงงานเสียภาษี จะเห็นว่า วิธีนี้เกิดประโยชน์หรือสวัสดิการสังคมสุทธิ = A ซึ่งดีกว่ารัฐไม่เข้ามาแทรกแซงเลย เพราะถ้ารัฐวางเฉย ประโยชน์สุทธิต่อสังคมจะเหลือเพียง $A - E$

ตารางที่ 3.1

สวัสดิการสังคม ก่อนและหลังการบังคับให้ B เสียภาษี (หน่วย: บาท/ปี)

	รัฐไม่แทรกแซง	รัฐเก็บภาษีจาก B
(1) ประโยชน์ต่อ B (Producer Surplus)	$A + D + C$	A
(2) ผลเสียต่อ S (เสียงรบกวน)	$C + D + E$	C
(3) รัฐมีรายได้จากภาษี	ไม่มี	C
สวัสดิการสุทธิต่อสังคม : (1) - (2) = : (1) - (2) + (3) =	$A - E$	A

จากภาพที่ 1.3 ถ้าหมอเป็นฝ่ายย้ายคลินิก ประโยชน์ต่อสังคมจะเพิ่มเป็น $A + C + D$ หากค่าใช้จ่ายในการย้ายคลินิกรวมกับต้นทุนธุรกรรมอื่นๆ = X (ซึ่งไม่อาจแสดงเป็นมูลค่าลงบนพื้นที่ใดๆ ในภาพที่ 1.3 ได้) ประโยชน์สุทธิต่อสังคมจะเท่ากับ $(A + C + D) - X$ แล้วยิ่งถ้า X มีมูลค่าน้อยกว่า $C + D$ ในภาพที่ 1.3 ยิ่งจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าการเก็บภาษี (ซึ่งเกิดประโยชน์เพียง A) เพราะนอกจากเหตุรำคาญเสียงดังจะไม่มี (ไม่มี MEC) โดยเส้นที่แสดงต้นทุนรวมทางสังคม (MCs) จะหมดไป เหลือเพียงเส้นที่แสดงต้นทุนส่วนตัวของโรงงาน (MCp) แล้ว ปริมาณผลิตชนมระดับ Q_0 ที่เดิมถูกจำกัดด้วยมาตรการภาษี จะเพิ่มขึ้นไปถึงระดับ Q_1 ซึ่งฝ่ายโรงงานที่จะได้รับประโยชน์ หากได้ดำเนินกิจการต่อ อาจรวมออกค่าใช้จ่ายในการย้ายคลินิกแก้หมอด้วยก็ได้

แต่ในสถานการณ์ที่ไม่เอื้อต่อการเจรจาหรือมีต้นทุนธุรกรรมสูง เช่น มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย, คู่กรณีไม่เป็นมิตรต่อกัน, มีการยื้อเวลาไม่ทำตามที่ดีกลง, คู่กรณีตั้งแง่หลายเรื่อง, การติดตามว่าคู่กรณีได้กระทำตามที่ตกลงหรือไม่ มีต้นทุนสูง (Cooter and Ulen, p. 94) ดังเช่น เหตุจากผู้ที่เมาแล้วขับก่อกวนฝ่ายเดียว ย่อมไม่อยู่ในวิสัยที่เจรจาได้ โดย Swanson and Kontoleon (2010, p. 163) เห็นว่า “In Coase’s framework a nuisance dispute arises as the result of the interaction of two or more conflicting property uses, not as a cost inflicted by one to another.” ดังนั้นเพื่อลดปัญหาเมาแล้วขับ จะต้องทำให้ผู้ที่เมาแล้วขับ มีต้นทุนที่สูงขึ้นจากกิจกรรมที่ส่งผลข้างเคียงต่อสังคมตามแนวทางของ Pigou

แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า ข้อวิจารณ์ของ Coase เป็นประโยชน์ต่อการศึกษามากมุนหนึ่งคือ เมื่อเกิดผลกระทบภายนอกด้านลบ จะต้องประเมินประโยชน์และต้นทุนที่เกิดขึ้นของคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน (Coase, 1960, p. 44) และผู้เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในที่นี้ก็คือ ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มให้ผู้ซึ่งมีเมาแล้ว ควรต้องนำมาพิจารณาด้วย เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้อื่น

ส่วนหนึ่งก็เป็นผลที่สืบเนื่องมาจากความมีนเมา หรือมีลักษณะอาศัยซึ่งกันและกัน ดังแนวคิดเรื่อง Reciprocal ของ Coase ถึงแม้ว่าอาจไม่เกิดความเสียหายขึ้นในทุกกรณีก็ตาม นอกจากนี้ผู้ที่ได้ก่อผลกระทบภายนอกด้านลบบางกรณี อาจไม่สามารถเก็บภาษีตามแนวทางของ Pigou (เช่น รถจักรยานในสถานที่ก่อสร้างใกล้ทางสัญจร ได้ล้มทับรถยนต์ที่สัญจรไปมา) ที่สำคัญ Coase ไม่ได้ใช้คำว่า “Externality” แต่ใช้คำว่า “Harmful Effects” จึงมีนัยว่า Coase เน้นเสนอทางแก้ด้วย “หลักความรับผิดชอบ (Liability Rule)” มากกว่า “หลักกรรมสิทธิ์ (Property Rule)” ตามแนวทางของ Pigou ซึ่งไม่ชัดเจนนักว่า ฝ่ายใดควรจะมีกรรมสิทธิ์ที่เหนือกว่าอีกฝ่าย หรือ กฎหมายควรคุ้มครองฝ่ายใด และมีเหตุผลอะไรมารองรับ

3.3 แนวคิดเรื่อง การก่อชองภัย (Enabling Scenarios)

Rabin (1999) อธิบายว่า “การก่อชองภัย” ผู้ก่อไม่ใช่ต้นเหตุความเสียหายโดยตรง (Remote Cause) แต่ด้วยความเลินเล่อของผู้ก่อ มีส่วนเอื้อให้จำเลยสร้างความเสียหายแก่โจทก์ (The defendant ‘set the stage’ for a wrong to occur but does not commit the actual wrong.) แม้ไม่เป็นต้นเหตุโดยตรง แต่ได้สร้างเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่เหตุได้ (An enabling event is a necessary, but not a sufficient, condition for the plaintiff’s injury.) เช่น

- ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ขายเพิ่มให้ผู้ซึ่งมีนเมาแล้ว แล้วเขาขับรถไปชนผู้อื่น หรือ คนเมาออกจากงานเลี้ยงแล้ว ระหว่างทางได้ขับรถชนผู้อื่น (Dram shop and social host liability for alcohol-related auto injuries.)

- เจ้าของรถให้ผู้ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรือ ให้คนเมาเหล้ายืมรถไปใช้งาน
- พนักงานขับรถไฟซ์เบเลสถานี่แห่งหนึ่งแล้วไปหยุดรถในย่านที่อันตราย ผู้โดยสารหญิงวัยรุ่นรายหนึ่งลงจากรถ เดินย้อนมาที่สถานี ระหว่างทางถูกคนร้ายข่มขืน

- เจ้าของรถจอดรถลงไปซื้อของ แต่ไม่ได้นำกุญแจติดตัวไป ต่อมาเมื่อมีโจรขโมยรถ แล้วขับชนรถผู้อื่นที่ขับสวนมา

- เจ้าของอพาร์ทเมนต์ เลิกจ้างยามเฝ้าประตูทางเข้าออก วันหนึ่งมีโจรเดินเข้าไปข้างใน ผู้เช่าห้องรายหนึ่งโขคร้าย ถูกโจรชิงทรัพย์และทำร้ายร่างกายบริเวณระเบียงทางเดิน

- บริษัทผลิตเครื่องจักร ออกแบบระบบความปลอดภัยไม่รัดกุมพอ จึงถูกดัดแปลงได้โดยง่าย จนเกิดอันตรายตามมา

กรณีเหล่านั้น Rabin เห็นว่า ถ้าเรายึดหลักความใกล้เคียงเหตุ (Proximate Causation) ซึ่งเป็นแนวทางรองไปจากการพิจารณา “เป็นสาเหตุโดยตรง (Cause-in-fact)” จะพบว่า ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, เจ้าภาพงานเลี้ยง, ผู้ที่ลืมนำกุญแจไว้ในรถนั้น ล้วนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้เหตุ ไม่น่าจะมี

ความผิดหรือไม่ น่าถูกตำหนิมากเท่าผู้ก่อความเสียหายโดยตรง แต่ที่ผ่านมามีหลายตัวอย่างที่ศาลตัดสินความผิดแก่ผู้ก่อช่งภัย (Rabin, pp. 442-443) ทั้งที่ไม่ได้ก่อเหตุโดยตรง และไม่ได้เกี่ยวพันพิเศษใดๆกับผู้เสียหายที่เพียงพอจะกำหนดความรับผิดชอบได้ (No special relationship is required to establish responsibility. หรือ No-duty grounds) เช่น ผู้จัดการรายการเพลงทางวิทยุ ประกาศให้รางวัล ถ้าผู้ฟังรายใดเดินทางมาถึงสถานวิทยุเป็นคนแรก ปรากฏว่า มีวัยรุ่นรายหนึ่งขับรถไปด้วยความเร็วสูง ได้เสียหลักชนรถคันอื่นแล้วคู่กรณีเสียชีวิต ศาลสูงสุดมลรัฐแคลิฟอร์เนีย มีมติเอกฉันท์ให้ผู้จัดการวิทยุ ร่วมชดใช้แก่ผู้เสียหาย ในฐานะเป็นผู้ก่อช่งภัย Rabin จึงเห็นว่า ควรให้ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบแก่ผู้ก่อช่งภัย (เช่น การกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าภาพงานเลี้ยงโดยฝ่ายนิติบัญญัติ แล้วให้ศาลตัดสินตามขอบเขตนั้น) จะเหมาะกว่าการให้ศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดความรับผิดชอบด้วยเหตุผลว่า เป็นเรื่องที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะเพิ่มความยุ่งยากในการตัดสิน และไกลเกินหลักพื้นฐานตามกฎหมายละเมิดที่ถกกันมา

อย่างไรก็ตาม งานของ Solan and Darley (2001) เห็นต่างจาก Rabin เพราะความรับผิดชอบเอื้อให้เกิดเหตุหรือก่อช่งภัยนั้น ไม่ต่างไปจากหลักการหนึ่งในกฎหมายละเมิด คือ “*ทฤษฎีเงื่อนไขของการกระทำ (But-for)*” ที่ว่า “*ถ้าไม่เป็นเพราะพฤติกรรมของผู้ก่อช่งภัย แล้วจะเกิดเหตุหรือไม่*” ถ้าคำตอบคือ “*ไม่*” ผู้ก่อช่งภัย ย่อมมีความผิด ส่วน Cooter and Ulen (2008, pp. 329-331) เห็นว่า หลักการนี้ในบางกรณีก็คลุมเครือพอๆกับหลักความใกล้เคียงเหตุ โดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหลายเหตุ ก็มักจะพ่วงปัจจัยที่ไกลเหตุเข้ามาพิจารณาด้วย จึงเห็นด้วยกับ Bertrand Russell ที่ว่า ควรเลิกใช้คำว่า “*เป็นสาเหตุ*” แล้วแทนด้วยคำว่า “*ขึ้นกับปัจจัยใด (Function)*” จะมีความชัดเจนมากกว่า (Science advances by replacing the imprecise concept of “cause” with the precise mathematical concept of a “function”.) Cooter and Ulen (p. 331) จึงมีความเห็นว่า “*The ideas of cause in tort law connects to functions in economic models.*”

ในงานศึกษาของ Solan and Darley (2001) ได้เผยให้เห็นว่า คำพิพากษาเรื่องการก่อช่งภัยของศาลต่างๆในสหรัฐอเมริกา ไม่เป็นเอกฉันท์ ผู้ศึกษาเห็นว่าการศึกษาที่ผู้พิพากษามีความเห็นต่าง น่าสะท้อนให้เห็นแล้วว่า การพิจารณาดำเนินการผู้เอื้อให้เกิดเหตุหลายกรณีที่กำลังมา ด้วยหลักกฎหมายละเมิดนั้นน่าจะเหมาะสม และที่สำคัญ Solan and Darley พบว่า ผู้พิพากษาไม่ได้ใช้คำว่า “*ผู้เอื้อให้เกิดเหตุ หรือ ผู้ก่อช่งภัย*” ตามที่ Rabin กล่าวถึง แต่ยกเหตุผลจากหลักพื้นฐานของกฎหมายละเมิด เช่น กรณีผู้พิพากษาที่ตัดสินให้จำเลยมีความรับผิดชอบ แต่ด้วยเหตุผลแตกต่างกันไป เช่น ควรคาดเห็นถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นตามมา, ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องระวัง, อยู่ใกล้เคียงเหตุความเสียหาย ฝ่ายผู้พิพากษาที่ตัดสินให้จำเลยไม่มีความรับผิดชอบ เพราะไม่ได้เป็นต้นเหตุโดยตรง, อยู่ไกลเกินเหตุ, ไม่ได้มีหน้าที่ต้องระวัง เป็นต้น

3.4 กรอบการวิเคราะห์ปัญหา

ปัญหาเมาแล้วขับ ควรมีฝ่ายใดเกี่ยวข้องบ้างนั้น เราต้องมองในภาพกว้างว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มิใช่สินค้าธรรมดา แต่จะส่งผลข้างเคียงจากการบริโภคทั้งตัวผู้ดื่มและผู้อื่น รัฐจึงกำกับธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อบรรเทาปัญหาต่อสังคมจากการบริโภคผ่านกลไกกฎหมาย เพื่อให้บรรลุลหลายเป้าหมาย และมีเหตุผลที่รัฐต้องแทรกแซง (Sloan and others, 2000, pp. 10-13) เป้าหมายเหล่านั้น ได้แก่ (1) *เพื่อยับยั้งปัญหา* ให้เกิดความเสียหายและค่าใช้จ่ายในการป้องกันของสังคมต่ำที่สุด (2) *เพื่อชดเชยแก่ผู้เสียหาย* ผ่านกฎหมายละเมิดและระบบประกัน (3) *เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย* (4) *เพื่อสร้างรายได้แก่รัฐ* โดยการเก็บภาษีจากผู้ผลิตและเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจากผู้ขาย ทำให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีราคาสูงขึ้น จะช่วยลดปริมาณการบริโภค ส่วนรายได้ภาษีและค่าธรรมเนียมส่วนหนึ่ง รัฐจัดสรรไปจัดตั้งกองทุนเพื่อการรณรงค์และบรรเทาปัญหาสังคมจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้น ผู้ที่รับภาระภาษี นอกจากจะเป็นผู้ผลิตและผู้ขายแล้ว ผู้ดื่มและสมาชิกในครอบครัวของผู้ดื่มก็แบกรับภาระด้วย เพราะอย่างน้อยถ้าหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้ดื่มเป็นประจำ ได้ลดปริมาณการดื่มลง ครอบครัวจะมีเงินคงเหลือมากขึ้น

ข้อพิจารณาต่อไป ถ้าเราต้องการป้องกันความเสียหายส่วนหนึ่งจากปัญหาเมาแล้วขับ ทำอย่างไรถึงจะลดความสูญเสียหรือเกิดความสูญเสียให้น้อยที่สุด และมีฝ่ายใดบ้างที่ควรจะมีส่วนในการป้องกัน เพราะแต่ละฝ่ายมีขีดความสามารถในการป้องกันแตกต่างกัน เริ่มจากตัวคนดื่มที่เป็นผู้ก่อเหตุ นั้น ต้องรับผิดชอบอยู่แล้วตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติจราจรทางบก ซึ่งเผชิญบทโทษทางอาญาและค่าปรับ และอาจถูกฟ้องร้องทางแพ่งจากผู้เสียหาย ส่วนผู้เกี่ยวข้องอื่นๆอาจเป็น *สมาชิกครอบครัวของผู้ดื่ม, ญาติ, เพื่อน, นายจ้าง, ผู้ขาย* (เจ้าของร้านอาหาร/ร้านเหล้า/ร้านค้าปลีก), *เจ้าภาพงานเลี้ยง, ผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์* เป็นต้น โดยทั่วไป ผู้ที่ดื่มเป็นประจำคงถูกตักเตือนจากสมาชิกในครอบครัวและญาติอยู่เสมอ ส่วนเพื่อนก็พอตักเตือนกันได้ในระดับหนึ่ง ส่วนฝ่ายนายจ้างของผู้ดื่ม นั้น มักมีกฎหมายห้ามพนักงานดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาทำงานอยู่แล้ว (Vicarious Liability) แต่เมื่อพ้นเวลางาน นายจ้างไม่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้อื่น ที่ได้รับความเสียหายจากความประมาทเลินเล่อของลูกจ้าง ต่อมาก็จะเหลือผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ขาย และเจ้าภาพจัดเลี้ยง

ในประเทศไทย รายได้รัฐจากผู้ผลิตและจัดจำหน่ายสุราเบียร์ทั้งระบบในแต่ละปี เช่น ปีงบประมาณ 2558 มีจำนวนถึง 1 แสน 4 หมื่นล้านบาท ซึ่งรัฐจัดสรรไปบรรเทาปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (เช่น การรณรงค์ให้ความรู้ และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ลดการบริโภค) โดยวงเงินรายได้รวมของรัฐส่วนนี้ในปีงบประมาณ 2558 มาจากภาษีผู้ผลิตสุราและเบียร์คิดเป็นสัดส่วนถึง 99.8% ซึ่งก็ส่งผ่านให้ผู้ซื้อได้ ส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขาย (รวมค่าใบอนุญาตนำเข้าจำหน่าย) มีสัดส่วนเพียง 0.2% เท่านั้น (ยอดรวมประมาณ 300 ล้านบาท โดย

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงานสรรพสามิต ภาคที่ 9 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ให้ข้อมูลว่ากรมสรรพสามิต ได้รวมรายได้ค่าธรรมเนียมไว้ในหมวดรายได้เบ็ดเตล็ด)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้ผลิตรับภาระภาษีไปจำนวนมากแล้ว ขณะที่ภาระค่าธรรมเนียมของผู้ขายปลีกและส่งทั่วประเทศ มีสัดส่วนน้อยมาก ผู้ขายจึงมีส่วนรับภาระ (Internalized) ผลข้างเคียงทางลบต่อส่วนรวมน้อยมาก โดยมีจำต้องกล่าวถึงภาระของเจ้าภาพจัดเลี้ยงเครื่องดื่มทางสังคม ซึ่งยังไม่มีข้อกำหนดให้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้อื่นแต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงมุ่งพิจารณาไปที่การกำหนดความรับผิดของผู้ขายปลีกที่มีใบอนุญาต เพราะการที่เราได้เห็นรายงานสถิติผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากในช่วงเทศกาลสำคัญทุกปี ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสังคมเราละเลยบทบาทของผู้ขาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เอื้อต่อปัญหา อีกทั้งปัจจุบันนี้มีข้อกำหนดห้ามผู้ขาย ขายให้แก่ผู้ซึ่งมีเมมาแล้ว เพียงแต่ยังไม่ได้กำหนดความรับผิดไปยังผู้ขาย ในกรณีลูกค้าที่มีเมมาออกจากร้านไปแล้ว ระหว่างทางได้ขับรถชนผู้อื่น จึงไม่อาจอ้างปัญหาที่เกี่ยวข้องมาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ครบวงจร

ในการวิเคราะห์หลักกฎหมายละเมิดด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ ตามแนวทางของ Shavell (2007, pp. 167-168) ซึ่งผู้ศึกษานำมาปรับใช้คือ ถ้าสังคมมีเป้าหมายในการลดความเสียหายและต้นทุนป้องกันอุบัติเหตุ (Minimize Social Cost) แล้ว สังคมควรจะเลือกกำหนดหลักความรับผิดอย่างไร โดยแบ่งเป็น 2 กรณี คือ จำเลยรายเดียว และ จำเลยสองรายขึ้นไป (Multiple Injurers) ในที่นี้ผู้ศึกษาจะเลือกกรณีจำเลย 2 รายมาปรับใช้ เนื่องจากมีผู้เกี่ยวข้องคือ คนเมาผู้ซึ่งก่อเหตุ และ ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การกำหนดให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องมีส่วนรับผิดชอบด้วย ก็ต้องพิจารณาระดับความระวังของผู้ขายจะเป็นอย่างไร ระหว่างภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด เทียบกับ หลักรับผิดเล็กน้อย

กำหนดให้ h = มูลค่าความเสียหาย

x_1 = ระดับความระวังของคนเมา

x_2 = ระดับความระวังของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

$p(x_1, x_2) \cdot h$ = เป็นความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น (Expected value of damage)

โดยระดับความระวัง x_1, x_2 ในระดับต่างๆ (Level of Precaution) ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะเสียต้นทุนในการระวังจำนวนหนึ่งตามระดับความระวัง ดังได้อธิบายตามภาพที่ 1.1 ดังนั้น เมื่อสังคมมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนในการระวังของ x_1, x_2 และ มูลค่าความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น $(x_1, x_2) \cdot h$ แล้ว (ต้นทุน 2 ส่วนนี้เรียกว่า Expected Social Cost) ระดับความระวังที่เหมาะสมของทั้งสองฝ่าย คือ x_1^* (สมมติว่า มีค่าเป็นบวก)

โดยทั่วไปผู้มีเงินมาแล้วขับขึ้นสร้างความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอยู่แล้ว ต่อมาถ้าจะกำหนดความรับผิดแก่ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มเติมให้ผู้ที่มีเงินมาแล้วผู้ขึ้นขับรถไปชนผู้อื่น โดยผู้เสียหายไม่ได้ประมาทร่วม ถ้าเพียงแต่ฝ่ายผู้ขาย หรือคนมาเป็นฝ่ายระวัง ก็จะไม่เกิดอุบัติเหตุขึ้น เช่น ถ้าผู้ที่มีเงินมาแล้ว ใช้บริการรถแท็กซี่แทนขับเอง หรือ ฝ่ายเจ้าของร้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพียงปฏิเสธการขายเพิ่ม เมื่อเห็นว่าลูกค้าเริ่มมีเงินมาแล้ว จะช่วยลดโอกาสที่ลูกค้ารายนั้นจะขับรถชนผู้อื่น แต่ถ้าเผลอเล็ดด้วยกันทั้งสองฝ่าย เช่น ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เห็นว่า ลูกค้ามีเงินมาแล้วยังขายเพิ่ม และลูกค้ารายนั้น เลิกขับรถกลับเอง ถ้าเกิดอุบัติเหตุแก่ผู้อื่น ทั้งคนเมาผู้ก่อเหตุและผู้ขาย ต้องร่วมรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย

ประเด็นต่อมาคือ แล้วเราควรกำหนดหลักความรับผิดแบบใดระหว่าง *หลักรับผิดโดยเคร่งครัด* หรือ *หลักรับผิดฐานเผลอ* ถ้าสังคมเลือกหลักกำหนดความรับผิดแก่คนเมาและคนขายโดยเคร่งครัด ซึ่งหมายความว่า ฝ่ายผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ แต่ภาระการพิสูจน์และชี้แจงต่อศาลนั้น ตกอยู่กับผู้ขายและคนเมาว่า ตนไม่ได้ละเมิดกฎหมายแต่อย่างใด ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ ย่อมไม่พ้นความผิด โดยศาลจะไม่พิจารณาถึงระดับความระวังของจำเลย แต่จะประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แล้วให้จำเลยต้องชดใช้ตามจำนวนนั้น ภายใต้หลักการนี้ จะสามารถระงับยับยั้งเหตุได้เพียงใดนั้น ขึ้นกับข้อกำหนดว่า จะให้คนเมาและคนขายร่วมรับผิดชอบอย่างไร และระดับความระวังของสองฝ่าย

สมมติว่า ถ้ามีความเสียหายคิดเป็นมูลค่าจำนวนหนึ่ง (h) แล้วคนเมาและคนขายรับผิดชอบกันคนละครึ่ง สังคมจะไม่บรรลุเป้าหมายที่เหมาะสม เพราะทั้งสองฝ่ายจะมีแรงจูงใจไม่ระวังอย่างเพียงพอ เนื่องจากต่างฝ่ายจะคะเนว่า หากเกิดเหตุ ถึงอย่างไรก็มีอีกฝ่ายมาร่วมรับภาระดังกล่าวด้วย (The injurers act independently of one another.) ยกเว้นทั้งสองฝ่ายได้ตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดตามมา เช่น ผู้ขายคำนึงว่า การขายเพิ่มให้ผู้มีเงินมาแล้ว ซึ่งเขาต้องขับรถกลับนั้น อาจสร้างปัญหาแก่ผู้อื่น แล้วตนเองอาจต้องรับผิดชอบด้วย จึงปฏิเสธขายเพิ่ม ส่วนผู้ที่เมามีเงินมาแล้ว ยินดีเดินทางกลับโดยใช้บริการแท็กซี่ กรณีนี้ถึงจะเป็นทางออกที่เหมาะสมแก่สังคม (The injurers act in concert.)

ถ้าสังคมเลือกกำหนดความรับผิดด้วยหลักเผลอ (Negligence Rule) ซึ่งผู้ได้รับความเสียหายจากลูกค้าที่มีเงินเมาและคนขาย ต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า ทั้งผู้ขายและลูกค้าคนเมาได้เผลออย่างไร ถึงเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ตน ภายใต้หลักการนี้ ศาลจะพิจารณากำหนดระดับความระวังของคนที่มีเงินเมาแล้วขับ กับระดับความระวังของผู้ขายว่า *มีความเพียงพอเหมาะสมเพียงใด* (x_i^*) หากปรากฏว่า ทั้งคนขายและคนเมา ได้ระวังอย่างเพียงพอแล้ว ทั้งคู่ย่อมพ้นผิด แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (The injurers act independently of one another.) เช่น ฝ่ายคนขายได้ระวังเพียงพอแล้ว ส่วนฝ่ายคนเมาระวังน้อยกว่าที่ควร ฝ่ายคนเมาจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายเต็มจำนวน (h) หรือ

กรณีที่ฝ่ายคนเมาได้ระวังเพียงพอแล้ว ส่วนคนขายไม่ระวังหรือระวังน้อยกว่าที่ควร ฝ่ายคนขายต้องรับผิดชอบใช้แก่ผู้เสียหายเต็มจำนวน (h)

ดังนั้น การกำหนดความรับผิดแก่คนขายและคนเมาด้วยหลักเลินเล่อ ย่อมมุ่งใจให้ทั้งคู่ต้องเลือกระวังในระดับที่เหมาะสม (x_i^*) ซึ่งจะเหมาะสมกว่าหลักรับผิดโดยเคร่งครัด เพราะทั้งคนเมาและคนขายจะต้องคำนึงถึงภาระที่ต้องชดใช้เต็มจำนวน ซึ่งนับเป็นภาระที่สูง หากอีกฝ่ายเขาได้ระวังอย่างเหมาะสมแล้ว ถ้ามีข้อกำหนดเช่นนี้ แล้วมีผลมุ่งใจให้ผู้ชายและคนเมาเปลี่ยนพฤติการณ์ให้ระวังมากขึ้น เช่น คนขายปฏิเสธขายเพิ่ม ส่วนคนเมาก็เลือกใช้บริการรถสาธารณะ (The injurers act in concert.) สังคมจึงจะบรรลุเป้าหมายในการลดความเสียหายและต้นทุนป้องกันเหตุ

น่าสังเกตว่า กรณีคนเมาต้องรับผิดฝ่ายเดียว จะได้ข้อสรุปในเชิงลำดับเหตุผลทางทฤษฎีว่า หลักรับผิดที่เหมาะสมคือ คนเมาต้องรับผิดโดยเคร่งครัด ครั้นพอมีผู้ชายมาเกี่ยวข้องมีส่วนในการรับผิดด้วย การกำหนดหลักความรับผิดเลินเล่อ แก่คนเมาผู้ก่อเหตุกับผู้ชายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเหมาะสมกว่าหลักรับผิดโดยเคร่งครัด เพราะถ้าฝ่ายหนึ่งได้ระวังดีแล้ว ฝ่ายที่ไม่ระวังต้องรับผิดชอบไปฝ่ายเดียว แต่ข้อจำกัดของหลักเลินเล่อโดยผู้เสียหายเป็นฝ่ายพิสูจน์ และศาลจะต้องพิจารณากำหนดระดับความระวังที่เหมาะสม พิจารณาพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสอง และประเมินความเสียหาย ดังนั้น การตัดสินภายใต้หลักเลินเล่อ จะเผชิญข้อยุ่งยากมากกว่าหลักรับผิดโดยเคร่งครัด

จากกรอบแนวคิดเรื่องผลกระทบภายนอกด้านลบ ผู้ดื่มจนมึนเมาแล้วขับรถ ตัวผู้ดื่มได้รับความพึงใจจากการดื่ม แต่เสี่ยงเกิดอุบัติเหตุแก่ผู้อื่น ส่วนผู้ชายเหล้าเพิ่มให้ลูกค้าทั้งที่เห็นว่ามีเมาแล้วนั้น มีเป้าหมายเพื่อแสวงกำไรสูงสุด แต่ความพึงใจของผู้ดื่มและกำไรของผู้ชาย ถือเป็นเพียงผลประโยชน์ส่วนตัว (Marginal Private Benefit) สังคมพึงมีกติกากำกับให้เกิดความสมดุล ระหว่างเสรีภาพการแสวงหากำไรของผู้ชายและความพึงใจจากการดื่ม ต้องอยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากอุบัติเหตุแก่ผู้อื่นในสังคมด้วย (Marginal Social Cost)

การกำหนดความรับผิดของผู้ชายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าเป็นการทำให้ผู้ชายมีต้นทุนส่วนตัวเพิ่มสูงขึ้น (Marginal Private Cost) เพื่อให้เขามีส่วนรับผิดชอบต่อความปลอดภัยในสังคม เพราะการที่มีผู้มึนเมาออกจากร้านแล้วขับรถ หากเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น จะถือว่าผู้ชายมีส่วนสร้างผลกระทบภายนอกด้านลบแก่ผู้อื่น และ ในทางกฎหมายถือว่าผู้ชายมีส่วนก่อชองภัย ดังนั้น เมื่อมีการกำหนดความรับผิดของผู้ชายแล้ว จะทำให้ผู้ชายต้องระมัดระวังมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดโอกาสเกิดความเสียหาย ดังแนวคิดของผู้พิพากษา Learned Hand ดังนั้นถ้าจำนวนอุบัติเหตุลดลง ก็จะเกิดประโยชน์ส่วนเพิ่มต่อสังคม (Marginal Social Benefit) และสอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์กฎหมายละเมิดด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ ที่มุ่งกำหนดความรับผิดไว้ เพื่อมุ่งใจให้ผู้ชายช่วยป้องกันความเสียหาย เป็นการล่วงหน้า และ สอดคล้องกับ หลักโอกาสสุดท้ายในการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น (The Last Clear Chance Rule) แม้ฝ่ายผู้ขับซึ่งมึนเมาจะเป็นผู้ก่อเหตุ

แต่ผู้ขายก็มีโอกาสสุดท้ายในการป้องกัน โดยไม่ขายเพิ่มให้เมื่อเห็นว่ามินเมาแล้ว ก็อาจมีส่วนช่วยลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นตามมาได้

3.5 แนวทางและวิธีการศึกษา

1) สำนวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในกรณีของไทย จากบทความ, ผลการวิจัย, ข้อมูลสถิติ และ ภาพรวมของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 (แก้ไข 2550), ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการบังคับใช้ นอกจากนั้น ผู้ศึกษาได้สำวจงานศึกษาในกรณีของต่างประเทศ ที่มีข้อบังคับเกี่ยวกับกรณีผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาจมีความรับผิดชอบแพ่งต่อผู้ที่เสียหายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ โดยลูกค้าผู้ซึ่งมินเมาจากร้านผู้ขายเป็นผู้ช้บนั้น มีประเทศใดบ้างที่มีข้อกำหนดเช่นนี้ และข้อกำหนดดังกล่าว มีหลักการและเหตุผล ความเป็นมา และแนวทางกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายอย่างไร ตลอดจนศึกษาตัวอย่างคำพิพากษาคดีความที่เกิดขึ้น

2) หลังจากได้ทราบสภาพปัญหาการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมาย และแนวทางการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ซึ่งมีตัวอย่างการบังคับใช้ในต่างประเทศแล้ว ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ถึงความเป็นได้ที่จะนำข้อกำหนดดังกล่าวมาปรับใช้บังคับในประเทศไทย โดยผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรมีความรับผิดชอบแพ่งต่อผู้เสียหายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ โดยลูกค้าผู้ซึ่งมินเมาจากร้านเป็นผู้ช้บหรือไม่ ซึ่งในการหาคำตอบว่า “ควร หรือไม่ควร กำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย” ผู้ศึกษาจะศึกษาความเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในระดับภาคสนาม โดยการออกแบบสอบถามนักศึกษา ในชั้นเรียนคณะนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อยู่ในข่ายเป็นผู้ก่อช้งภัยแก่สาธารณชน หากมีลูกค้าผู้ซึ่งมินเมาจากร้านแล้วช้บช้ยานพาหนะ ผู้ศึกษานำแนวศึกษาของ Solan and Darley (2001) มาประยุกต์ใช้ เพื่อจะได้ทราบความเห็นของกลุ่มตัวอย่างว่า ควรกำหนดความรับผิดชอบแพ่งแก่ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือไม่ โดยได้ออกแบบสถานการณ์จำลอง เทียบกับกรณีเจ้าของรถ ซึ่งไม่ได้นำกุญแจรถติดตัวลงไป ต่อมาเมื่อโจรขโมยรถ แต่ช้บไปอย่างเร่งรีบ จนชนรถผู้อื่นที่สวนมา แล้วโจรทิ้งรถหนีไป เจ้าของรถควรต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ในฐานะผู้ก่อช้งภัย หรือไม่

ในแบบสอบถามผู้ศึกษากำหนดคำถาม 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ถามประเด็นกว้างๆ โดยไม่ได้ระบุถึงผลความเสียหาย มีคำถามรวม 3 ข้อ เมื่อผู้ตอบคำถามนี้แล้วเสร็จ ให้ส่งคืนผู้ศึกษา ก่อนลงมือตอบคำถามในส่วนที่สอง เพื่อมิให้ผู้ตอบเปลี่ยนใจย้อนมาแก้คำตอบส่วนนี้ภายหลัง (โปรดดูตัวอย่างแบบสอบถามในภาคผนวก ข) ส่วนที่ 2 ในแบบสอบถาม 1 ชุด กลุ่มตัวอย่างจะต้องประเมินและตัดสินใจทั้งในกรณีเจ้าของร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ เจ้าของรถที่ลืมกุญแจไว้ในรถ โดยผู้ศึกษา

ได้เพิ่มรายละเอียด “สภาพการเอาใจใส่” ของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเจ้าของรถ 3 ลักษณะ ได้แก่ ไม่ใส่ใจ, เลินเล่อ, และ ได้ระวังแล้ว ส่วนผลความเสียหายได้กำหนดสถานการณ์ให้ “มีผลร้ายแรง” คือ คู่กรณีบาดเจ็บสาหัส และ “มีผลไม่ร้ายแรง” คือ คู่กรณีต้องเสียค่าซ่อมรถ โดยมีข้อสมมติว่า ผู้เสียหายไม่ได้ประมาทร่วมด้วย (Contributory Negligence)

เนื่องจากผู้ศึกษาได้กำหนดสภาพการเอาใจใส่ของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเจ้าของรถ 3 ลักษณะ ได้แก่ ไม่ใส่ใจ, เลินเล่อ, ได้ระวังแล้ว ส่วนผลความเสียหาย ได้กำหนดให้มี 2 กรณี 1) ผลร้ายแรง คือ คู่กรณีบาดเจ็บสาหัส 2) ผลไม่ร้ายแรง คือ คู่กรณีต้องเสียค่าซ่อมรถ ดังนั้นสภาพสถานการณ์จำลองจึงมีจำนวนรวม 6 ลักษณะ (scenarios) ซึ่งทำให้มีแบบสอบถามมี 6 แบบ ผู้ศึกษาได้สุ่มแจกให้กลุ่มตัวอย่างประเมิน โดยแต่ละแบบจะต้องมีผู้ตอบแบบสอบถามอย่างน้อย 10 คนขึ้นไป

นอกจากนี้ ในแบบสอบถามแต่ละแบบ ผู้ศึกษาได้กำหนดผลเสียหายที่แตกต่างกันไป (constraints) เช่น กรณีเจ้าของร้าน “ไม่ใส่ใจ” ถ้าเกิดผลเสียหายร้ายแรง ก็จะกำหนดให้กรณีเจ้าของรถลืมนกยูงแจ “ไม่ใส่ใจ” แล้วเกิดผลเสียหายไม่ร้ายแรง หรือ ถ้ากรณีเจ้าของร้าน “เลินเล่อ” ถ้าเกิดผลเสียหายไม่ร้ายแรง ก็จะกำหนดให้กรณีเจ้าของรถ “เลินเล่อ” แล้วเกิดผลเสียหายที่ร้ายแรง เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ตอบมีความเห็นเอนเอียง ให้นำหนักการตัดสินใจไปในทางใดทางหนึ่ง ดังนั้นโครงสร้างแบบสอบถามจะมี 6 แบบ ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2

ลักษณะแบบสอบถาม 6 แบบ

แบบที่	สภาพการเอาใจใส่ ของเจ้าของร้าน	ผลเสียหาย	สภาพการเอาใจใส่ ของเจ้าของรถ	ผลเสียหาย
1	ไม่ใส่ใจ	ร้ายแรง	ไม่ใส่ใจ	ไม่ร้ายแรง
2	ไม่ใส่ใจ	ไม่ร้ายแรง	ไม่ใส่ใจ	ร้ายแรง
3	เลินเล่อ	ร้ายแรง	เลินเล่อ	ไม่ร้ายแรง
4	เลินเล่อ	ไม่ร้ายแรง	เลินเล่อ	ร้ายแรง
5	ได้ระวังดีแล้ว	ร้ายแรง	ได้ระวังดีแล้ว	ไม่ร้ายแรง
6	ได้ระวังดีแล้ว	ไม่ร้ายแรง	ได้ระวังดีแล้ว	ร้ายแรง

จากนั้น ให้ผู้ตอบประเมิน และ ระบุความเห็นในกลุ่มคำถามต่อไปนี้

ก) ลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ มี 3 ลักษณะ ได้แก่ มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดความเสียหาย, เป็นต้นเหตุของความเสียหาย, เอื้อให้เกิดเหตุความเสียหาย

ข) ระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ ให้กลุ่มตัวอย่างประเมิน แล้วให้ระบุความเห็นเป็น Rating Scale ในระดับ 1 ถึง 5

ค) สภาพการเอาใจใส่ ของผู้ขายและเจ้าของรถ ผู้ศึกษากำหนด 5 ลักษณะ ได้แก่ ไม่ใส่ใจ, รู้ว่าเสี่ยงแต่ไม่ระวัง, เลินเล่อ, ไม่ได้เลินเล่อ, คาดไม่ถึงว่าจะเกิดความเสียหายตามมา

ง) ร้อยละของวงเงินที่เห็นควรชดเชยผู้เสียหาย ให้กลุ่มตัวอย่าง ระบุวงเงินที่เห็นสมควร ให้จำเลยชดเชยตั้งแต่ 0%, 10%, 20%, 100% ของความเสียหายรวม

จ) บทลงโทษด้วยการจำคุก ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นว่า เจ้าของร้านและเจ้าของรถ สมควรถูกลงโทษ ด้วยการจำคุกหรือไม่ เพราะเหตุใด

ประเด็นที่ผู้ศึกษาต้องการทราบคือ ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ผู้มีเงินมาแล้วขับรถ และ เจ้าของรถที่ไม่ได้ถูกแจ้งรถติดตัวไปด้วย เมื่อมีผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้ขายและเจ้าของรถ ควรรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วยหรือไม่ เมื่อออกแบบสอบถามแล้วเสร็จ ได้ให้นักศึกษาทดลองตอบ 6 คน (คณะนิติศาสตร์ 3 คน, คณะเศรษฐศาสตร์ 3 คน) พบข้อความที่อาจทำให้ผู้ตอบเข้าใจผิด จึงปรับปรุง แล้วนำไปสอบถามนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ชั้นปีที่ 3-4 ในชั้นเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย จำนวน 60 คน และในชั้นเรียนของนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ซึ่งผ่านการเรียนหลักกฎหมาย ละเมิดแล้ว จำนวน 89 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 149 คน เป็นชาย 33.3% และ หญิง 66.7% (ไม่รวม นักศึกษาที่ทดลองตอบในขั้นต้น) ผู้ศึกษาใช้เวลาดำเนินการสอบถาม เมื่อภาคการเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2558 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ผู้ศึกษามีข้อสันนิษฐานว่า ลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ, ระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ, สภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของร้านและเจ้าของรถ น่าจะมีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรความเห็นที่กลุ่มตัวอย่างตัดสินว่า ควรหรือไม่ควรกำหนดความรับผิด (Dependent Variable) ในทิศทางอย่างไร โดยเมื่อผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว จะทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว 2 ระดับ โดยใช้วิธี Binary Logistic Regression และ การวิเคราะห์ว่า เพศ และคณะที่นักศึกษาสังกัด จะมีผลต่อความเห็นใน 2 เหตุการณ์อย่างไร ด้วยวิธี Multinomial Logistic Regression

3) เพื่อให้ได้ความเห็นว่า พอลจะมีแนวทางและความเป็นไปได้ในทางกฎหมายหรือไม่ หากจะนำข้อกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาปรับใช้ในประเทศไทย รวมทั้งแนวทางปรับปรุงกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันอย่างไร ผู้ศึกษาจะได้ข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิชาการกฎหมาย นักเศรษฐศาสตร์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายโดยตรง เช่น หน่วยงาน, อัยการ, ผู้พิพากษา, นักกฎหมายสรรพสามิต เป็นต้น โดยผู้ศึกษาได้แจ้งผู้ให้สัมภาษณ์

โดยย่อว่า ข้อบังคับหลักใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 มีข้อห้าม 1) ขายให้ผู้มีอายุไม่ถึง 20 ปี 2) ขายนอกเวลาที่กฎหมายอนุญาต และ 3) ขายให้แก่ผู้ที่ไม่มีใบอนุญาตสุราไม่ได้ จากนั้นจึงเริ่มสอบถามความเห็น ดังนี้

ก) ท่านคิดว่า สภาพการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในปัจจุบันนี้ เพียงพอ เหมาะสมแล้ว หรือไม่ อย่างไร (ข้อกำหนดด้าน การขาย-การดื่ม-สถานที่ขาย)

ข) ในต่างประเทศ (สหรัฐฯ, แคนาดา) ได้ขยายความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถ้าลูกค้าซึ่งมีใบเมาออกจากร้าน แล้วขับรถไปชนผู้อื่น ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อมาตรการนี้ เจ้าของร้านควรร่วมชดใช้กับผู้เสียหายด้วย หรือไม่ เพราะเหตุใด

ค) ท่านคิดว่า การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ใน ข้อ ข) ควรนำมาปรับใช้ในประเทศไทย หรือไม่ ถ้าควรนำมาปรับใช้ ควรจะเลือกกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ด้วยหลักการใดระหว่าง รับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability Rule) โดยเจ้าของร้านต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่า ตนไม่ได้ละเมิดกฎหมาย หรือ ควรใช้หลัก รับผิดเลินเล่อ (Negligence Rule) โดยผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า เจ้าของร้านเลินเล่ออย่างไร ถึงทำให้เกิดความเสียหายแก่ตน (สมมติว่า เป็นเหตุที่เกิดขึ้นโดยผู้เสียหายไม่ได้ประมาทร่วมด้วย)

ง) ควรออกกฎหมายใหม่ ที่เน้นกำหนดให้ชดใช้ทางแพ่ง หรือ ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดเข้าไปใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 ซึ่งจัดเป็นกฎหมายอาญา

จ) หากมีการนำข้อกำหนดใน ข้อ ข) มาปรับใช้ในประเทศไทย ท่านคิดว่า จะบังคับใช้ได้จริงหรือไม่ หรือ ควรมีเงื่อนไขในการบังคับใช้เรื่องนี้อย่างไร จึงจะเหมาะสม

ฉ) ถ้าจะปฏิรูประบบการให้ใบอนุญาตจำหน่าย ให้เข้มงวดขึ้น หรือ เพิ่มค่าธรรมเนียม จะมีความเป็นไปได้ หรือไม่

ช) ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการลดปัญหานี้อย่างไร

บทที่ 4

สภาพปัญหา, กฎหมายไทย และ กฎหมายต่างประเทศ

4.1 สภาพปัญหา

หลายปีมานี้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากจากกรณีผู้ขับขี่มอเตอร์ไซด์ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลวันหยุดสำคัญ จากสถิติในช่วง 7 วันอันตรายของปีใหม่ 2560 (29 ธ.ค. 2559 – 4 ม.ค. 2560) มีผู้เสียชีวิต 478 คน (ศูนย์อำนวยการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน) นับเป็นจำนวนมากที่สุด นับจากปี 2551 ซึ่งเป็นปีที่รัฐได้ตรา พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีจำนวนผู้บาดเจ็บ 4,128 คน สาเหตุหลักมาจากการเมาสุรา (36.6%) รองลงไปคือ ขับรถเร็วเกินกำหนด (31.1%) สถิติช่วงเทศกาลปีใหม่ 2 ปีก่อนหน้า ช่วง 30 ธ.ค. 2557- 5 ม.ค. 2558 มีผู้เสียชีวิต 341 คน สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากเมาสุรา (37%) รองลงไปเกิดจากขับรถเร็วเกินกำหนด (24.4%) ต่อมาในช่วงวันที่ 29 ธ.ค. 2558-4 ม.ค. 2559 เกิดอุบัติเหตุ 3,379 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต 380 คน สาเหตุหลักมาจากการเมาสุรา (24% ของอุบัติเหตุทางถนน) รองลงไปเกิดจากขับรถเร็วเกินกำหนด (17.3%) โดยเจ้าหน้าที่ได้จับกุมผู้กระทำความผิด และยึดรถไว้ดำเนินคดี 4,672 คัน (73% เป็นรถจักรยานยนต์)

ถ้าพิจารณาสถิติรายปี มีคดีอุบัติเหตุทางถนนปี 2557 รวม 66,411 คดี เป็นเหตุจากบุคคล 41,580 คดี (63%) นอกจากนั้นเกิดเหตุจากสภาพการขับขี่และอุปกรณ์ยานพาหนะชำรุด ในบรรดาเหตุที่เกิดจากบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมาสุรา รวม 1,501 คดี (3.6%) จากตารางที่ 4.1 จะพบว่า เหตุที่เกี่ยวข้องกับการเมาสุราได้ลดลงไปมาก เมื่อเทียบกับ 5 ปีก่อนหน้า คือ ปี 2552 โดยในปีนั้นมีเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเมาสุรา 9,481 คดี (25.8%) นับได้ว่า หลังจากรัฐได้ตรา พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 น่าจะมีผลทำให้จำนวนคดีเหตุจากเมาแล้วขับลดลงไป รวมถึงการบังคับใช้ พ.ร.บ. จราจรทางบก โดยเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้มีมาตรการที่เข้มงวดขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงเทศกาลสำคัญที่ผ่านมามากปี ยังมีผู้เสียชีวิตจากกรณีเมาแล้วขับอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนว่า ยังบังคับใช้ไม่ได้ผล

ตารางที่ 4.1

สถิติอุบัติเหตุจราจรทางบก ที่มีสาเหตุจากบุคคล

	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
จำนวนคดีรวม	33,477	36,753	39,773	46,244	45,036	43,193	41,580
เหตุจากเมาสุรา	7,719	9,481	7,641	5,460	3,782	2,645	1,501
%	23.1	25.8	19.2	11.8	8.4	6.1	3.6

หมายเหตุ. จาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในรายงาน *Global Status Report on Road Safety* (p. 235) ฉบับล่าสุดปี 2015 ขององค์การอนามัยโลก รายงานจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในไทยปี 2555 มี 14,059 ราย (Reported road traffic fatalities) ซึ่งได้ข้อมูลมาจากโรงพยาบาลเครือข่ายเฝ้าระวังการบาดเจ็บทางถนนของไทย ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิตจากกรณีผู้เมาสุรารวมถึงคู่กรณีเมาสุราคิดเป็น 26% ส่วนที่มีผู้อ้างว่า ไทยมีจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน ตามรายงานฉบับนี้สูงที่สุดเป็นอันดับ 2 ของโลก ถึง 24,237 ราย รองจากประเทศอื่นนั้น เพราะไปอ้างอิงตัวเลขประมาณการขององค์การอนามัยโลก (WHO estimated road traffic fatalities) กระนั้นก็ได้สูงเป็นอันดับต้นๆของโลกแต่อย่างใด เพราะจากตัวเลขรายงานผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนอันดับต้นๆของโลก ได้แก่ ในประเทศอินเดีย มีผู้เสียชีวิต 137,572 ราย รองลงไปคือ จีน 62,945 ราย และ บราซิล 41,059 ราย เป็นต้น

จำนวนผู้เสียชีวิตที่มีเหตุมาจากการเมาสุรา ตามรายงานสถิติจากแหล่งต่างๆ ไม่ได้แยกชัดเจนว่า แท้ที่จริงแล้วผู้ที่เสียชีวิตเป็นคนขับรถที่เมาสุรา หรือ เป็นผู้เสียชีวิตจากคู่กรณีเมาแล้วขับ หรือ ทั้งสองกรณี มีจำนวนและสัดส่วนมากน้อยเพียงใด ผู้ศึกษาจึงได้ค้นคว้าฐานข้อมูลจำนวนผู้ประสบอุบัติเหตุ ที่มาขอรับการชดเชยจากบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถในปี 2558 พบว่ามีผู้มาขอรับการชดเชย จำนวน 320,901 คน แบ่งเป็นผู้ทุพพลภาพ 713 คน, บาดเจ็บ 310,560 คน และเสียชีวิต 9,628 คน ผู้ศึกษาได้ติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้รายละเอียดมากขึ้น แต่เจ้าหน้าที่แจ้งว่า ไม่ได้จัดประเภทและรวบรวมข้อมูลไว้เลยว่า ผู้เสียหายที่มาขอใช้สิทธิ์รับเงินชดเชยนั้น ได้ประสบเหตุจากสาเหตุใด แต่เมื่อพิจารณาถึงเงื่อนไขของการได้รับการชดเชย ผู้นั้นจะต้องเป็นฝ่ายถูก และได้รับความเสียหายจากคู่กรณีที่ทำผิดกฎหมาย ดังนั้น จึงยังคงไม่ได้ข้อมูลเหตุเกี่ยวกับการเมาสุราที่ครบถ้วน เพราะจะไม่มีกรณีผู้เมาแล้วขับ ซึ่งสร้างความเสียหายแก่ผู้อื่น มาติดต่อขอรับเงินชดเชย

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553 เป็นต้นมา รัฐมีรายได้จากภาษีสรรพสามิตรวมประมาณ 4 แสนล้านบาท และในจำนวนนี้ประมาณ 1 แสนกว่าล้านบาท (คิดเป็นสัดส่วนราวๆ 1 ใน 3) มาจากภาษีที่เก็บจากผู้ผลิตสุราและเบียร์ (ตารางที่ 4.2) จึงนับได้ว่า ภาษีสรรพสามิตที่รัฐเก็บจากผู้ผลิตสุราและเบียร์ นับเป็นแหล่งรายได้สำคัญแหล่งหนึ่งของรัฐ

ตารางที่ 4.2

รายได้ภาษีสรรพสามิตจากผู้ผลิตสุราและเบียร์ ปีงบประมาณ 2549-2558

ปี	รายได้สรรพสามิตรวม (ล้านบาท)	ภาษีและค่าธรรมเนียมผลิตสุรา และเบียร์ (ล้านบาท)	ร้อยละของภาษีและ ค่าธรรมเนียมผลิตสุราและเบียร์ ต่อรายได้สรรพสามิตรวม
2549	274,028.30	73,355.77	26.8
2550	287,227.66	85,385.77	29.7
2551	278,312.46	90,281.00	32.4
2552	291,038.44	85,808.90	29.5
2553	405,756.96	101,209.47	24.9
2554	399,778.75	110,123.45	27.5
2555	379,652.13	118,392.55	31.2
2556	432,896.81	121,789.22	28.1
2557	381,282.77	141,215.17	37.0
2558	443,907.51	142,736.96	32.2

หมายเหตุ. จาก กรมสรรพสามิต

นอกจากนี้รัฐยังมีรายได้ค่าธรรมเนียมจากผู้ค้าปลีกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งต้องขอใบอนุญาตจำหน่าย (8 ประเภท) โดยผู้ขายปลีกที่มีใบอนุญาตทั่วประเทศในปีงบประมาณ 2558 มีประมาณ 6 แสนราย (ตารางที่ 4.3) แต่จากงานศึกษาในบทที่ 2 พบว่า มีผู้ขายจำนวนหนึ่ง ที่ไม่มีใบอนุญาตขาย ดังนั้น สถิติผู้ขายทั่วประเทศในฐานะข้อมูลของกรมสรรพสามิต น่าจะต่ำกว่าความเป็นจริงอยู่บ้าง ส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมการขอใบอนุญาตขายของผู้ต้องการค้าปลีกนั้น จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สรรพสามิต ภาคที่ 9 (จ.สงขลา) ให้ข้อมูลว่า รายได้ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขาย

ถูกรวมไว้ในหมวดรายได้เบ็ดเตล็ดในภาพรวม ซึ่งจะไม่ทราบรายได้ที่แน่ชัด เจ้าหน้าที่จึงได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล “รายงานสรุปการขอใบอนุญาตทุกประเภท” ให้แก่ผู้ศึกษา พบว่า เป็นวงเงินไม่มาก ดังเช่น ในปีงบประมาณ 2558 รัฐมีรายได้ค่าธรรมเนียม 280 ล้านบาท (ตารางที่ 4.3) จึงนับว่า ผู้ค้าปลีกทั่วประเทศมีภาระค่าธรรมเนียมต่อปีในอัตราที่ต่ำมาก

ตารางที่ 4.3

สถิติการขอใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ปีงบประมาณ 2553, 2558

ชนิด	2553			2558		
	ใบ	ราย	รายได้รัฐ	ใบ	ราย	รายได้รัฐ
- ประเภทที่ 1-2	12,851	12,116	20.23	11,516	10,310	44.8
- ประเภทที่ 3-7	577,426	537,543	121.11	618,495	572,295	229.0
- นำเข้า	5,855	272	0.92	7,810	338	6.2
รวม	596,132	549,931	142.26	637,821	582,943	280

หมายเหตุ. จาก กรมสรรพสามิต, รายได้ค่าธรรมเนียมการขอใบอนุญาตของรัฐ มีหน่วยเป็นล้านบาท

ตารางที่ 4.4 แสดงโครงสร้างอัตราค่าธรรมเนียม ซึ่งได้รวมเก็บเพิ่ม 10% เพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ใบอนุญาตประเภทที่ 1 และ 2 จัดเป็นลักษณะการขายส่ง (เช่น ร้านสะดวกซื้อ และห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ จัดอยู่ในประเภทที่ 1) ส่วนประเภทที่ 3 (เช่น ร้านค้า, ร้านอาหาร, ร้านเหล้า, ผับ) และ 4 เป็นการขายปลีกทั่วไป ประเภทที่ 5 และ 6 เป็นการขอจำหน่ายในช่วงงานประจำปี ในระยะสั้นที่ต่อเนื่องกันไม่เกิน 10 วัน (กฎกระทรวง กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสุรา 2555, มีผลบังคับใช้ 22 สิงหาคม 2555 เป็นต้นมา ถึงปัจจุบัน)

ตารางที่ 4.4

อัตราค่าธรรมเนียมในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2555

ประเภท	ปริมาณการขาย	อัตรา
1	ขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งตั้งแต่ 10 ลิตร ขึ้นไป	ปีละ 8,250 บาท
2	ขายสุราที่ทำในประเทศ ครั้งหนึ่งตั้งแต่ 10 ลิตร ขึ้นไป	
	2.1 โรงงานสุราในพื้นที่เมือง	ปีละ 550 บาท
	2.2 โรงงานสุรากลั่นชุมชน	ปีละ 1,100 บาท
	2.3 ขายสุราต่อปี ไม่เกิน 6,000 ลิตร	ปีละ 1,100 บาท
	2.4 ขายสุราต่อปี เกิน 6,000 ลิตร แต่ไม่เกิน 20,000 ลิตร	ปีละ 3,300 บาท
	2.5 ขายสุราต่อปี เกิน 20,000 ลิตร แต่ไม่เกิน 32,000 ลิตร	ปีละ 4,400 บาท
	2.6 ขายสุราต่อปี เกิน 32,000 ลิตร หรือไม่กำหนดปริมาณ	ปีละ 5,500 บาท
3	ขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร	
	3.1 ในเขต กทม. เทศบาลนคร เมืองพัทยา	ปีละ 1,650 บาท
	3.2 ในเขตเทศบาลเมือง และ นอกเขต 3.1	ปีละ 1,100 บาท
4	ขายสุราที่ทำในประเทศ ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร	
	4.1 ในเขต กทม. เทศบาลนคร เมืองพัทยา	ปีละ 220 บาท
	4.2 ในเขตเทศบาลเมือง และ เทศบาลตำบล	ปีละ 220 บาท
	4.3 เขตอื่นๆ (อบต.) นอก 4.1 และ 4.2	ปีละ 220 บาท
5	ขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร เพื่อดื่ม ณ สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 10 วัน (เช่น งานประจำปี)	ฉบับละ 330 บาท
6	ขายสุราที่ทำในประเทศ ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร เพื่อดื่ม ณ สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 10 วัน (เช่น งานประจำปี)	
	6.1 ในเขต กทม. เทศบาลนคร เมืองพัทยา	ฉบับละ 110 บาท
	6.2 ในเขตเทศบาลเมือง และ เทศบาลตำบล	ฉบับละ 110 บาท
	6.3 เขตอื่นๆ (อบต.) นอก 6.1 และ 6.2	ฉบับละ 110 บาท

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

อัตราค่าธรรมเนียมในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2555

7	การสุราครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร เพื่อการดื่มภายในสมาคมหรือสโมสร	
	7.1 ขายสุราทุกชนิด	ปีละ 330 บาท
	7.2 ขายสุราที่ทำในประเทศ	ปีละ 330 บาท
นำเข้า	ใบอนุญาตให้นำสุราเข้ามาจำหน่ายในประเทศ	
	1. เพื่อการค้า	ฉบับละ 1,100 บาท
	2. มิใช่เพื่อการค้า	ฉบับละ 275 บาท

หมายเหตุ. จาก กรมสรรพสามิต

4.2 กฎหมายไทย

การควบคุมปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจุบันมีกฎหมายเกี่ยวข้องโดยตรง 2 ฉบับ ฉบับแรก คือ พ.ร.บ. จราจรทางบก (2522, แก้ไขครั้งที่ 7 พ.ศ. 2550) เพื่อป้องกันผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ห้ามขับขี่ยานพาหนะ หากฝ่าฝืนแม้ยังไม่มีผู้ได้รับความเสียหาย ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพบตามจุดที่ตั้งด่านตรวจ ผู้ขับต้องเข้ารับการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในร่างกาย ถ้ามีระดับเกินกฎหมายกำหนด คือ เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ต้องเสียค่าปรับ 5,000-2 หมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี คำว่า “50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ หมายถึง ในเลือด 100 มิลลิลิตร หรือ ซีซี หรือ ลูกบาศก์เซนติเมตร มีปริมาณแอลกอฮอล์ 50 มิลลิกรัม” (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2555, น. 17)

ถ้ามีคู่มือที่บาดเจ็บ จะถูกปรับ 2 หมื่นถึงหนึ่งแสนบาท, ถ้าคู่มือเจ็บสาหัส โทษปรับ 4 หมื่นถึง 120,000 บาท, ถ้าคู่มือถึงแก่ชีวิต โทษปรับ 6 หมื่นถึง 2 แสนบาท และมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1-10 ปี แล้วแต่กรณีหรือทั้งจำทั้งปรับ นับว่าเป็นอัตราโทษที่สูงพอสมควร ส่วนการดำเนินคดีผู้กระทำผิด เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมแล้วก็ดำเนินการส่งตัวฟ้องศาล ศาลจะเร่งพิจารณาตัดสิน ซึ่งการจับกุมและดำเนินการตัดสินลงโทษได้โดยเร็ว เป็นสิ่งสำคัญต่อการแก้ปัญหา นอกจากนี้ คนเมาผู้ก่อเหตุ อาจต้องรับผิดชอบความเสียหายทางแพ่ง หากคู่มือฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทน

ในการดำเนินการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายต้องพึงหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด ซึ่งมีข้อกำหนดไว้ว่า ผู้ก่อความเสียหายใดๆ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งผิดกฎหมาย จะต้องชดใช้ค่าสินไหมแก่ผู้เสียหาย (มาตรา 420) ส่วนที่เกี่ยวกับงานศึกษานี้คือ บทบัญญัติให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะใดๆ ต้องรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดจากการใช้ยานพาหนะนั้น (มาตรา 437) เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหาย ส่วนวงเงินสินไหม ศาลจะวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงเป็นกรณีไป (มาตรา 438) โดยอาจให้คืนทรัพย์สินที่ผู้เสียหายต้องเสียไป หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้น

การกำหนดค่าสินไหมทดแทน จะต้องมีความสัมพันธ์กับพฤติการณ์ของผู้กระทำและความร้ายแรงของความเสียหาย (สุขุม, 2537, น. 79-80) ซึ่งฝ่ายโจทก์ต้องพิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลยเป็นต้นเหตุ (Causation) และศาลจะกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบจากพฤติการณ์ของผู้ละเมิดและผลเสียหายเป็นกรณีไป แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ กล่าวคือ สิทธิเรียกค่าเสียหายกำหนดไว้ 5 กรณีคือ เสียชีวิต, ความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย, ขาดประโยชน์แรงงาน, ค่าเสียหายต่อร่างกายเสรีภาพ ที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้, ค่าเสียหายต่อชื่อเสียง (หมิ่นประมาท) ซึ่งค่าเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ แม้อยู่นอกเหนือ 5 กรณี ตามมาตรา 443-447 (สุขุม, 2537, น. 81) เช่น ค่าขาดโอกาสในชีวิต, ค่าเสียหายทางจิตใจ, ค่าเสียหายต่ออาชีพ, ค่าไร้ผู้อุปการะ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหาย ให้สมกับความเสียหายตามจริงที่โจทก์ร้องขอได้

ที่ผ่านมาหลักเกณฑ์การหาค่าฟ้องของโจทก์และคำตัดสินของศาล ก็ขาดเอกสารอ้างอิงที่ชัดเจนแม้ในคำพิพากษาศาลฎีกา และไม่เคยปรากฏว่า โจทก์ร้องขอให้จำเลยชดใช้ในรูปของดอกเบี้ยเลย ทั้งที่โจทก์มีสิทธิตามกฎหมาย ดังนั้น สุขุม (2537, น. 83-84) จึงมีข้อเสนอว่า 1) โจทก์ต้องหาค่าฟ้องให้ถูกต้อง และศาลแสดงบทบาทให้ชัดในการกำหนดค่าเสียหาย รวมถึงการพัฒนาวิธีคำนวณค่าเสียหายในคดีละเมิด 2) ควรเปลี่ยนกรอบการพิจารณาจากพฤติการณ์ภายนอกของบุคคลที่ละเมิดและผลเสียหาย ไปพิจารณา “แรงจูงใจ” ในการยับยั้งความเสียหายตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ถ้าฝ่ายใดมีแรงจูงใจในการป้องกันเหตุด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่กรณี แต่กลับเพิกเฉย ถือเป็นความเลินเล่อ สมควรเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบมากกว่าคู่กรณี (เข้าข่ายหลักการ Least-Cost Avoider)

อย่างไรก็ตาม แม้มีช่องทางกฎหมายให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยากลับคืนสู่สภาพเดิมได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สุขุม, 2553, น. 3) แต่หลักละเมิดทั่วไปที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น ก็มีจุดอ่อนเพราะในการตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ ต้องพิจารณาองค์ประกอบหลักว่า จำเลยมี*การกระทำ* ในลักษณะจงใจหรือ*ประมาทเลินเล่อ* แล้วมี*ผลเสียหาย*เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย โดยผู้เสียหายจะต้องเป็นฝ่ายนำสืบหรือพิสูจน์ความผิดของจำเลย ซึ่งเป็นเรื่องยากยิ่งและจะต้องใช้เวลา

ดำเนินคดียาวนาน ยิ่งหากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ผลเสียหายที่โจทก์ได้รับเป็นผลจากการกระทำของจำเลยแล้ว ย่อมเอาผิดจำเลยไม่ได้ (สุขุม, 2553, น. 53)

ดังนั้น เพื่อการเยียวยาผู้เสียหายส่วนหนึ่ง รัฐบาลไทยจึงได้จัดตั้งกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับเงินชดเชยเบื้องต้น โดยมีต้องรอพิสูจน์ผิด (No-Fault Compensation) ช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเบื้องต้น ภายใน 7 วัน นับจากวันยื่นขอ ก่อนใช้สิทธิ์ฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมเพิ่มเติมในทางละเมิดต่อไป ส่วนการมีกองทุนทดแทน ยังจะไม่ช่วยลดอุบัติเหตุ เพราะจะจูงใจให้ผู้ขับขี่ไม่ระมัดระวังมากยิ่งขึ้น จนเกิดอุบัติเหตุบ่อยขึ้นหรือไม่ นั่น (Moral Hazard) ยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ แต่นักกฎหมายผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่งของประเทศฝรั่งเศสคือ Andre Tunc ซึ่งมีความเห็นต่อเรื่องนี้มานานว่า การมีกองทุนชดเชยแล้ว ไม่น่าจะทำให้เกิดอุบัติเหตุมากขึ้น (Faure, 2001, p. 170) เพราะในฝรั่งเศสภายหลังมีกองทุนชดเชย ถ้ามีจำนวนอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นจำนวนมากจริง ผู้ให้บริการประกันภัยในตลาด ย่อมปรับค่าเบี้ยประกันภัยรถยนต์ให้สูงขึ้นตามไปด้วย แต่ปรากฏว่า ภายหลังจากการมีกองทุนชดเชย ในระยะเวลา 10 ปี ค่าเบี้ยประกันภัยรถยนต์ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นมากแต่อย่างใด และ Tunc ยังเห็นว่า การมีกองทุนชดเชยแก่ผู้ประสบภัยจากภัย ไม่ว่าจะมาจากการทำประกันภัยเอกชน, กองทุนประกันสังคม หรือกองทุนทดแทนอื่นๆ การชดเชยผ่านช่องทางเหล่านี้จะมีความเหมาะสม เพราะสังคมเสียต้นทุนต่ำ และไม่มีความยุ่งยากมากเท่ากับการฟ้องเรียกค่าเสียหายผ่านกลไกกฎหมายละเมิด ซึ่งจะต้องพิสูจน์พฤติการณ์ของผู้ก่อเหตุ (Based on Fault) (เหมือนกรณีของไทย) ที่เชื่อมโยงไปสู่ผลความเสียหาย สุดท้ายแล้วก็ไม่มีหลักประกันได้ว่าผู้เสียหายจะได้ค่าชดเชยที่เพียงพอเหมาะสม ดังนั้น จึงเป็นที่ชัดเจนว่า การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายตามหลักละเมิดในต่างประเทศ ก็มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับกรณีของไทย

กฎหมายอีกฉบับหนึ่ง คือ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยระบุเหตุผลแนบท้ายพระราชบัญญัติว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนโดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชน มิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

เมื่อพิจารณาโครงสร้างและองค์ประกอบต่างๆ ใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า เป็นข้อกำหนดที่เน้นในเรื่องนโยบาย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่างๆ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดให้มี “คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ” มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบให้เป็นประธานกรรมการ แล้ว

กำหนดรองประธานและกรรมการจาก 8 กระทรวง และ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นเลขานุการ (มาตรา 5) รวมถึงมีผู้แทนต่าง ๆ มาเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นอกจากนี้ ยังให้มีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธาน และกรรมการโดยตำแหน่งก็เป็นผู้บริหารหน่วยงานระดับปลัดกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และอธิบดีกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เป็นเลขานุการ ทำหน้าที่ประสานกับทุกกรรมการ ทั้งคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานคร และระดับจังหวัดทุกจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ซึ่งมีกรรมการมาจากหลายหน่วยงานเหมือนโครงสร้างคณะกรรมการส่วนกลาง จะเห็นได้ว่า เป็นโครงสร้างที่ใหญ่มาก แต่ขาดกำลังคนในฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย

การประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลบังคับใช้เมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2551 แต่เพิ่งจะมี “ระเบียบคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551” ประกาศ ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2553 และ ต่อมาก็มี “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551” เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2555 (คู่มือปฏิบัติงาน การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551) แสดงว่าก่อนหน้านี้ การบังคับใช้จึงทำได้ไม่เต็มที่

ส่วนอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ กฎหมายได้ให้อำนาจไว้มาตรา 34 ให้สามารถเข้าไปในสถานที่ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขาย สถานที่กักเก็บ ในเวลาทำการของสถานที่แห่งนั้น และให้มีอำนาจยึดอายัด เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขาย ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (คู่มือปฏิบัติงานดำเนินคดีตาม พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551, น. 4) นอกจากนี้ รัฐยังได้เปิดโอกาสให้ประชาชนที่พบเห็นการกระทำความผิดตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สามารถแจ้งความนำจับต่อเจ้าหน้าที่ ประชาชนจะได้รับเงินสินบน ทั้งกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้เข้าไปตรวจสอบแล้วมีการจับกุม หรือ ไม่มีการจับกุม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ระเบียบกรมควบคุมโรคว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบนรางวัล และ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2555 เป็นต้นมา) จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนจะได้ช่วยเจ้าหน้าที่ในการตรวจตรา พร้อมมีส่วนได้รับรางวัลสินบน

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ามีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อปี 2555 ถ้าพิจารณาจากจำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่และจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น จะประกอบด้วย ข้าราชการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงมหาดไทย,

กรมสรรพสามิต, กรมศุลกากร, สำนักนายกรัฐมนตรี และ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะมีข้อกำหนดย่อยอีกว่า เป็นข้าราชการในระดับใด เช่น ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ ระดับร้อยตำรวจตรี หรือรองสารวัตรขึ้นไป เฉพาะในเขตท้องที่ที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบ เป็นต้น ดูเหมือนว่า การมีพนักงานเจ้าหน้าที่จำนวนมาก น่าจะสามารถช่วยกันสอดส่องผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายได้อย่างทั่วถึง แต่เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งอยู่ในสังกัดที่กระจายหลายหน่วยงาน ก็กลายเป็นจุดอ่อนในเรื่องขาดความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้ กล่าวคือ กรมควบคุมโรค เป็นหน่วยงานเลขานุการ ที่จะต้องประสานงาน และ พังกำลังคนในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอีกหลายหน่วยงาน จึงทำให้ไม่สามารถบังคับกฎหมายได้อย่างเต็มที่

ส่วนข้อบังคับใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีข้อห้ามเพื่อป้องปรามผู้ดื่มและผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ให้ฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อห้ามสำหรับผู้ขายส่วนใหญ่เป็นด้าน *การขาย-สถานที่-เวลา-การโฆษณา* เช่น ห้ามขายในบริเวณวัด, ห้ามโฆษณาจูงใจผู้ซื้อ, ห้ามจัดชิงรางวัลเพื่อส่งเสริมการขาย, ห้ามขายให้เยาวชนที่อายุไม่ถึง 20 ปี, ห้ามขายนอกช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยขายได้ในช่วง 11.00-14.00 และ 17.00-24.00 น. ถ้าฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ, ห้ามขายให้คนเมาจนครองสติไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 2 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ผู้ขายที่ทำผิดครั้งแรกจะถูกปรับ 6,000 บาท ถ้าทำผิดซ้ำครั้งที่ 2 ปรับ 12,000 บาท และครั้งที่ 3 ปรับ 20,000 บาท) ผู้ขายที่ระบุตามกฎหมายนี้ น่าจะครอบคลุมถึงผู้มีใบอนุญาตจำหน่าย ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านเหล้า ซึ่งมีที่นั่งให้บริการลูกค้า และ ร้านสะดวกซื้อ ร้านค้าปลีกทั้งหลาย ซึ่งไม่มีที่นั่งให้ลูกค้าดื่มในร้าน

น่าสังเกตว่า มาตรการห้ามขายนอกช่วงเวลาอนุญาต บังคับใช้ได้ผลเต็มที่กับเฉพาะห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่และร้านสะดวกซื้อเท่านั้น เพราะช่วงเวลาห้ามขาย ผู้ซื้อสามารถหาซื้อได้ตามร้านค้าปลีกซึ่งมีอยู่ทั่วไปได้ นอกจากนี้ การห้ามขายให้ “ผู้ที่เมามาครองสติไม่ได้” กฎหมายเอาผิดในแง่ขายเพิ่ม นับแต่ประกาศ ใช้กฎหมายฉบับนี้ ยังไม่มีสถิติผู้ถูกจับกุมและเสียค่าปรับเลยชี้ให้เห็นว่า การบังคับใช้ยังไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร ดังนั้น เมื่อการบังคับใช้ตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีข้อจำกัดหลายประการ จึงทำให้ยากแก่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ระบุในแนบท้ายพระราชบัญญัติ เช่น การลดอุบัติเหตุ ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ รวมถึงการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4.3 กฎหมายในต่างประเทศ

ผู้ศึกษาได้สำรวจเอกสาร บทความ ด้านกฎหมายต่างๆ พบว่า ประเทศที่มีข้อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ดื่มมาแล้วเพิ่มเติม อาจต้องรับผิดชอบถ้าเกิดความเสียหายต่อผู้อื่นจากลูกค้าที่เมาจากร้านเป็นผู้ขับ หรือแม้กระทั่งเกิดความเสียหายลูกค้าผู้ที่เมาร้านนั้น มี 3 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา และ สหรัฐอเมริกา

4.3.1 ประเทศออสเตรเลีย

ในงานสำรวจของ Blyth (1999) ระบุว่า ยังไม่มีกฎหมายที่เข้มงวดเท่าแคนาดา และ สหรัฐฯ เพราะจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในบรรดาผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม และ Nightclub (ซึ่งธุรกิจเหล่านี้มักจะซื้อประกันไว้) โดยมีข้อกำหนดว่า ถ้าลูกค้ามีเมาแล้ว ห้ามขายเพิ่มให้ แต่ยังไม่มียกข้อเสนองานให้ขยายความรับผิดชอบแก่เจ้าภาพจัดเลี้ยงทางสังคม ซึ่งผู้จัดเลี้ยงทางสังคมไม่ได้มีผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หากแขกที่เมามากออกจากงานเลี้ยงไปแล้ว ขับรถชนผู้อื่น ถ้าในออสเตรเลียจะมีมาตรการเพิ่มในเรื่องนี้ น่าจะทำให้เกิดข้อถกเถียงเป็นวงกว้างอย่างแน่นอน แต่ในส่วนความรับผิดชอบแก่ผู้ขาย ได้ยึดหลักที่ผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ความเสียหาย (Negligence Rule) เป็นไปตามหลักการที่ใช้ในแคนาดา และ สหรัฐฯ (Simons, 1996, p. 273)

4.3.2 ประเทศแคนาดา

การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายเริ่มมีขึ้นเมื่อ 2516 ในคดี Jordan House v. Menow & Honsburger (1973) ซึ่งผู้พิพากษาต้องตัดสินว่า เจ้าของโรงแรม Jordan House จะต้องมีส่วนที่พึงระวังหรือไม่ เมื่อคืนหนึ่งมีลูกค้าชื่อ Menow มาดื่มเหล้าในบาร์ของโรงแรม ต่อมาก็มีเมามากจนพนักงานเสิร์ฟเชิญออกไปจากโรงแรม หลังจากเดินเลาะริมถนนไปไม่ห่างจากโรงแรมเท่าใดนัก ก็โดนรถเฉี่ยวชนได้รับบาดเจ็บ เจ้าของโรงแรมควรจะต้องรับผิดชอบต่อลูกค้าที่ได้รับความเสียหายหรือไม่ Menow เป็นลูกค้าประจำของบาร์ที่นี่ แต่ก็ดื่มมากเกินไปเป็นประจำ เย็นวันนั้น เขามาพร้อมกับหัวหน้างาน แต่อยู่คุยกับเขาสักพักก็ออกจากบาร์ไป ส่วนเขาสั่งเบียร์มาดื่มคนเดียว แล้วพนักงานก็เสิร์ฟเพิ่มเรื่อยๆ จนเขามึนเมาแล้ว เขาคงแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พนักงานถึงได้เชิญออกจากบาร์ ต่อมา Menow จึงฟ้องเจ้าของโรงแรมที่ไล่เขาออกไป จนเขาประสบเหตุได้รับความเสียหาย (และฟ้องผู้ที่ขับรถชนตน)

การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น ทราบว่า Menow ถูกไล่ออกจากบาร์ในยามค่ำคืนที่มีฝนตก และเขาเองก็สวมใส่เสื้อผ้าสีเข้ม ทำให้ผู้ขับซึ่รถคือ Honsberger จึงมองไม่ค่อยชัดเจน ศาลชั้นต้นตัดสินให้เจ้าของโรงแรมมีส่วนผิด เจ้าของโรงแรมจึงยื่นคดีต่อศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษายืนยืนตาม

ศาลชั้นต้น โดยให้เหตุผลว่า เจ้าของโรงแรมจะต้องรับผิดชอบ ที่พนักงานซึ่งอยู่ในความดูแล ได้ไล่ Menow ออกจากบาร์ (Vicarious Liability) ทั้งๆที่ควรมีหน้าที่พึงระวังตามหลัก Common Law ที่ควรจะต้องรู้ว่า ลูกค้ายกจากบาร์ไปในช่วงเวลาและสภาพอากาศอย่างนั้น ย่อมอาจเกิดอันตรายแก่ตัวเขา การที่เขาได้รับบาดเจ็บนั้น เพียงพอที่จะผูกเป็นความรับผิดชอบแก่เจ้าของโรงแรม (Menow suffered personal injury were enough to attach personal liability to the hotel.) (Simons, p. 274) ผู้พิพากษาได้เสนอทางเลือกที่พนักงานโรงแรม น่าจะให้ช่วยเหลือ Menow เสียตั้งแต่ต้น ซึ่งสามารถทำได้ตั้งหลายทางในการป้องกันเหตุได้ (Preventative Measures) เช่น โทรศัพท์แจ้งหัวหน้างานของเขา, โทรศัพท์แจ้งตำรวจ หรือ ช่วยเรียกรถแท็กซี่ ให้พาไปส่งที่บ้านเขาก็ได้ Simons เห็นว่า วิธีการเหล่านี้ล้วนก็เป็นที่ยอมรับกัน ในบรรดาผู้ประกอบการกิจการโรงแรมต่างๆในประเทศออสเตรเลีย

สุดท้ายศาลสูงสุดของแคนาดา มีความเห็นยืนยันในคดีนี้ว่า เจ้าของหรือผู้ประกอบการกิจการโรงแรม, Resort และ ผู้มีใบอนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีที่นั้งให้บริการลูกค้า จะต้องมีการรับผิดชอบต่อสภาพการขายในร้านแล้ว ยังต้องดูด้วยว่า ผู้มาดื่มมีอายุตามเกณฑ์กฎหมายหรือไม่ และ ผู้ที่มีอายุเกินเกณฑ์กฎหมายกำหนด ก็จะต้องระวังไม่ให้เขาดื่มมากเกินไป ยิ่งไปกว่านั้น หน้าที่ของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามกฎหมาย จะต้องคาดเห็นได้ว่า หากขายเพิ่มให้ลูกค้าจนเขามึนเมา เขาอาจได้รับความเสียหายตามมาด้วย ผู้ขายจึงต้องมีหน้าที่ทั้ง “เตือน” และ “ป้องกัน” ไม่ให้เขาเสียหายจากการมึนเมาด้วย (In essence it takes the responsibility of the licensee from the “duty to warn” to “the duty to rescue”.) (Simons, 1996, p. 275)

สิบปีต่อมา ในมลรัฐ Ontario มีตัวอย่างคดีที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบ เมื่อมีลูกค้าผู้ได้รับความเสียหายหลังจากได้มาดื่มที่ร้าน (Schmidt v Sharpe et al. 1983) ในปี 2526 ชาวชน 2 คน ชื่อ Schmidt (อายุ 16) และ Sharpe (อายุ 19 ปี) เข้าไปในโรงแรม AH ตอนค่ำวันหนึ่ง (Simons, pp. 274-275) ทั้งคู่สั่งเบียร์มาดื่มด้วยกัน รวม 3 ขวด จากนั้นเดินทางออกจากโรงแรม โดย Sharpe เป็นคนขับรถ ส่วน Schmidt เป็นผู้โดยสาร ต่อมารถเสียหลักช่วงเข้าทางโค้งจนพลิกคว่ำ คนขับบาดเจ็บเล็กน้อย ส่วน Schmidt บาดเจ็บสาหัส โดยร่างกายเป็นอัมพาตไม่ตอบสนองตั้งแต่วินาทีนั้น หน้าอกลงไป และปอดวายไปข้างหนึ่ง หลังประสบเหตุนี้ พบว่า Sharpe มีอาการมึนเมา ฝ่ายกฎหมายของ Schmidt ฟ้องร้อง Sharpe ที่ขับรถไม่ระวัง จน Schmidt ได้รับความเสียหาย และฟ้องเจ้าของโรงแรมที่ขายเบียร์ให้ ซึ่งน่าจะประเมินได้ว่า ตน และ Sharpe เป็นเยาวชนอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่กฎหมายอนุญาตให้ดื่ม และพนักงานน่าจะพอทราบว่า Sharpe แสดงอาการมึนเมาแล้ว ก็ยังขายเพิ่มให้ ดังนั้น จึงฟ้องศาลให้ Sharpe และ เจ้าของโรงแรม ชดใช้ความเสียหายแก่ตน

ศาลชั้นต้นตัดสินว่า ที่จริงพนักงานเสิร์ฟของโรงแรม น่าจะทราบว่าทั้งคู่เป็นเยาวชนแล้วยังขายเพิ่มจนผู้ดื่มมึนเมา ย่อมเพิ่มความเสี่ยงแก่ผู้อื่นจะได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ Sharpe

อ้างว่า Schmidt เองก็ไม่ได้คาดเข็มขัดนิรภัย ดังนั้น ศาลจึงตัดสินให้ Sharpe รับผิดชอบ 55% ส่วนเจ้าของโรงแรมรับผิดชอบ 15% ที่ขายให้ผู้มีอายุต่ำกว่ากฎหมายกำหนด และ Schmidt มีส่วนรับผิดชอบ 30% ที่ประมาทร่วมด้วย (Contributory Negligence) เพราะไม่ได้คาดเข็มขัดนิรภัย และ ยอมโดยสารไปกับรถที่ผู้ขับมีอาการเมา โดยศาลอุทธรณ์ และ ศาลสูงสุด ได้ยืนยืนตามคำตัดสินนั้น Schmidt ได้รับเงินชดใช้ประมาณ 163,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ หลังจากถูกปรับลดลงไปแล้ว 30% ในฐานที่ตนก็ประมาทร่วมด้วย

อย่างไรก็ตาม ในแคนาดายังมิได้ขยายความรับผิดชอบไปยังของเจ้าภาพจัดเลี้ยงทางสังคม แต่ศาลเคยมีความพยายามจะกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าภาพ อย่างน้อยในระดับศาลชั้นต้น โดยผู้พิพากษาให้ความเห็นว่า ผู้ขับซึ่งส่วนหนึ่งมีอาการเมานั้น สร้างปัญหามานานแล้ว ในเหตุการณ์นั้นผู้โดยสารก็เมาด้วย เจ้าภาพจัดเลี้ยงน่าจะตระหนักถึงความเป็นไปได้ที่เกิดเหตุความเสียหาย อีกทั้งการกินดื่มเป็นเวลาค่ำคืน เจ้าภาพควรจะระวังรอบคอบกว่านี้ น่าจะโน้มน้าวไม่ให้เขาขับรถ ดังนั้นจึงสมควรให้เจ้าภาพรับผิดชอบบางส่วน แต่ศาลอุทธรณ์ และ ศาลสูงสุด ได้ตัดสินให้ยกฟ้องเจ้าภาพ (Fullbrook, 2007, pp. 234-235)

4.3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1950s (Gursoy et al, 2011, p. 715) ถ้าขายเพิ่มให้คนที่เมาแล้ว ระหว่างทางผู้นั้นขับรถชนผู้อื่น ผู้ขายมีส่วนรับผิดชอบในฐานที่ “คาดเห็นได้ว่า (Foreseeability)” การขายเพิ่มให้ลูกค้าที่เมา และรู้ว่าเขาต้องขับรถกลับบ้าน อาจเกิดอันตรายแก่ตัวเขาและผู้อื่น ย่อมเป็นความเลินเล่อ (Negligence) ผู้ขายจึงต้องมีหน้าที่พึงระวัง (Duty to Care) ส่วนการกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าภาพงานเลี้ยงในบางมลรัฐ ก็ยึดหลักเดียวกัน กล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนกรอบคิดเดิมที่มุ่งเอาผิด “ผู้ดื่ม” ซึ่งเป็นต้นเหตุโดยตรง ส่วน “ผู้เสิร์ฟ” ไม่ต้องรับผิดชอบ ชี้ให้เห็นว่าทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ มุ่งขยายความรับผิดชอบไปยังผู้จำหน่ายแจกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมด (Alcohol Providers) โดยให้ความสำคัญแก่สวัสดิภาพและความปลอดภัยในสังคม (Social-Based) เนือสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Rights-Based) ในการแสวงกำไรจากการขายและเสรีภาพในการจัดเลี้ยงทางสังคม ผู้เกี่ยวข้องทั้งคนดื่ม-คนขาย-เจ้าภาพ จะต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมรับภาระ (Internalize) หากเกิดความเสียหายต่อผู้อื่น จากผู้ขับที่เมาจากร้านเหล้าหรืองานเลี้ยง

การกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขาย เรียกกันกว้างๆว่า “Dram Shop Liability” ซึ่งมีทั้งกรณีที่มาจากคำตัดสินของศาล และตราเป็นกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติของแต่ละมลรัฐ คำว่า “Dram” หมายถึง หนึ่งหน่วยในการเสิร์ฟเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Sloan and Chepke, 2007, p. 40) ซึ่งมีปริมาณ 1 ออนซ์ (Mosher and Others, 2013, p. 347) คำว่า “Dram Shop” หมายถึง ร้านขายเหล้า มลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ได้ควบคุมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน

ร้านอาหาร ร้านเหล้า (On-Site) ซึ่งมีที่นั่งให้ลูกค้า และ ร้านค้าปลีกเหล้า (Off-Site) ซึ่งไม่มีที่นั่งให้ดื่มในร้าน กฎหมายกำหนดให้ผู้ขายถือเป็นหน้าที่ห้ามขายเหล้าแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี และ ห้ามขายเพิ่มให้ลูกค้าที่เมามาแล้ว หากลูกค้าขับรถกลับบ้าน ระหว่างทางถ้าขับชนรถคันอื่น สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น เจ้าของร้านอาจต้องร่วมรับผิดชอบให้แก่ผู้เสียหาย (ยกเว้นเป็นความเลินเล่อของผู้เสียหาย) และกรณีอื่นเช่น ลูกค้าโดนลูกค้าผู้ซึ่งเมามาในนั้นทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

ข้อกำหนดและบทลงโทษในแต่ละมลรัฐมีรายละเอียดต่างกันไป แต่ล้วนมีองค์ประกอบหลักร่วมกัน คือ เกี่ยวข้องกับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, มีผู้อื่นได้รับความเสียหายจากคนเมา, ผู้เสียหายเป็นโจทก์, คนเมาเป็นจำเลย และเจ้าของร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำเลยร่วม เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการปกป้องสวัสดิภาพและความปลอดภัยของสาธารณชน เพื่อให้ผู้เสียหายจากคนเมาได้รับค่าชดเชย และลงโทษผู้ขายที่ฝ่าฝืนกฎหมาย (Vitali, 1996, p. 535)

เดิมหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ในสหรัฐฯ ไม่ได้กำหนดความรับผิดแก่ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพราะยึดหลัก “ความใกล้เคียงเหตุความเสียหาย (Proximate cause)” ผู้ดื่มจนเมามาย ถือเป็นผู้ใกล้เคียงเหตุความเสียหายต่อผู้อื่น ส่วนผู้ขายอยู่ไกลเหตุจึงไม่ต้องรับผิดชอบ แต่เมื่อเกิดปัญหาเมาแล้วขับ สร้างความเสียหายเกิดขึ้นเป็นวงกว้างในช่วงทศวรรษ 1970s ศาลในหลายมลรัฐจึงยกเลิกหลักการเดิม แล้วมาพิจารณาตัดสินพฤติกรรมของผู้ขายภายใต้หลักเลินเล่อ (Negligence Law) โดยผู้ขายควร “คะเนถึงอันตราย” ที่จะเกิดแก่ผู้อื่นจากลูกค้าที่เมามาแล้ว นอกจากนี้ฝ่ายนิติบัญญัติของมลรัฐส่วนใหญ่ ได้ออกกฎหมาย Dram Shop Acts ในเวลาต่อมา (Emerson and Stroebe, 2000) โดย Smith (2000, p. 554) สรุปว่า บทบัญญัตินี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทั่วสหรัฐฯ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีส่วนรับผิดชอบต้นทุนของผลข้างเคียงด้านลบ จากการขายและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (American law has already decided that dramshop businesses should internalize some of the costs associated with sale and consumption of alcohol.)

ความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายในแต่ละมลรัฐ มีความหลากหลาย (Emerson and Stroebe, 2000) เช่น ถ้ามีผู้เสียหายจากผู้มีอายุเกิน 21 ปีซึ่งเมามาแล้วขับ ผู้ที่ขายเหล้าให้ผู้ขับรายนั้น ต้องมีส่วนรับผิดชอบจำนวน 35 มลรัฐ อีก 15 มลรัฐ ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ส่วนกรณีเยาวชน (อายุน้อยกว่า 21 ปี) เมามาจากร้านอาหาร/ร้านเหล้า หากขับออกไปชนผู้อื่น เจ้าของร้านไม่ต้องรับผิดชอบ มี 8 มลรัฐ ได้แก่ Arkansas, Delaware, Kansas, Maryland, Nebraska, Nevada, South Dakota, Virginia ที่เหลือ 42 มลรัฐ เจ้าของร้านอาจต้องร่วมชดเชยแก่ผู้เสียหาย (ดูภาคผนวก ก) ส่วนวงเงินชดเชย มีทั้งกำหนดและไม่กำหนดวงเงิน ในมลรัฐที่ไม่ได้กำหนดวงเงิน ศาลจะใช้ดุลยพินิจตามหลักกฎหมายละเมิด โดยพิจารณาระดับความเสียหาย ค่ารักษาพยาบาล รายได้จากการทำงานที่สูญเสียไปในช่วงพักรักษาตัว ค่าเสียหายต่อทรัพย์สิน ค่าเสียหายอื่นๆ เช่น ความทุกข์ทรมานกายและ

จิตใจ (Pain and Suffering) ถ้าผู้เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัว ศาลจะกำหนดค่าขาดไร้ผู้อุปการะ ภรรยาและทายาท เป็นต้น

ภาพรวมของข้อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายในสหรัฐฯ มี 3 ลักษณะ (Smith, 2000, p. 557) ได้แก่

1) ผู้ขายมีความผิด ถ้าขายเพิ่มให้ผู้ที่มีเมามากแล้วอย่างเห็นได้ชัด (visibly intoxicated patron) และขายให้ผู้มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด คำว่า “ผู้ที่มีเมามากอย่างเห็นได้ชัด” จะนิยามอย่างไร ทำให้เกิดข้อถกเถียงว่า ผู้ขายหรือพนักงานเสิร์ฟจะทราบได้อย่างไร แต่ก็มีตัวอย่างคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐโอเรกอน (Oregon Liquor Control Commission) ได้ระบุลักษณะอาการที่บ่งชี้ว่า ผู้ดื่มมีอาการเมามากอย่างเห็นได้ชัด โดยสามารถพิจารณาลักษณะอาการรวมๆถึง 50 อย่างด้วยกัน ดังสรุปในตารางที่ 4.5 (Guysoy et al, 2011, p. 716)

2) การกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขาย มีเป้าหมายหลักเพื่อการชดเชยบุคคลที่สามซึ่งได้รับความเสียหายจากผู้ซึ่งเมามากจากร้านของตน และ หากลูกค้าผู้เมารายนั้นได้รับความเสียหายเอง จะไม่สามารถฟ้องเรียกค่าชดเชย จากผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ตนได้

3) ผู้ขายไม่ต้องจ่ายชดเชยแก่ผู้เสียหาย ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด แต่จ่ายเพียงบางส่วน (apportioning) บนพื้นฐานของหลักการรับผิดชอบร่วม (share of comparative responsibility)

ตารางที่ 4.5

ลักษณะอาการ 50 อย่าง ที่ชี้ว่า เป็นผู้ที่มีเมามาอย่างเห็นได้ชัด (Visibly Intoxication)

1. พูดวิงวุ่น (Slurred speech)	26. ง่วงซึม (Drowsiness)
2. เดินโซเซ (Swaying, staggering, or stumbling)	27. ดื่มลำพัง (Drinking alone)
3. นั่งตัวตรงไม่ได้ (Unable to sit straight)	28. ไม่ค่อยสบตา (Lack of focus and eye contact)
4. ตาเริ่มแดง, ตาเพ่งไปที่จุดเดียว (Bloodshot, glassy eyes)	29. คูยไม้ (Bravado, boasting)
5. พูดจาเสียงดัง (Loud, noisy speech)	30. จำอะไรไม่ค่อยได้ (Difficulty remembering)
6. ส่งเสียงดังในตอนแรก แล้วเงียบลง (Speaking loudly then quietly)	31. เรียบเรียงความคิดไม่ได้ (Rambling train of thought)
7. ดื่มหมดแก้วไว (Drinking to fast)	32. ตอบคำถามช้า (Slow response to questions or comments)
8. สั่งเหล้าคราวละ 2 แก้ว (Ordering doubles)	33. ยกแก้วขึ้นดื่ม เหล้าหกจากปาก (Spilling drinks)
9. ไม่ระวังการใช้เงิน (Careless with money)	34. สับสนตอนรับเงินทอน (Trouble making change)
10. ซื้อเหล้าเลี้ยงคนอื่นๆในร้าน (Buying rounds for strangers or the house)	35. ส่งเงินให้ล่าช้า (Difficult handing money)
11. สร้างความรำคาญแก่ลูกค้ารายอื่น หรือพนักงานเสิร์ฟ (Annoying other guests and employee)	36. จุดไฟแช็คไม่ติดหลายรอบ (Difficult lighting cigarette)
12. บ่นราคาเครื่องดื่ม (Complaining about prices)	37. จุดบุหรี่เกิน 1 มวน (Lighting more than one cigarette)
13. บ่นเรื่องการเตรียม หรือความแรงของเครื่องดื่ม (Complaining about drink strength or Preparation)	38. ปลอ่ยให้บุหรี่ไหม้หมดมวน โดยไม่ได้สูบ (Letting cigarette burn without smoking)
14. ชอบเถียง (Argumentative)	39. งุ่มง่าม (Clumsy)
15. ก้าวร้าวขวนขวาย (Aggressive or belligerent)	40. ลูกขึ้นยืนได้ยาก (Difficult to standing up)
16. แสดงท่าทีน่ารังเกียจ (Obnoxious or mean)	41. ท่าเดินไม่ปกติ (Unusual walk)
17. พูดพาดพิงผู้อื่นอย่างไม่เหมาะสม (Making inappropriate comments about others)	42. หยาบคาย, ส่งเสียงดัง (Boisterous)
18. แสดงความหยาบคาย (Crude behavior)	43. เดินชนนั่นนี่ (Bumping into things)
19. ทำตัวรุ่มร่ามทางเพศ (Inappropriate sexual advance)	44. ตกจากเก้าอี้ (Falling off of chair)
20. ใช้คำน่ารังเกียจ (Foul language)	45. ทิ้งตัวลงนอน (Falling asleep)
21. พูดจาไร้เหตุผล (Making irrational statements)	46. ยกแก้วขึ้นดื่มไม่โดนปาก (Can't find mouth with glass)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ลักษณะอาการ 50 อย่าง ที่ชี้ว่า เป็นผู้ที่มีเมามากอย่างเห็นได้ชัด (Visibly Intoxication)

22. มีอาการหดหู่ (Depressed or sullen)	47. ล้มลง (Falling down)
23. ร้องไห้ หรือ เดาอารมณ์ไม่ถูก (Crying or moody)	48. ผมยุ่งเหยิง (Mussed hair)
24. มีการกระทำที่สุดขั้ว (Extreme or sudden change in behavior)	49. เสื้อผ้าหลุดลุ่ย (Disheveled clothing)
25. สนุกสนานร่าเริงมากเกินไป (Overly animated or entertaining)	50. แสดงท่าที่เป็นมิตรมากเกินไปต่อแขกรายอื่น หรือพนักงานเสิร์ฟ (Overly friendly to other guests or employee)

หมายเหตุ. จาก Gursoy et al (2011, p.716)

ข้อกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขายเป็นที่ยอมรับกันเป็นส่วนใหญ่ โดยมากผู้ขายมักต้องรับผิดชอบหลักเล็กน้อย แต่บางมลรัฐก็มีข้อกำหนดสุดขั้วกว่าทุกมลรัฐ คือ Illinois ซึ่งได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายโดยเคร่งครัด (Strict Liability) และ กำหนดเพดานวงเงินชดเชยไว้ที่ 55,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากคนขับรถซึ่งมีเมานั้น มิใช่ว่าผู้ขายจะมีความรับผิดชอบในทุกกรณีทันที ถึงแม้ว่าลูกค้าที่มีเมามากแล้ว จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้ขาย แต่ถ้าพิจารณาจากพยานหลักฐานแล้วพบว่า แม้ลูกค้าผู้เมามากจะขับรถ จนประสบเหตุ แต่ถ้าผู้ขายไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย (*Hastings v. United Pac. Ins. Co.*, Minnesota, 1986: holding that a dramshop was not liable where there was on evidence that the drunk driver's intoxication contributed to the accident at issue.) สำหรับกรณีผู้ขายไม่ต้องมีความรับผิดชอบนั้น มีน้อย เพียง 8 คดี ได้แก่ คดีในมลรัฐ Delaware, Kansas, Maryland, Nebraska, Nevada (2 คดี), South Dakota, Virginia (Smith, 2000, p. 557)

ผู้ขายอาจต้องรับผิดชอบเมื่อ (1) ฝ่าฝืนข้อห้ามในการขายตามที่กฎหมายกำหนด (All illegal sales approach) ซึ่งโดยทั่วไปรัฐมักกำหนดช่วงเวลาขาย, กำหนดย่านให้ตั้งสถานที่ขาย และเงื่อนไขข้อจำกัดในการให้อนุญาตขาย เป็นต้น (Smith, p. 558) (2) ขายให้กับบุคคลที่มีเมามากแล้วอย่างเห็นได้ชัด (Sales to visibly intoxicated persons) เนื่องจากการขายเพิ่มให้ ก็ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงให้เกิดอันตรายแก่ตัวลูกค้า จริงอยู่ถึงแม้จะถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ดื่ม ที่จะต้องไม่ดื่มจนมีเมามากเสียตั้งแต่แรก แต่การที่ผู้ขายขายเพิ่มให้อีกจึงมีผลทำให้มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นี่คือเหตุผลหลักในการกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขายเพิ่มให้ลูกค้าที่มีเมามากแล้ว (A rational basis for the dramshop's liability if harm result.) นอกจากนี้บางศาล เช่น The New Jersey Supreme Court ยังได้แยกความรับผิดชอบในกรณีนี้ออกเป็น 2 กรณี ระหว่าง “the negligence of drinking to

the point of intoxication” กับ “the negligence of adding to that intoxication by selling the drinker even more alcohol” มีเพียง 3 มลรัฐ ที่ไม่กำหนดฐานความรับผิดชอบแก่ผู้ขาย ซึ่งขายให้กับผู้ที่เมามากแล้ว ได้แก่ Florida, North Carolina, Wisconsin

โดยทั่วไปเมื่อโจทก์ได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุ จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ที่ขายให้แก่คนเมาผู้ก่อเหตุ นั้น ขณะที่ขายให้แก่คนเมารายนั้น ได้เมามากแล้วหรือไม่ ซึ่งต้องมีพยานรู้เห็นว่า ขณะที่ผู้ขายขายให้ลูกค้ารายนั้น ปรากฏว่าเขาได้เมามากแล้ว ดังเช่น คดี *Cusenbary v. Mortensen*, มลรัฐ Montgomery, 1999) ผู้เสียหายมีพยานซึ่งเป็นลูกค้าของร้านพบว่า คนเมาผู้ก่อเหตุ นั้น ช่วงเวลาที่อยู่ในร้านเขาได้เมามากแล้ว โดยแสดงอาการหลายอย่าง เช่น พูดรัวๆ, เดินโซเซ, แสดงพฤติกรรมที่น่ารังเกียจต่อลูกค้ารายอื่น ขณะอยู่ในร้านของผู้ขาย

(3) ขายให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ซึ่งด้วยสมรรถนะทางร่างกาย ไม่สามารถจัดการผลของความเมามากได้เท่าผู้ใหญ่ และเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย ผู้ขายจะต้องตรวจสอบเรื่องอายุของผู้ซื้อ มาตรการนี้เป็นที่ยอมรับทุกมลรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นความเลินเล่อถ้าผู้ขายปล่อยให้ผู้เยาว์ซื้อและดื่ม

ผู้ขายจำเป็นต้องชดเชยผู้ซึ่งเมามากก่อเหตุความเสียหายต่อผู้อื่น ได้หรือไม่ ศาลมลรัฐส่วนใหญ่มักปฏิเสธ (Plaintiffs who may be barred from recovery) ไม่ให้คนเมาผู้ก่อเหตุได้เงินชดเชยค่าเสียหายจากผู้ขาย (Smith, pp. 563-567) มีเพียงศาลใน 3 มลรัฐเท่านั้น ที่ตัดสินให้ผู้ขายต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดแก่ตัวลูกค้าผู้เมามาก ได้แก่ Indiana, Alaska, Texas ซึ่งเป็นเพราะความเลินเล่อไม่ระมัดระวังของผู้ขาย จนเกิดอันตรายต่อลูกค้า (A handful of other dramshop acts permit the intoxicated customer to recover only if the dramshop's service was reckless or grossly negligent) โดยในกรณีของมลรัฐ Texas แม้ว่าคนเมาจะมีสิทธิ์ได้รับค่าชดเชยความเสียหาย แต่ถ้าศาลพิจารณาแล้วพบว่า เหตุที่เกิดขึ้นถ้าคนเมามีส่วนในความรับผิดชอบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Fault) เกิน 50% ผู้ขายไม่ต้องชดเชย (*Smith v. Sewell*, มลรัฐ Texas, 1993)

ต่อมาสมาชิกของครอบครัวพึงได้รับค่าชดเชยจากผู้ขาย ในกรณีที่หัวหน้าครอบครัวซึ่งเมามากจากร้านนั้นแล้ว ต่อมาประสบอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัส ทำให้ภรรยาและบุตรได้รับผลกระทบทางอารมณ์ที่ร้ายซึ่งผู้อุปการะสมควรได้รับค่าชดเชยจากผู้ขายหรือไม่ ถึงแม้ว่าศาลจะปฏิเสธไม่ให้ผู้ขายชดเชยคนเมาที่ได้รับความเสียหาย แต่มีกรณีที่ศาลจำนวนหนึ่งตัดสินให้ผู้ขายชดเชยครอบครัวคนเมา อย่างน้อยที่สุดศาลเหล่านั้นถือว่า สมาชิกครอบครัว พึงได้รับความคุ้มครองดูแลจาก Dramshop Acts ด้วย แต่กฎหมาย Dramshop Acts สมัยใหม่ ศาลโดยส่วนใหญ่มักปฏิเสธ ไม่ให้ผู้ขายจ่ายชดเชยแก่สมาชิกครอบครัวของคนเมาที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากเป้าหมายของการกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขาย จะมุ่งการชดเชยแก่ผู้อื่นที่เสียหายโดยตรงมากกว่า

สุดท้ายเพื่อนที่ไปร่วมดื่มกับคนเมาด้วย (co adventurers) แล้วร่วมโดยสารรถเดินทางกลับที่พักพร้อมคนเมาซึ่งเป็นคนขับ แล้วประสบอุบัติเหตุขึ้น ผู้ร่วมโดยสารได้รับความเสียหายด้วย จะสามารถฟ้องร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ขายด้วยได้หรือไม่ ศาลส่วนใหญ่มักปฏิเสธไม่ให้ผู้ขายจ่ายค่าชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายที่ร่วมโดยสารไปกับคนเมาแล้วเป็นผู้ขับ เพราะถือเป็นความสมัครใจของเขาเองที่ยอมโดยสารไปด้วย ซึ่งต้องรู้และยอมรับสภาพความเสี่ยงที่อาจจะเกิดความเสียหายตามมาได้ หลักเกณฑ์นี้ต่างจากคดี *Schmidt v Sharpe et al* (1983) ในแคนาดา ทั้งคู่อายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายอนุญาตให้ดื่ม แต่พนักงานบาร์ในโรงแรมยังขายเบียร์ให้ทั้งคู่ แล้วจากนั้น Schmidt โดยสารไปกับ Sharpe จนประสบอุบัติเหตุระหว่างทาง Schmidt ฟ้องให้ Sharpe รับผิดชอบความเสียหาย และศาลยังตัดสินให้เจ้าของโรงแรมชดเชย Schmidt จำนวนหนึ่งอีกด้วย

Gursoy et al (2011, pp. 718-720) สำนวนคดีทั่วสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี 1992-98 จำนวน 246 คดี โดย ระบุว่า กรณีผู้ขายขายเหล้าเพิ่มเติมแก่คนเมาจนเกิดเหตุ วงเงินชดเชยความเสียหายมีตั้งแต่ 20,000 ดอลลาร์ สูงไปถึงหลักล้านดอลลาร์ เช่น กรณีผู้เสียหาย สมองถูกกระทบกระเทือน (Moderate Brain Damage) มี 2 ราย ได้เงินชดเชยรายละ 2 ล้านดอลลาร์ มี 1 ราย ได้เงินชดเชยถึง 10 ล้านดอลลาร์

แต่ที่ผ่านมามีข้อจำกัดอยู่ เช่น โจทก์ต้องพิสูจน์ว่า ผู้ขาย/เจ้าของร้านเหล้า หรือฝ่าฝืนกฎหมายอย่างไร ถึงเป็นสาเหตุให้ตนได้รับความเสียหายจากผู้ขับที่เมาจากร้านนั้น หลายกรณีก็พิสูจน์ได้ยาก นอกจากนี้มีหลายกรณีที่ผู้เสียหายได้เงินชดเชยไม่เพียงพอ และส่วนคนเมาผู้ก่อเหตุ ไม่มีเงินจ่ายชดเชยเพียงพอ หรือไม่ได้ซื้อประกันภัยไว้ ทำให้ผู้เสียหายต้องแบกรับภาระมากกว่าที่ควรจะเป็น (Emerson and Stroebel, 2000) จึงมีความไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชย แต่ได้เงินชดเชยไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามแม้ข้อจำกัดดังกล่าวจากการสำรวจงานศึกษาโดย Sloan and Chepke (2007, p. 52) พบว่า มาตรการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายในสหรัฐฯ ช่วยยับยั้งเหตุความเสียหายต่อชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญ (Deterrent Effect) เพราะผู้ขายได้เพิ่มความระวังมากขึ้นเพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้อง นอกจากนี้การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ก็มีประสิทธิผลกว่าการกำหนดบทลงโทษทางอาญา (Criminal Penalties)

ส่วนการกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าภาพงานเลี้ยง ยังไม่ชัดเจนนักว่า ช่วยยับยั้งเหตุเพียงใด จึงไม่เป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย มีศาลใน 11 มลรัฐเท่านั้นที่กำหนดความรับผิดชอบของเจ้าภาพจัดเลี้ยง โดยกฎหมายนี้เกิดขึ้นจากข้อเสนอให้ขยายความรับผิดในกฎหมาย Dram Shop Acts ครอบคลุมถึงเจ้าภาพงานเลี้ยงทางสังคมด้วย (Emerson and Stroebel, 2000) โดยเพิ่มคำว่า “ผู้จัดเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางสังคม” ลงในข้อบังคับ ให้เจ้าภาพรับผิดชอบเหมือนผู้ขาย เนื่องจากงานจัดเลี้ยงทางสังคม เป็นแหล่งหนึ่งที่มีผู้เมามาแล้วขับ (รวมถึงกรณีเยาวชน) กรณี *Kelly v. Gwinnett* (1984) เป็นคดีแรกที่ศาลสูงสุดของมลรัฐ New Jersey ตัดสินให้เจ้าภาพมีความรับผิด

บทที่ 5

ผลการศึกษา

5.1 ความเห็นจากแบบสอบถาม

ผู้ศึกษาออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ด้วยคำถาม 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ถามความเห็นโดยทั่วไป เกี่ยวกับควรกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของเจ้าของร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่, ควรหรือไม่ควร ที่กฎหมายไทยจะกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกรณีเจ้าของรถจอดรถ แต่ไม่ได้นำกุญแจรถติดตัวลงไปด้วย ต่อมาเมื่อโจรขโมยรถ แต่ได้ขับชนรถผู้อื่น แล้วทิ้งรถหลบหนีไป เจ้าของรถควรจะต้องมีส่วนรับผิดชอบใช้ต่อผู้เสียหายหรือไม่ ซึ่งทั้ง 3 คำถาม ไม่ได้ระบุถึงผลเสียหาย และ ไม่มีรายละเอียดว่า เจ้าของร้านอาหารและเจ้าของรถ ได้ระมัดระวังเพียงใด

ภายหลังที่ผู้ศึกษาแจกแบบสอบถามในชั้นเรียน ก่อนจะให้ผู้ตอบลงมือตอบ ผู้ศึกษาได้อธิบายความเป็นมาและโครงสร้างแบบสอบถาม เป็นเวลา 10 นาที และเปิดโอกาสให้ซักถาม เมื่อไม่มีผู้สงสัย ก็เชิญผู้ตอบลงมือตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ให้แล้วเสร็จ จากนั้นให้ทุกคนฉีกคำตอบส่วนนี้ส่งคืนผู้ศึกษา ก่อนจะลงมือตอบคำถามใน ส่วนที่ 2 ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ตอบมีโอกาสสมำย่อนแก่คำตอบในภายหลัง เพราะคำถามใน ส่วนที่ 2 ผู้ศึกษาได้กำหนดเรื่องราวสถานการณ์จำลอง โดยเพิ่มรายละเอียดผลร้ายแรงของความเสียหาย และ สภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของร้านอาหาร และเจ้าของรถว่า ได้มีความระมัดระวังเพียงใด

5.1.1 ความเห็นต่อคำถามส่วนที่ 1

คำถามที่ 1 สมมติเหตุการณ์ว่า

ข้อ 1) “เจ้าเพ็ญ” เป็นเจ้าของร้านอาหารซึ่งมีเหล้าขายด้วย วันหนึ่งลูกค้าชื่อ นาย ก. เข้ามาดื่มเหล้าจนมีอาการมึนเมาแล้ว และก็ยังสั่งเหล้ามาดื่มเพิ่มอีก เจ้าเพ็ญ ยอมให้พนักงานนำเหล้ามาเสิร์ฟเพิ่มให้นาย ก. ตามสั่ง ต่อมา นาย ก. ขับรถกลับบ้านในสภาพที่มึนเมา และระหว่างทางได้ขับชนรถของ นางสาว ข. ท่านคิดว่า เจ้าเพ็ญควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบใช้ให้แก่ นางสาว ข. ด้วยหรือไม่ ในฐานที่เจ้าเพ็ญเลินเล่อ ขายเหล้าเพิ่มให้กับคนที่แสดงอาการมึนเมาแล้ว

☐ ควร เพราะ _____

☐ ไม่ควร เพราะ _____

ผู้ตอบ 75% (112 คน) เห็นว่า เจ้าหนี้ไม่ควรมีความรับผิดชอบ อีก 25% (37 คน) เห็นว่า เจ้าหนี้มีความรับผิดชอบ ต้องร่วมชดเชยผู้เสียหาย โดยระบุเหตุผล เช่น ขายให้ลูกค้าเพิ่มจนมากมาย จนนำไปสู่ความเสียหาย, อยู่ในฐานะที่ยังเหตุความเสียหายได้ แต่มิได้ยับยั้งใดๆ ส่วนผู้ที่เห็นว่าเจ้าของร้านไม่สมควรมีความรับผิดชอบ (75%) โดยระบุเหตุผล เช่น เจ้าของร้านไม่มีหน้าที่เตือนให้ลูกค้าหยุดดื่ม, ผู้ขายมีสิทธิ์แสวงกำไร จะขายเท่าใดก็ได้, ผู้ขายไม่ได้เป็นผู้ก่อความเสียหาย ผู้ก่อเหตุคือ ผู้ที่เมาแล้วก็ขับรถจนเกิดความเสียหาย

คำถามที่ 2 ถามถึงบริบทของไทยปัจจุบัน

ข้อ 2) ตอนนี้ไทยมีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ซึ่งมีข้อหนึ่งระบุว่า “ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ที่มีเมามาครองสติไม่ได้” ถ้าฝ่าฝืนมีโทษปรับ 20,000 บาท หรือ จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ยังไม่ได้ขยายความรับผิดชอบครอบคลุมไปในกรณีข้อ 1)

ท่าน เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วย ถ้ากฎหมายไทยจะเพิ่มข้อบังคับให้ผู้ขายร่วมชดเชยผู้เสียหายจากลูกค้า ซึ่งมีเมามาจากร้านของตน ดังในข้อ 1)

- ☐ เห็นด้วย เพราะ _____
- ☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ _____

ปรากฏว่า มีผู้เห็นด้วย 63% อีก 37% ไม่เห็นด้วย น่าสังเกตว่า กรณีเจ้าหนี้ในคำถามที่ 1 ผู้ตอบส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ถ้าจะให้เจ้าหนี้มีความรับผิดชอบ แต่ในคำถามที่ 2 ผู้ตอบส่วนใหญ่กลับเห็นด้วยหากกฎหมายไทยจะขยายความรับผิดชอบไปยังผู้ขาย โดยยกเหตุผล เช่น เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการลดปัญหา, เพื่อให้ผู้ขายตระหนักถึงจรรยาบรรณในการขายมากขึ้น

คำถามที่ 3 สมมติเหตุการณ์ว่า

ข้อ 3) เจ้าของรถ จอดรถแวะทำธุระใกล้ๆ แถวนั้น แต่ไม่ได้นำกุญแจรถติดตัวไปด้วย ต่อมา มีโจรขโมยรถ รัปขับหนีจนชนรถของนางสาว ข. แล้วโจรทิ้งรถหนีไป ท่านคิดว่า เจ้าของรถควรต้องรับผิดชอบชดเชยให้แก่ นางสาว ข. หรือไม่

- ☐ ควร เพราะ _____
- ☐ ไม่ควร เพราะ _____

ผู้ตอบ 36% เห็นว่า เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ อีก 64% เห็นว่า ไม่ควรมีความรับผิดชอบ เหตุผลของผู้ตอบว่า สมควรมีความรับผิดชอบ เพราะเลินเล่อแต่แรก จนเป็นช่องทางนำไปสู่ความเสียหาย ส่วนผู้ที่เห็นว่า ไม่ควรมีความรับผิดชอบ เพราะคงคาดไม่ถึงว่า จะมีโจรมาขโมยรถ แล้วยังขับชน

รถผู้อื่นจนเกิดความเสียหาย การที่ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นว่า ทั้งเจ้าของร้านและเจ้าของรถ ไม่ควรมีความรับผิดชอบ อาจเห็นว่าเขาไม่ได้เป็นต้นเหตุ เพราะการผู้เป็นต้นเหตุ ต้องเชื่อมโยงไปถึงผลเสียหาย จึงจะตัดสินได้ชัดว่าผู้ก่อเหตุมีความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิด แต่ผู้ตอบส่วนหนึ่งเห็นว่า เจ้าของร้านและเจ้าของรถ แม้เป็นเพียงผู้เอื้อให้เกิดเหตุไม่ใช่ผู้ก่อเหตุโดยตรง แต่ได้สร้างเงื่อนไขตั้งต้น จนเอื้อให้เกิดผลเสียหายตามมา จึงควรมีความรับผิดชอบ ชี้ให้เห็นว่า ความเห็นของผู้ตอบไม่เป็นเอกฉันท์ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Solan and Darley (2001)

5.1.2 ความเห็นต่อคำถามส่วนที่ 2

ผู้ศึกษาเพิ่มรายละเอียดสถานการณ์และผลร้ายแรงของความเสียหาย แล้วให้ผู้ตอบประเมินว่า เจ้าของร้านอาหารและเจ้าของรถ 1) มีส่วนทำให้เกิดเหตุ ในลักษณะใด 2) มีส่วนทำให้เกิดเหตุ ในระดับใด 3) สภาพการเอาใจใส่ เป็นอย่างไร 4) สมควรมีความรับผิดชอบ หรือไม่ ถ้าเห็นว่ามี ความรับผิดชอบ ควรชดใช้แก่ผู้เสียหาย คิดเป็นร้อยละเท่าใดของความเสียหายรวม

(1) การมีส่วนทำให้เกิดเหตุ

ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นว่า เจ้าของร้านอาหาร (95%) และ เจ้าของรถ (66.4%) มีส่วนเอื้อให้เกิดเหตุ (ตารางที่ 5.1) กรณีเจ้าของร้านอาหารมีผู้ตอบ 51% เห็นว่า สมควรต้องชดใช้แก่ผู้เสียหาย อีก 49% ไม่ต้องชดใช้กรณีเจ้าของรถ ผู้เห็นว่าควรชดใช้ผู้เสียหายมี 39% อีก 61% ไม่ต้องชดใช้ กรณีเจ้าของรถ มีความเห็น 26% ที่ตัดสินว่าเจ้าของรถ เป็นต้นเหตุความเสียหาย โดยผู้ตอบได้ประเมินกรณีเจ้าของร้านอาหาร มีส่วนทำให้เกิดเหตุเฉลี่ย 2.82 (จาก Rating Scale 5 ระดับ) เจ้าของรถมีส่วนทำให้เกิดเหตุเฉลี่ย 2.68 ซึ่งเป็นระดับปานกลาง (ช่วง 2.5 - 3.49)

ตารางที่ 5.1

ความเห็นต่อการมีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย

	เจ้าของร้านอาหาร	เจ้าของรถ
1) มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดความเสียหาย	3% (5 คน)	7.4% (11 คน)
2) เป็นต้นเหตุของความเสียหาย	2% (3 คน)	26.2% (39 คน)
3) มีส่วนเอื้อให้เกิดความเสียหาย	95% (141 คน)	66.4% (99 คน)
รวม	100%	100%

(2) สภาพการเอาใจใส่

ผู้ตอบเห็นว่าเจ้าของร้านอาหาร ไม่ใส่ใจถึงผลเสียที่ตามมา (35.6%), เลินเล่อ (30.9%), รู้ว่ามีความเสี่ยงเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น แต่ยังไม่ยอมเพิ่ม (16.8%) ทั้ง 3 ความเห็นรวมกันแล้ว คิดเป็น 83.2% ซึ่งว่าเป็นเรื่องน่าตำหนิที่เจ้าของร้านไม่ได้ระวัง ส่วนผู้ที่เห็นว่า เจ้าของร้านได้ระวังดีแล้ว และ ไม่น่าจะมีความรับผิดชอบ มีสัดส่วนไม่ถึง 1 ใน 4 (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2

ความเห็นต่อสภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของร้านอาหาร

เจ้าของร้านอาหาร	ความเห็น
1) ทราบดีว่า เสี่ยงเกิดอันตราย แต่ไม่ได้ใส่ใจถึงผลเสียที่ตามมา	35.6%
2) ทราบดีว่า ตนทำไม่ถูก เพราะเสี่ยงเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น แต่ยังไม่ยอมเพิ่ม	16.8%
3) เลินเล่อ ไม่ได้ระวังเท่าที่ควร	30.9%
4) ได้ระวังพอสมควรแล้ว	6%
5) ไม่น่ามีความรับผิดชอบ เป็นใครในตอนนั้น คงไม่คิดว่าจะเกิดความเสียหายตามมา	10.7%
รวม	100%

กรณีเจ้าของรถที่ไม่ได้นำกุญแจรถติดตัวไป เห็นว่า เจ้าของรถเลินเล่อ (54%), ไม่ใส่ใจถึงผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นตามมา (21%), ไม่ระวังเท่าที่ควร (3%) (ตารางที่ 5.3) เมื่อรวมจำนวนความเห็นเหล่านี้แล้วคิดเป็น 78% ที่เหลืออีกเพียง 1 ใน 4 เห็นว่า เจ้าของรถได้ระวังดีแล้ว และ ไม่น่าจะมีความรับผิดชอบ เพราะเป็นใครๆ ในสถานการณ์นั้น คงคิดไม่ถึงว่าจะเกิดผลเสียหายตามมา

ตารางที่ 5.3

ความเห็นต่อสภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของรถ

เจ้าของรถ	ความเห็น
1) ทราบดีว่าการลืมนกุญแจไว้ เสี่ยงเกิดอันตราย แต่ไม่ใส่ใจถึงผลเสียที่ตามมา	21%
2) ทราบดีว่าการลืมนกุญแจไว้ เสี่ยงเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น แต่ไม่ได้ระวัง	3%
3) เลินเล่อ ไม่ได้ระวังเท่าที่ควร	54%
4) ได้ระวังพอสมควรแล้ว	3%
5) ไม่น่ามีความรับผิดชอบ เป็นใครในตอนนั้น คงไม่คิดว่าจะเกิดความเสียหายตามมา	19%
	รวม 100%

(3) ระดับวงเงินชดใช้

ผู้ศึกษาถามเชื่อมโยงกับบริบทกฎหมายไทยว่า “ภายหลังเกิดเหตุ นาย ก. สารถาพแก่เจ้าหน้าที่ว่า ก่อนเกิดเหตุได้ไปดื่มเบียร์กับ นาย ต. ที่ร้านเจ้เพ็ญ เจ้าหน้าที่จึงปรับเงินเจ้าเพ็ญ 20,000 บาท ฐานฝ่าฝืน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ที่มีเมามาครองสติไม่ได้ และ ท่านคิดว่า “เจ้าเพ็ญ” ควรต้องมีส่วนร่วมชดใช้ให้แก่ นางสาว ข. ด้วยหรือไม่”

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่า ไม่ควร มี 48% อีก 52% (77 คน) เห็นว่า ควรต้องร่วมชดใช้ผู้เสียหาย (ตารางที่ 5.4) โดยเสนอวงเงินชดใช้เฉลี่ย (Mean) 28% ของมูลค่าความเสียหายรวม (ค่าต่ำสุด 10%, ค่าสูงสุด 80%, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.7) และมีผู้เสนอให้ลงโทษเพิ่มเติมด้วยการจำคุก 31% การจำคุกเป็นโทษทางอาญา ซึ่งงานศึกษานี้เกี่ยวกับโทษทางแพ่ง แต่ผู้ศึกษาได้เพิ่มคำถามข้อนี้ไว้เพราะต้องการทราบว่า ถ้าผู้ตอบได้อ่านรายละเอียดสถานการณ์จำลอง และทราบผลร้ายแรงของความเสียหายแล้ว จะมีผู้เห็นด้วยกับ การเพิ่มบทลงโทษนอกเหนือจากการชดใช้ทางแพ่งหรือไม่

ตารางที่ 5.4

ความเห็นจากผู้เห็นว่าเจ้าของร้านและเจ้าของรถ ควรมีความรับผิดชอบ

	เจ้าของร้านอาหาร	เจ้าของรถ
จำนวนผู้เห็นควรให้ชดใช้	77 คน	77 คน
- นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์	56%	61%
- นักศึกษาคณะนิติศาสตร์	44%	39%
วงเงินชดใช้เฉลี่ย (% ของความเสียหายรวม)	28%	43%
- นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์	27.7%	44.3%
- นักศึกษาคณะนิติศาสตร์	27.4%	42%
ผู้เสนอให้ลงโทษเพิ่มเติมด้วยการจำคุก (จาก 77 คน)	31% (24 คน)	14% (11 คน)

กรณีเจ้าของรถลี้ภัยผู้ตอบ 52% (77 คน) เห็นว่า สมควรต้องชดใช้ผู้เสียหาย โดยเสนอวงเงินที่ควรชดใช้เฉลี่ย 43% ของมูลค่าความเสียหายรวม (ค่าต่ำสุด 10%, ค่าสูงสุด 100%, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 30.2) (ตารางที่ 5.4) น่าสังเกตว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตัดสินใจให้เจ้าของรถชดใช้แก่ผู้เสียหาย เป็นวงเงินที่สูงกว่ากรณีเจ้าของร้านอาหาร อาจเป็นเพราะในสถานการณ์กรณีเจ้าของร้านอาหาร ผู้ก่อเหตุโดยตรงคือ ลูกค้ายกออกจากร้านแล้วขับไปชนผู้อื่น ผู้ตอบอาจเห็นว่าเจ้าของร้านควรต้องรับผิดชอบโดยการจ่ายค่าปรับไปแล้วบางส่วน แต่กรณีเจ้าของรถลี้ภัยผู้ตอบ มีโครงข่ายรถ แล้วจึงขับชนรถผู้อื่น แล้วหลบหนีไป ทำให้เจ้าของรถต้องรับผิดชอบฝ่ายเดียว ระดับความรับผิดชอบของเจ้าของรถ ในมุมมองของผู้ตอบ จึงจะน่าสูงไปด้วย และผู้มีความเห็นให้ลงโทษเพิ่มเติมด้วยการจำคุกมี 14%

(4) ปัจจัยที่มีผลต่อความเห็นให้ผู้ขายและเจ้าของรถมีความรับผิดชอบ

จากงานศึกษาในอดีตพบว่า ลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ, ระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ และ สภาพการเอาใจใส่ของผู้เอื้อให้เกิดเหตุ ที่ประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง จะมีความสัมพันธ์กับวงเงินที่กลุ่มตัวอย่างเห็นสมควรให้ชดใช้ ผลการสำรวจภาคสนามพบว่า ผู้ตอบมีความเห็นทั้ง “ควร” และ “ไม่ควร” กำหนดความรับผิดชอบ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงกำหนดให้ความเห็นของผู้ตอบว่า “ควร” เป็นค่า 1 ส่วนความเห็น “ไม่ควร” เป็นค่า 0 โดยทั้ง 2 ค่ากำหนดให้เป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) จากนั้นก็ทดสอบสมการถดถอยทั้งกรณีเจ้าของร้านและเจ้าของรถ จากโปรแกรม SPSS ด้วยวิธี Binary Logistic Regression กับตัวแปรอิสระ 3 ตัวที่ผู้ตอบได้ประเมินมา ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ, ระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ และ สภาพการเอาใจใส่ของผู้เอื้อให้เกิดเหตุ ดังสมการต่อไปนี้

$$\ln \frac{\text{ควรรับผิดชอบ}}{\text{ไม่ควรรับผิดชอบ}} = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + u_i$$

โดยที่ X_1 คือ ลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย (3 ลักษณะ)

X_2 คือ ระดับการมีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย (เป็น rating scale 1-5)

X_3 คือ สภาพการเอาใจใส่ (5 ลักษณะ)

จากผลการคำนวณค่าสถิติกรณีเจ้าของร้าน ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ตอบมีความเห็นว่า เจ้าของร้านควรมีความรับผิดชอบ คือ ระดับการมีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย (Rating Scale 5 ระดับ) กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนทำให้เกิดความเสียหายจากการประเมินของผู้ตอบ เพิ่มขึ้น 1 ระดับ มีโอกาสที่จะตัดสินใจให้เจ้าของร้าน ควรมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 2.665 เท่า เมื่อเทียบกับความเห็นว่าการไม่ควรมีความรับผิดชอบ (ตารางที่ 5.5) โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนตัวแปรลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ และ สภาพการเอาใจใส่ของผู้เอื้อให้เกิดเหตุ ไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเห็นว่าการเจ้าของร้านควรรับผิดชอบ

ตารางที่ 5.5

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นให้เจ้าของร้านควรมีความรับผิดชอบ

เจ้าของร้าน	B	S.E.	Wald	df	p-value	Exp(B)
ลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ	-.341	.535	.406	1	.524	.711
ระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ	.980	.225	18.984	1	.000	2.665
สภาพการเอาใจใส่	.209	.146	2.036	1	.154	1.232
ค่าคงที่	-3.060	.841	13.240	1	.000	.047

ผลการคำนวณค่าสถิติกรณีเจ้าของรถ ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ตอบมีความเห็นว่า เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ พบว่ามี 2 ปัจจัย คือ 1) ระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุความเสียหาย (Rating Scale) กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุจากการประเมินของผู้ตอบ เพิ่มขึ้น 1 ระดับ (ระดับสูงสุดคือ 5) มีโอกาสที่จะตัดสินใจให้เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 2.696 เท่า เมื่อเทียบกับความเห็นว่าการไม่ควรมีความรับผิดชอบ (ตารางที่ 5.6) โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 2) ถ้าสภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของรถ (5 ลักษณะ) เลื่อนขึ้น 1 ลำดับ (ลำดับสูงสุดคือ ไม่ใส่ใจ) มีโอกาสที่ผู้ตอบจะตัดสินใจให้เจ้าของรถควรรับผิดชอบ 1.61 เท่า ของผู้ที่เห็นว่าการไม่ควรกำหนดความรับผิดชอบ โดยมีระดับ

นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ ไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเห็นว่า เจ้าของรถควรรับผิดชอบ

ตารางที่ 5.6

ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นให้เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ

เจ้าของรถ	B	S.E.	Wald	df	p-value	Exp(B)
ลักษณะการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ	.318	.409	.603	1	.437	1.373
ระดับการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ	.992	.235	17.842	1	.000	2.696
สภาพการเอาใจใส่	.476	.214	4.961	1	.026	1.610
ค่าคงที่	-4.383	.801	29.933	1	.000	.012

ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นว่า เจ้าของร้านและเจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ คือ ลักษณะของการมีส่วนทำให้เกิดเหตุ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นค่อนข้างกระจุกตัวในกลุ่มที่เห็นว่า เป็นการเอื้อให้เกิดเหตุ ในทั้ง 2 กรณี โดยสัดส่วนผู้ตอบว่า เจ้าของร้านและเจ้าของรถ เป็นต้นเหตุ หรือ มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดเหตุ มีจำนวนน้อย จึงส่งผลให้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อสันนิษฐาน ส่วนปัจจัย สภาพการเอาใจใส่ ส่งผลแตกต่างกันในกรณีเจ้าของร้านและเจ้าของรถ โดยกลุ่มตัวอย่างมีโอกาสจะตัดสินใจให้เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ ถ้าเจ้าของรถหย่อนความใส่ใจ ในขณะที่สภาพการเอาใจใส่ของเจ้าของร้าน ไม่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจว่าควรมีความรับผิดชอบ อาจเป็นเพราะในสถานการณ์จำลอง ผู้ศึกษาออกแบบให้สภาพในร้านมีลูกค้ามาใช้บริการจำนวนมาก ผู้ตอบอาจเห็นว่า เจ้าของร้านไม่อาจระวังตรวจสอบตราได้ทั่วถึง แต่กรณีเจ้าของรถซึ่งอยู่ในสถานการณ์เพียงลำพัง การเลินเล่อจอดรถโดยไม่นำกุญแจติดตัวไปด้วย จึงมีโอกาที่ผู้ตอบจะตัดสินใจให้เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(5) ความเห็นของนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ กับ นิติศาสตร์

แนวคิดเรื่องการมีส่วนเอื้อให้เกิดความเสียหาย มีความใกล้เคียงกับการก่อผลกระทบภายนอกด้านลบแก่ผู้อื่นในทางเศรษฐศาสตร์ และเกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายละเมิด ผู้ศึกษาจึงสนใจเทียบความเห็นจากนักศึกษา 2 คณะจะต่างกันหรือไม่ ความเห็นต่อ คำถามส่วนที่ 1 ซึ่งถามกว้างๆ โดยไม่ได้ระบุผลความเสียหาย กรณีเจ้าของร้านควรรับผิดชอบหรือไม่ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์เห็นด้วย 37% นักศึกษาคณะนิติศาสตร์เห็นด้วย 17% ข้อเสนอให้เพิ่มข้อบังคับในพ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยให้ผู้ขายร่วมชดใช้ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์เห็นด้วย

85% นักศึกษาคณะนิติศาสตร์เห็นด้วย 48% กรณีเจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์เห็นด้วย 60% นักศึกษาคณะนิติศาสตร์เห็นด้วย 20% (ตารางที่ 5.7)

ตารางที่ 5.7

ความเห็นของผู้ตอบ กรณีไม่ทราบรายละเอียดเหตุการณ์ และผลเสียหาย

	นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์		นักศึกษาคณะนิติศาสตร์	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1) เจ้าของร้านอาหารควรมีความรับผิดชอบ	37%	63%	17%	83%
2) กฎหมายไทยควรกำหนดความรับผิดชอบ ของเจ้าของร้าน	85%	15%	48%	52%
3) เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ	60%	40%	20%	80%

เมื่อผู้ศึกษาเพิ่มรายละเอียดสถานการณ์และผลเสียหาย ปรากฏว่า กรณีเจ้าของร้านควรมีความรับผิดชอบ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์เห็นด้วยเพิ่มเป็น 72% นักศึกษาคณะนิติศาสตร์เห็นด้วยเพิ่มเป็น 38% (ตารางที่ 5.8) กรณีเจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์เห็นด้วยเพิ่มเป็น 78% นักศึกษาคณะนิติศาสตร์เห็นด้วยเพิ่มเป็น 34% แม้นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ที่ไม่เห็นด้วยทั้ง 2 กรณียังมีสัดส่วนมากกว่าผู้เห็นด้วย แต่ผู้เห็นด้วยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อเทียบกับกรณีไม่ทราบสถานการณ์และผลเสียหาย ชี้ให้เห็นว่า เมื่อผู้ตอบทราบสถานการณ์และความร้ายแรงของความเสียหาย น่าจะมีผลโน้มน้าวให้ผู้ตอบเปลี่ยนใจ จึงเห็นควรให้ทั้งเจ้าของร้านและเจ้าของรถมีความรับผิดชอบ และมีจำนวนหนึ่งเห็นด้วยกับการเพิ่มบทลงโทษด้วยการจำคุก สอดคล้องกับงานศึกษาทางจิตวิทยาในอดีต โดยเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “Hindsight Bias” ซึ่งเป็นความเห็นของผู้ตอบที่มีทางโน้มน้าวไปตัดสินให้ผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดเหตุมีความรับผิดชอบ ภายหลังทราบผลเสียหายที่ล่วงมาแล้ว นัยของแนวคิดนี้ก็คือ เป็นเรื่องปกติที่การตัดสินใจของเราหรือการคาดคะเนล่วงหน้า หากเกิดผลลัพธ์ตรงกับที่คาดการณ์ไว้แต่แรก ก็มักจะมีความเชื่อมั่นมากขึ้นว่าตนทายถูก เมื่อเทียบก่อนเกิดเหตุการณ์

ตารางที่ 5.8

ความเห็นของผู้ตอบ ภายหลังจากทราบรายละเอียดเหตุการณ์และผลเสียหาย

	นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์		นักศึกษาคณะนิติศาสตร์	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1) เจ้าของร้านควรมีความรับผิดชอบ	72%	28%	38%	62%
2) เจ้าของรถควรมีความรับผิดชอบ	78%	22%	34%	66%

ประเด็นสุดท้าย ผู้ตอบมองออกหรือไม่ว่า ทั้ง 2 กรณี มีความใกล้เคียงกัน คือ พฤติกรรมเจ้าของร้านอาหารกับเจ้าของรถ เข้าข่ายเป็นผู้เอื้อให้เกิดเหตุ ถ้าผู้ตอบตัดสินให้เจ้าของร้านมีความรับผิดชอบแล้ว ต้องตัดสินให้เจ้าของรถมีความรับผิดชอบด้วย หรือ ถ้าตัดสินว่าไม่ควรมีความรับผิดชอบ ก็ต้องไม่ผิดทั้ง 2 กรณี หรือ ไม่น่าจะมีความเห็นต่าง เช่น ตัดสินให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความรับผิดชอบ ส่วนอีกฝ่ายไม่มีความรับผิดชอบ ปรากฏว่า นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์เห็นควรมีความรับผิดชอบทั้ง 2 กรณีมี 57% นักศึกษาคณะนิติศาสตร์เห็นว่า ไม่ควรมีความรับผิดชอบทั้ง 2 กรณีมี 48% (ตารางที่ 5.9) น่าสังเกตว่า มีความเห็นต่างกันชัดเจน ผู้ศึกษาประมวลเหตุผลประกอบในคำถามส่วนที่ 1 พบว่า นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ส่วนใหญ่ระบุว่า กรณีผู้มีเงินเมาออกจากร้านนั้น เป็นผู้ก่อความเสียหาย เจ้าของร้านไม่ได้ทำให้เกิดความเสียหาย เช่นเดียวกับกรณีเจ้ารถที่ลี้ภัยจน ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ควบคุมยานพาหนะ ดังนั้นจึงไม่มีการกระทำของเจ้าของร้านและเจ้าของรถ ที่เชื่อมโยงไปสู่ผลเสียหาย ตามหลักกฎหมายละเมิด และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ก็ได้ผ่านการเรียนหลักกฎหมายละเมิดมาแล้ว จึงตัดสินว่าเจ้าของร้านและเจ้าของรถ ไม่ควรมีความรับผิดชอบ ในขณะที่นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ แม้ในช่วงนั้นจะกำลังเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย แต่ก็ยังไม่ได้เรียนเรื่อง หลักการวิเคราะห์กฎหมายละเมิดด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ แต่ได้เรียนรู้เรื่องผลกระทบภายนอกด้านลบมาแล้ว อาจเห็นว่าเจ้าของร้านและเจ้าของรถ มีส่วนในการสร้างผลกระทบภายนอกด้านลบ ดังนั้น จึงมีความเห็นเป็นส่วนใหญ่ว่า ทั้งเจ้าของร้านและเจ้าของรถ ควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

ตารางที่ 5.9

ความเห็นต่อความรับผิดชอบของเจ้าของร้าน และ เจ้าของรถ

	นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์	นักศึกษาคณะนิติศาสตร์
ควรรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย	34 (57%)	18
ไม่ควรรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย	4	43 (48%)
เจ้าของร้านรับผิดชอบ, เจ้าของรถไม่ควรรับผิดชอบ	9	16
เจ้าของร้านไม่ควรรับผิดชอบ, เจ้าของรถรับผิดชอบ	13	12
รวม	60 คน	89 คน

ต่อมาผู้ศึกษาได้พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบทั้งหมดต่อ 2 กรณีแบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยกลุ่มที่เห็นว่า ทั้งเจ้าของร้านและเจ้าของรถ ควรมีความรับผิดชอบ คิดเป็น 34.7% รองลงไปเป็นกลุ่มที่เห็นว่าไม่ควรมีความรับผิดชอบทั้งสองกรณี 31.3% กลุ่มที่เหลือมีลักษณะคละกันไป ดังในตารางที่ 5.10

ลักษณะความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 4 แบบ ดังตารางที่ 5.10 ปัจจัยด้านคณะที่นักศึกษาสังกัด และเพศผู้ตอบ จะมีผลในการเลือกในแต่ละแบบหรือไม่ ผู้ศึกษาจึงทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยด้านเพศ และคณะที่สังกัดของผู้ตอบ จะมีอิทธิพลต่อความเห็นใน 4 กรณีอย่างไร โดยใช้วิธีทดสอบ Multinomial Logistic Regression ซึ่งกำหนดให้ตัวแปรตาม 4 ค่า (Dependent Variable) ประกอบด้วย ไม่ควรรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย (0), เจ้าของร้านไม่ควรรับผิดชอบ-เจ้าของรถควรรับผิดชอบ (1), เจ้าของร้านควรรับผิดชอบ-เจ้าของรถไม่ควรรับผิดชอบ (2), ควรมีความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย (3) โดยกำหนดให้ ความเห็น “ควรมีความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย (3)” เป็นกลุ่มอ้างอิง

ตารางที่ 5.10

ความคิดเห็นโดยรวมต่อความรับผิดชอบของเจ้าของร้านและเจ้าของรถ

เจ้าของร้าน-เจ้าของรถ	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
- ไม่ควรรับผิดชอบทั้ง 2 ฝ่าย	46	31.3
- เจ้าของร้านไม่ควรรับผิดชอบ, เจ้าของรถควรรับผิดชอบ	25	17.0
- เจ้าของร้านควรรับผิดชอบ, เจ้าของรถไม่ควรรับผิดชอบ	25	17.0
- ควรรับผิดชอบทั้ง 2 ฝ่าย	51	34.7
นักศึกษา		
- คณะเศรษฐศาสตร์	60	40.8
- คณะนิติศาสตร์	87	59.2
ชาย	49	33.3
หญิง	98	66.7
รวม	147	100

หมายเหตุ: มีนักศึกษา 2 คน ไม่ได้ระบุเพศ

ผลการคำนวณดังในตารางที่ 5.11 พบว่า 1) นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์มีโอกาสที่จะเลือกตอบไม่ควรรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย น้อยกว่านักศึกษาคณะนิติศาสตร์ เมื่อเทียบกับกรณีควรมีความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย คิดเป็นเพียง 0.041 เท่า โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือในทางกลับกัน นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์มีโอกาสจะเลือกกำหนดให้มีความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย มากกว่าการไม่กำหนดความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย ส่วนเพศชายมีโอกาสจะเลือกกรณีไม่ผิดทั้งสองฝ่าย คิดเป็น 2.64 เท่าของเพศหญิง แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) กลุ่มความเห็นเจ้าของร้านไม่ควรรับผิดชอบ-เจ้าของรถควรรับผิดชอบ ปัจจัยเรื่องเพศและคณะ ส่งผลทางบวก เมื่อเทียบกับกลุ่มความเห็นที่ว่า ควรรับผิดชอบทั้งสองกรณี แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3) เจ้าของร้านควรรับผิดชอบ-เจ้าของรถไม่ควรรับผิดชอบ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มีโอกาสจะเลือกกลุ่มนี้ น้อยกว่านักศึกษาคณะนิติศาสตร์ คิดเป็นเพียง 0.232 เท่า โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนเพศชายมีโอกาสจะเลือกกลุ่มนี้ 3.4 เท่าของเพศหญิง โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเป็นนักศึกษาต่างคณะ มีผลต่อลักษณะความคิดเห็น โดย นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มีโอกาสที่จะเลือกตอบว่า เห็นสมควรกำหนดความรับผิดชอบในทั้งสองกรณี มากกว่านักศึกษานิติศาสตร์ ส่วนเพศชายมีโอกาสนจะเลือกตอบไม่ควรรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย และ เจ้าของร้านไม่ควรรับผิดชอบ-เจ้าของรถควรรับผิดชอบ มากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 5.11

ผลของปัจจัยด้านคณะที่นักศึกษาสังกัด และเพศของผู้ตอบ ที่มีต่อความคิดเห็น

							95% Confidence Interval for Exp(B)	
	B	SE	Wald	df	p-value	Exp(B)	Lower Bound	Upper Bound
ไม่ควรรับผิดชอบทั้ง 2 กรณี								
Intercept	.656	.315	4.329	1	.037			
[เศรษฐศาสตร์ = 1]	-3.191	.62	26.51	1	.000	.041	.012	.139
[นิติศาสตร์ = 2]	0			0				
[ชาย = 1]	.97	.529	3.367	1	.067	2.638	.936	7.436
[หญิง = 2]	0			0				
เจ้าของร้านไม่ควรรับผิดชอบ, เจ้าของรถควรรับผิดชอบ								
Intercept	-.392	.393	.998	1	.318			
[เศรษฐศาสตร์ = 1]	-.643	.505	1.626	1	.202	.525	.195	1.413
[นิติศาสตร์ = 2]	0			0				
[ชาย = 1]	.231	.559	.171	1	.679	1.26	.421	3.769
[หญิง = 2]	0			0				
เจ้าของร้านควรรับผิดชอบ, เจ้าของรถไม่ควรรับผิดชอบ								
Intercept	-.412	.391	1.106	1	.293			
[เศรษฐศาสตร์ = 1]	-1.461	.537	7.402	1	.007	.232	.081	.665
[นิติศาสตร์ = 2]	0			0				
[ชาย = 1]	1.235	.546	5.116	1	.024	3.439	1.179	10.029
[หญิง = 2]	0			0				

หมายเหตุ. กลุ่มอ้างอิง (Reference Category) คือ ควรรับผิดชอบทั้งสองกรณี

ความเห็นของผู้ตอบไม่เป็นเอกฉันท์ใน 2 กรณีนั้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ Solan and Darley ที่สำรวจคำตัดสินของศาลต่างๆ และนักวิชาการกฎหมายในสหรัฐฯ กรณีเจ้าของรถลี้ภัยจนไถ่ในรถ มีโจรขโมยรถแล้วขับชนรถผู้อื่น มีคำตัดสินให้ผิดและไม่ผิด กรณีเจ้าของรถไม่มีความรับผิดชอบ ศาลยังตัดสินด้วยหลายเหตุผล เช่น *ไม่ได้มีหน้าที่พึงระวัง, อยู่ไกลกว่าเหตุ, คาดไม่ถึงว่าจะเกิดผลเสียหาย* ซึ่งเรื่องนี้อยู่นอกขอบเขตการศึกษา ผู้ศึกษาได้กำหนดสถานการณ์จำลองขึ้นมาเพื่อให้ผู้ตอบได้ประเมินเทียบเคียง กับกรณีเจ้าของร้านอาหารเท่านั้น แม้ไม่เข้ากับบริบทไทยนัก

5.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ความเห็นจากแบบสอบถามนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ช่วยให้ได้คำตอบว่า ปัจจัยใดที่มีโอกาสจะทำให้ผู้ตอบเห็นว่า ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรรับผิดชอบ ส่วนพจะมีแนวทางเป็นไปได้เพียงใดในทางกฎหมาย ที่จะกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายในกรณีของไทย ผู้ศึกษาจึงต้องสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนในการบังคับใช้กฎหมายและนักวิชาการว่า มีความเห็นอย่างไรต่อสภาพการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน รวมถึงความเห็นต่อการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งแก่ผู้ขาย และ แนวทางการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ผู้ศึกษาเริ่มหาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เบื้องต้นผู้เกี่ยวข้องคือ เจ้าหน้าที่หน้าที่สรรพสามิตเพื่อขอทราบปัญหาและข้อมูลสถิติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการร่างคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ทราบสภาพปัญหาและได้ข้อมูลสถิติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อผู้ศึกษาได้เตรียมแนวคำถามแล้วเสร็จ จากนั้นโจทย์ต่อไปของผู้ศึกษาคือ จะเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) หลายท่านได้อย่างไร ซึ่งได้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่สรรพสามิต, หน่วยงาน, อัยการ, ผู้พิพากษา และอีกส่วนหนึ่งเป็นความเห็นจากนักวิชาการกฎหมาย นักเศรษฐศาสตร์ และ นักกฎหมายในองค์กรภาครัฐ

ในการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ติดต่อเครือข่ายผู้ที่รู้จักจากหลายสถาบัน เพื่อเสาะหาผู้ที่คาดว่าจะรู้จักกลุ่มเป้าหมาย (Gatekeeper) โดยผู้ศึกษาได้ส่งประเด็นการศึกษา, แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และ บทความโดยย่อ เพื่อให้ผู้ที่คาดว่าจะรู้จักกลุ่มเป้าหมายได้ทราบรายละเอียดเป็นการล่วงหน้า พร้อมประมวลได้ว่า ควรจะแนะนำให้ผู้ศึกษาไปพบเพื่อสัมภาษณ์ท่านใดต่อไป โดยจะมีส่วนช่วยคัดกรองผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้บุคคลที่จะสามารถให้ข้อคิดเห็น หรือมีประสบการณ์โดยตรงอันจำเป็นประโยชน์ต่องานของผู้ศึกษา เมื่อผู้ศึกษาทราบกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว จึงได้ติดต่อนัดหมายวัน-เวลาเพื่อไปสัมภาษณ์ โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละท่านประมาณ 1 ชั่วโมง ภายหลังจากสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้สรุปใจความสำคัญลงในคำถาม 7 ข้อ ดังนี้ (ส่วนความเห็นรายบุคคล ผู้ศึกษาได้เรียบเรียงไว้ในภาคผนวก ค)

1. ความเห็นต่อสภาพการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 ในด้านข้อกำหนดด้านวิธีการขาย, การดื่ม สถานที่ขาย, เวลาในการขาย ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ถ้าถามถึงข้อบังคับด้านต่างๆมีเพียงพอเหมาะสมหรือไม่ ส่วนใหญ่ตอบว่าเพียงพอ มีท่านหนึ่งระบุว่า กฎหมายนี้ไม่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ประชาชนปรับตัวไม่ทัน แต่ในบรรดาผู้ที่เห็นว่าเพียงพอเหมาะสม แต่มีบางเรื่องก็มีช่องโหว่ และสภาพการบังคับใช้ยังไม่ได้ผลเต็มที่ หลายประเด็น เช่น

1) ยังมีการขายให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี, ร้านค้าปลีกอย่างร้านขายของชำ มีการขายนอกเวลาห้ามขาย ซึ่งไม่น่าจะช่วยลดปัญหา เพราะผู้ซื้อส่วนใหญ่ก็สามารถซื้อได้ ในช่วงเวลาที่ซื้อขายได้ตามปกติอยู่แล้ว และ ยังมีข้อกำหนดว่า ห้ามขายให้แก่บุคคลที่เมามาครองสติไม่ได้ ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่า มีอาการเป็นอย่างไร เมื่อไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายในข้อนี้ไม่ได้ เราถึงไม่พบคำพิพากษาคำวินิจฉัยคดีแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนขายในเวลาห้ามขาย และขายให้แก่บุคคลที่เมามาครองสติไม่ได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่ง ระบุว่า การห้ามขายให้แก่บุคคลผู้เมามาจนครองสติไม่ได้ คำนี้ไม่มีนิยามโดยตรง แต่ได้นำมาจากกฎหมายอาญา มาตรา 378 ที่ว่า “ผู้ใดเสพสุราหรือของมีเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนเมา ประพฤติวุ่นวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท” (อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 22 พ.ศ. 2558) ดังนั้น ในการพิจารณาว่าบุคคลผู้เมามาจนครองสติไม่ได้ นั้น จึงอยู่ในดุลยพินิจของศาล ที่จะต้องประเมินพฤติการณ์ของจำเลยและความร้ายแรงของผลเสียหาย เป็นรายกรณีไป

จุดอ่อนของการกำหนดด้วยคำนี้ คือ ผู้เขียนกฎหมายได้ใช้ “คำที่หนักเกินไป” จึงไม่บังเกิดผลทางปฏิบัติ เพราะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถบังคับใช้ได้ เมามากเพียงใดถึงจะเข้าข่ายห้ามผู้ขายขายให้อีก เป็น Subjective ที่ทำให้เกิดช่องว่างให้มีการตีความ คำนี้ได้ลอกคำมาจากกฎหมายสมัยก่อน ซึ่งในอดีตยังไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แล้วจะนำมาบังคับใช้ในสภาพสังคมสมัยใหม่ จึงไม่ตอบโจทย์ในการแก้ปัญหาที่บริบทปัจจุบัน

2) ความไม่ชัดเจนของสถิติผู้ที่เสียชีวิต จากอุบัติเหตุในช่วงเทศกาลวันหยุดสำคัญ วันหยุดสำคัญ มักมีการรายงานสถิติผู้เสียชีวิตที่ระบุว่า เกี่ยวข้องกับการเมาแล้วขับ แต่ที่จริงเหตุเกิดจากอะไรกันแน่ กฎหมายก็เหมือนเดิม น่าจะเกิดเหตุจากปัจจัยใด มีคดียที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จริงๆ มีสัดส่วนเท่าใด พอขั้วรายงานว่าเป็นเพราะเมาแล้วขับ สังคมก็ไม่ได้ตั้งข้อสงสัยว่าเกิดจากอะไร เพราะข้อมูลสถิติไม่ชัดเจน ทำให้นึกถึงภาพที่ร้ายแรงและเกิดความรับรู้เชื่อมโยงกันตามสื่อต่างๆว่า “ผู้ที่เสียชีวิต เพราะเมาแล้วขับ” ถ้าการบันทึกสถิติมีการจำแนกว่า ผู้เสียชีวิตเป็นคนเมาเท่าไร ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ว่า เขาเป็นฝ่ายผิดเอง หรือ คู่กรณีประมาทเลนเล่อก็ได้ และคู่กรณีที่เสียชีวิต

หรือบาดเจ็บจากคนเมาแล้วขับ มีสัดส่วนเท่าใด ถ้าตรงนี้ชัดเจน ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมาย โดยการนำคดีที่เกิดผลเสียหายร้ายแรงหลายๆคดี มาเป็นมูลเหตุเพื่อผลักดันในการแก้กฎหมายต่อไป

2. ในต่างประเทศ (สหรัฐฯ, แคนาดา) ได้ขยายความรับผิดชอบทางแพ่งไปยังผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถ้าลูกค้าซึ่งมีเมามาออกร้าน แล้วขับรถไปชนผู้อื่น ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อมาตรการนี้ เจ้าของร้านควรร่วมชดใช้แก่ผู้เสียหายด้วย หรือไม่ ถ้าเห็นควรชดใช้ ควรเป็นวงเงินที่ผู้ขายร่วมรับภาระความเสียหายร่วมกับคนเมาผู้ก่อเหตุ หรือ ควรชดใช้ค่าเสียหาย นอกเหนือไปจากค่าเสียหายรวม ที่คนเมาต้องรับผิดชอบชดใช้

ผู้ที่ไม่เห็นด้วย เพราะผู้ขายอยู่ไกลเกินเหตุ เกินกว่าที่จะให้มามีส่วนร่วมรับผิดชอบกับคนเมา รวมทั้งการพิสูจน์โดยผู้เสียหายจะกระทำได้ยาก คนขายขายให้แล้ว ก็แล้วกัน มิได้มีส่วนล่วงรู้ถึงความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้อื่น อย่างกรณีการอนุญาตให้คนเมาเหล้ายืมรถไปใช้งาน แล้วคนนั้นเป็นเพื่อนเรา เราก็ต้องยอมเพราะเกรงใจกัน ส่วนจะไปเกิดเหตุแก่ผู้อื่นหรือไม่อย่างไร เจ้าของรถมิได้มีส่วนรู้เห็นด้วย เจ้าของรถจึงไม่น่าจะมีความรับผิดชอบ เพราะอยู่ไกลเกินเหตุ ดังเช่นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายกับลูกค้าผู้ดื่ม ก็ไม่มีผลผูกมัดชัดเจนเท่ากรณีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ที่เสียหายจากบุคคลผู้ซึ่งอยู่ในความดูแล (Vicarious Liability) เช่น นายจ้าง-ลูกจ้าง, ผู้ปกครอง-บุตร เป็นต้น

ฝ่ายผู้เห็นด้วย มีความเห็นว่า เช่น ในสหรัฐอเมริกา ได้ขยายความรับผิดชอบทางแพ่งแก่ผู้ขายด้วยซึ่งเดิมคนเมาผู้ก่อเหตุรับผิดชอบฝ่ายเดียว การพิจารณาตัดสินเรื่องนี้ จะไปยึดการพิจารณาตามหลักละเมิดดั้งเดิมที่มีอยู่ ย่อมไม่เหมาะสม เพราะจะต้องย้อนไปพิจารณาความใกล้เคียงเหตุ (Remoteness) ไปดูเรื่องการเป็นต้นเหตุ (Causation) กลับสู่วังวนในหลักละเมิด อันที่จริงเรื่องนี้มีเพียงว่า ผู้ขาย “รู้”หรือไม่ว่า ผู้ดื่มได้มีเมามาแล้ว ถ้ารู้แล้วยังขายให้เพิ่มเติม แล้วคนเมาสร้างความเสียหายต่อผู้อื่นภายหลังออกร้านไปแล้ว “ให้สันนิษฐานไว้ได้เลยว่า ผู้ขายต้องมีส่วนรับผิดชอบ” เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตอนที่ขายให้นั้นลูกค้ายังไม่เมา ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ คือ รู้ว่าเมามาแล้วยังขายเพิ่มให้ จนเกิดเหตุความเสียหายตามมา ผู้ขายต้องตกเป็นหนี้ร่วมกับคนเมา ชดใช้แก่ผู้เสียหาย

อีกท่านหนึ่งเห็นว่า ขอบแนวทางการพิจารณาและหลักตัดสินของผู้พิพากษาในประเทศแคนาดา มากกว่าในสหรัฐฯ เพราะหลักในมลรัฐต่างๆมีความหลากหลายเกินไปจึงได้ศึกษาแนวทางของแคนาดา ซึ่งไม่หลากหลายเท่าในสหรัฐฯ คือ เขาวางหลักการเชื่อมโยง ให้ผู้ขายต้องมีหน้าที่พึงระวัง (Duty to Care) เมื่อกำหนดให้ “เป็นหน้าที่” ห้ามขายแก่ลูกค้าที่มีเมามาแล้ว เพราะถ้าขายให้เพิ่มอีก ผู้ขายต้องคะเนถึงความเสี่ยงที่คาดหมายได้ (Foreseeable Risk) ผู้ขายต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในสังคม (Third Parties) ไม่ใช่สักแต่ว่าขายมุงกำไรอย่างเดียว คำว่า Duty to Care นั้น ผู้ขายไม่ได้เพียงต้องระมัดระวังเฉพาะตัวลูกค้าเขาเองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลที่สามซึ่ง

อาจได้รับความเสียหายจากลูกค้าผู้มีเงินมาด้วย ขอให้ลองศึกษากรณีตัวอย่างจากแคนาดา ที่เป็นคดี ตั้งต้น 2-3 คดี ก็จะทราบขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ขาย โดยอย่างแรกคือ ผู้ขายต้องมีส่วนช่วยยังเหตุ ก่อน และอันที่จริงศาลแคนาดา ก็ยังดูเรื่อง Causation ดูความเชื่อมโยงจากเหตุไปสู่ผลร้ายแรงอยู่ ส่วนคนเมากับคนขายควรมีการกำหนดสัดส่วนร่วมรับผิดชอบ เป็นเปอร์เซ็นต์ตามพฤติการณ์ความหนักเบาของความผิด รวมกันแล้วผู้เสียหายต้องได้รับชดเชยตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

ส่วนในเรื่องการชดเชย ผู้ที่เห็นด้วยกับการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งแก่ผู้ขาย มีความเห็นเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ บางท่านเสนอให้ผู้ขายร่วมรับผิดชอบชดเชยความเสียหายจริง ตาม สัดส่วนความผิด อีกส่วนหนึ่งเห็นว่า วงเงินที่ผู้ขายชดเชยแก่ผู้เสียหาย ต้องแยกขาดจากวงเงินชดเชยจาก คนเมา เพราะผู้ขายไม่ได้มีส่วนรู้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น

3. ท่านคิดว่า ข้อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ในข้อ 2) ควรนำมาปรับใช้ ในประเทศ ไทย หรือไม่ถ้าควรนำมาปรับใช้ ควรจะเลือกกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ด้วยหลักการใด ระหว่าง รับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยเจ้าของร้าน ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่า ตนไม่ได้ละเมิดกฎหมาย ใดๆ ถึงจะพ้นข้อกล่าวหา หรือ ควรใช้ หลักรับผิดเลินเล่อ (Negligence Rule) โดยผู้เสียหายต้อง เป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า เจ้าของร้านเลินเล่ออย่างไร ถึงทำให้เกิดความเสียหายแก่ตน (สมมติว่าผู้เสียหาย ไม่ได้ประมาทร่วมด้วย) และ ควรมีข้อยกเว้นใดบ้าง ที่ผู้ขายอาจพ้นจากความรับผิดได้

ผู้ที่ไม่เห็นด้วย อธิบายว่า เพราะควรกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ขายให้เพิ่มสูงขึ้น จะเหมาะสมกว่าการให้ผู้ขายมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับคนเมาผู้ ก่อเหตุ เพราะจะทำให้คนเมา เกิดแรงจูงใจไม่ระวัง เกรงว่าคนเมาอาจคิดว่า อย่างน้อยถ้าเกิดเหตุ ความเสียหาย ก็ยังมีผู้ขายมาร่วมรับผิดชอบด้วย ซึ่งก็เหมือนระดับความระวังของผู้ขับรถที่มีประกัน กับไม่ มีประกัน ย่อมมีพฤติการณ์ในการขับรถแตกต่างกัน

ฝ่ายผู้เห็นด้วย อธิบายว่า กฎหมายจะไม่สามารถแก้ปัญหาของสังคมได้ หากเราไม่ แก่รากฐานของความเชื่อเสียก่อน คือ เราต้องดับบริบทสังคมไทยๆออกไปก่อน แล้วดูมาตรฐานสากล ที่นานาประเทศเขาแก้ปัญหาอย่างไร หากเรายังยึดติดที่ว่า มาตรการดีจากที่อื่น ซึ่งสามารถแก้ไข ปัญหาได้สำเร็จนั้น หากนำมาใช้ในประเทศไทยจะไม่สำเร็จซึ่งมีบริบทต่างกัน เพราะด้วยวัฒนธรรมไทยๆอย่าง ที่เป็นมา ถ้าเริ่มต้นก็เชื่อกันอย่างนี้ทุกเรื่อง เราคงไม่ต้องพัฒนามาตรการทางกฎหมายอะไรใหม่ๆกัน แล้ว คิดว่า เป็นเรื่องข้อแก้ตัวมากกว่า

เหตุผลที่สมควรกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขาย เพราะการดำเนินการฟ้องร้องทาง แพ่งในปัจจุบันมีข้อยุ่งยาก ยกตัวอย่างกรณีผู้ที่เสียหายจากคนขับที่เมาขึ้นตอนจะเป็นอย่างไร ผู้เสียหายจะได้เงินทดแทนจากกองทุนผู้ประสบภัยจากรถ และ ถ้าได้ซื้อประกันภัยรถยนต์ไว้ ก็จะได้รับ การชดเชยจากบริษัทประกันส่วนหนึ่ง แต่ถ้าเงินชดเชยยังไม่เพียงพอต่อความเสียหายจริง ก็ไป

ฟ้องคนมาต่อศาลเพื่อขอรับค่าสินไหมเพื่อละเมิดทางแพ่ง การดำเนินคดีทางแพ่ง ดูเหมือนเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งเหมือนกัน ถ้าผู้เสียหายเริ่มดำเนินการฟ้อง ต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ต้องทรงจ่ายไปก่อน ถ้าเกิดเป็นฝ่ายชนะ ก็สามารถเรียกคืนจากผู้แพคดีได้อยู่แล้ว แต่ปัญหาคือ ถ้าผู้เสียหายเป็นฝ่ายชนะ สิ่งที่คุณเสียหายจะได้มาคือ ค่าพิพากษามาเพียง 1 ฉบับ

หลังจากนั้นผู้เสียหายจะต้องหาวิธีนำค่าพิพากษามา ไปแปลงเป็นเงินได้อย่างไร เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายต้องสืบหาว่า ผู้ก่อเหตุเขามีทรัพย์สินอะไรบ้าง ต้องไปตามยึด แล้วนำมาขายทอดตลาด ซึ่งใช้เวลายาวนานเหมือนกัน โดยรัฐจะมีบทบาทตอนที่ผู้เสียหายไปสืบหาทรัพย์สินของผู้ก่อเหตุมาได้แล้ว ก็ไปแจ้งกรมบังคับคดีว่า ผู้ก่อเหตุเขามีทรัพย์สินอะไรบ้าง กรมบังคับคดีจะนำหมายศาลไปยึดทรัพย์สินผู้ก่อเหตุ มาขายทอดตลาดคืนผู้เสียหาย แต่สมมติถ้าพบว่าผู้ก่อเหตุ มีบ้านหลังหนึ่งแล้วจะไปสอบถามที่ว่าการอำเภอว่า บ้านหลังนี้ใครเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ เจ้าหน้าที่อำเภอจะไม่ให้ดู เพราะเป็นเรื่องส่วนตัว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากอยู่เหมือนกัน ถึงได้มีคำพูดว่า เลี่ยงการเป็นคดีความจะดีกว่า

ส่วนหลักความรับผิดชอบของผู้ชาย มี 2 ท่าน เลือกรับผิดโดยเคร่งครัด เพราะกฎหมายไทยยึดหลักว่า ใครเป็นผู้กล่าวหา ผู้นั้นต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า คู่กรณีมีความผิดอย่างไร ดังนั้นถ้าจะนำข้อกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ชายมาปรับใช้ในไทย จะต้องกำหนดให้ผู้ชายรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเพื่อหลักการในการพิสูจน์ไปยังคนขาย (Shifts burden of proof) โดยให้ถือเป็นข้อสันนิษฐานความผิดไว้ก่อน (Presumption of fault) เว้นแต่ผู้ชายจะพิสูจน์ได้ว่า ตอนขายให้ลูกค้านั้น ลูกค้านั้นไม่ได้มีเงินมาแล้ว แต่ผู้เสียหายเพียงแสดงผลเสียหายและจะต้องรู้ว่าคนมา มาจากร้านใด และต้องกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบระหว่างคนมากับผู้ขาย ซึ่งศาลสามารถพิจารณามาตรา 420 ของกฎหมายละเมิดมาเทียบเคียงได้ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย

ท่านที่เห็นด้วยตรงกัน ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ต้องการให้หย่อนกว่าหลักรับผิดโดยเคร่งครัด เพราะหลักรับผิดโดยเคร่งครัด ผู้เสียหายไม่ต้องมีหน้าที่พิสูจน์เลย ซึ่งจะมีผลร้ายแรงต่อผู้ขายเกินไป อีกทั้งเป็นเพียงผู้ก่อข้อกังขา และไม่ได้รู้เห็นถึงผลเสียหายต่อผู้อื่น เพียงแต่ให้ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ด้วยบางส่วน แต่ไม่ถึงขนาดให้มีหน้าที่พิสูจน์ตามหลักรับผิดเส้นเลือด เพราะผู้เสียหายจะพิสูจน์ได้ยาก

ผู้ขายอาจพ้นความผิดได้ในกรณีใดนั้น โดยทั่วไปจะไม่มีภาระอย่างชัดเจนลงในการร่าง พ.ร.บ. เพราะจะนำไปสู่การพิจารณาภายใต้หลักรับผิดเส้นเลือด เมื่อเราจะเลือกหลักรับผิดโดยเคร่งครัด แบบมีข้อสันนิษฐานว่าเป็นความผิดไว้ก่อน ต้องมีข้อยกเว้นน้อยมาก เช่น พ.ร.บ. เครื่องมือแพทย์ 2551 หมวด 11 ความรับผิดชอบทางแพ่ง มาตรา 78 ผู้ที่ดำเนินการใช้ต่อบุคคลอื่นอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย อนามัย ความเสียหายต่อจิตใจ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหาย

นั่น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนได้ใช้ความระมัดระวัง ตามมาตรฐานทางวิชาการนั้นแล้ว หรือ ความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือ เกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง เป็นต้น

ส่วนข้อถกเถียงเรื่อง เมามากน้อยเพียงใดถึงจะถือว่าผู้ดื่มเมามากแล้ว ก็เป็นที่ถกเถียงกัน แต่ที่มีการกำหนดว่า ผู้มีระดับแอลกอฮอล์เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ดังข้อบังคับตามกฎหมายจราจรทางบก และสอดคล้องกับเกณฑ์ในต่างประเทศ เพราะมีเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์ เขาทดลองมาแล้ว พบว่า การมีแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับนั้นในขณะตรวจพบ ถึงแม้ผู้ดื่มไม่ได้แสดงอาการเมามากอย่างเห็นได้ชัด เพราะขึ้นกับสภาพร่างกายแต่ละคนที่ต่างกัน แต่ฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ระดับนั้น ก็มีผลต่อร่างกายแล้ว ทั้งผลต่อทัศนวิสัยในการมองเห็น การตัดสินใจ การยับยั้งชั่งใจของผู้ดื่ม ซึ่งมีเหตุผลรองรับอยู่ บางเรื่องกฎหมายต้องพึงพาองค์ความรู้จากศาสตร์อื่นด้วย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ เพราะสังคมเราเองต้องคุมดุลยพินิจของศาลด้วยเหมือนกัน คือ สังคมเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลยพินิจในระดับหนึ่ง แต่ขอบเขตต้องไม่กว้างเกินไปนัก

4. ควรออกกฎหมายใหม่ ที่เน้นกำหนดให้ชัดใช้ทางแพ่ง หรือ ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดเข้าไปใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 ซึ่งจัดเป็นกฎหมายอาญา

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย แต่จะเห็นด้วยอย่างยิ่งถ้ามีการเพิ่มโทษทางอาญา เพราะไทยยังจัดเป็นประเทศกำลังพัฒนา และประชากรมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งจำเป็นต้องควบคุมคนให้มีระเบียบ จึงมีแนวโน้มว่า กฎหมายไทยในวันหน้า ยิ่งจะบังคับโทษทางอาญามากขึ้น ที่ผ่านมามีกรณี เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์เพลง มีโทษหนัก ต้องจ่ายค่าปรับ 5 หมื่นถึง 2 แสนบาท ถ้าสารภาพโทษปรับ จะลดลง จึงมีหลายคนยอมถูกจำคุกแทนการจ่ายค่าปรับ

ผู้เห็นด้วยกับการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายใหม่ แต่สามารถปรับแก้ลงไปกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เลย เพราะเป็นกฎหมายเฉพาะอยู่แล้ว อีกทั้งเห็นด้วยว่า ทั้งคนเมาและผู้ขายสมควรถูกลงโทษให้ชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยซ้ำ การแก้ไขเพิ่มเติมลงในกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะทำได้ง่ายกว่าการไปแก้กฎหมายละเมิดในปัจจุบัน เพราะเสนอให้เพิ่มเพียง 1-2 มาตรานั้นทำไม่ได้ในกฎหมายละเมิด เพราะจะต้องมีชุดความคิดและเหตุผลในเชิงกระบวนการ เช่น ข้อเสนอให้สามารถดำเนินการฟ้องแบบกลุ่ม (Class Action) เพื่อลดความซ้ำซ้อน อย่างนี้เราสามารถเติมลงไปได้ เพราะเหตุผลชัดเจน อีกทั้งไม่ต้องกังวลว่า แม้ในมาตรา 45 ที่ระบุว่า เมื่อผู้กระทำผิดกฎหมายฉบับนี้ เมื่อได้จ่ายค่าปรับแล้ว ให้โทษทางอาญาเป็นอันเลิกกัน คือ ถึงแม้ไม่ต้องรับโทษจำคุก แต่ภาระในการชดเชยทางแพ่งต่อผู้ได้รับความเสียหายยังคงมีอยู่

หลายท่านเห็นด้วยว่า กลไกกฎหมายละเมิดที่มีอยู่ในปัจจุบัน เอื้อให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ขายได้อยู่แล้ว แต่จะหาผู้เสียหายที่ฟ้องร้องสำเร็จได้ยาก เพราะภาระในการพิสูจน์โดย

ผู้เสียหายนั้นทำได้ยาก อย่างคดีความที่เกิดขึ้นว่า มีผู้เมาแล้วขับ สังคมมุ่งพิจารณาเฉพาะคู่กรณี แต่ไม่ได้สนใจว่า คนเมาแล้วขับเป็นต้นตอแห่งเหตุความเสียหายนั้น มีเมาแล้วขับมาจากแหล่งใด

ปัจจุบันถ้าเราต้องการแก้ไขใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน ก็สามารถทำได้เลย แต่ต้องมีช่องให้ผู้ขายได้พิสูจน์ตนเองด้วย ถึงแม้ พ.ร.บ. จะเป็นกฎหมายอาญา แต่เราก็มีวิธีกำหนดกฎหมายทั้งสาระบัญญัติ และ วิธีบัญญัติ ทำได้ทั้งนั้น ถ้าเราต้องการสร้างมาตรฐานใหม่ให้มีผลบูรณาการในการแก้ปัญหาในสังคมไทย ตัวอย่างกฎหมายการค้ามนุษย์ มาตรา 35 ยังให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง รวมลงไปในการคดีอาญาได้ด้วย และถ้าเกิดผลเสียหายร้ายแรง ศาลยังสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษได้อีกด้วย ดังนั้น กรณีคนเมาแล้วขับคนขายก็สามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษได้ด้วย เมื่อโทษหนักขึ้น ก็จะช่วยลดปัญหาระดับหนึ่งอย่างเรื่องนี้ ผู้เมาแล้วขับและผู้ขายต้องโดนลงโทษหนัก

5. หากมีการนำข้อกำหนดในข้อ 2) มาปรับใช้ในประเทศไทย ท่านคิดว่า จะบังคับใช้ได้จริงหรือไม่ หรือ ควรมีเงื่อนไขในการบังคับใช้เรื่องนี้อย่างไร จึงจะเหมาะสม

ผู้ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย เห็นว่า ถ้าจะนำมาปรับใช้จริงๆ ในไทย จะต้องเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงเท่านั้น ส่วนผู้ที่เห็นด้วย ก็เสนอให้รัฐต้องมีบทบาทเพื่งริเริ่มกำหนดฐานความรับผิดไว้ให้ชัดเพื่อเอื้อต่อผู้เสียหาย จากนั้นก็เป็นเรื่องการบังคับใช้ แต่รัฐเพิ่งมีการกำหนดเจ้าพนักงานตามกฎหมายเมื่อปี 2555 และทราบว่า เจ้าพนักงานตามกฎหมายนี้มีมากมายหลายสังกัด ยิ่งในต่างจังหวัดจะมีข้าราชการ/พนักงานหลายส่วนราชการ ล้วนเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายกันหมดเลย อันนี้ก็ต้องดูต่อไปว่าผลของการบังคับใช้จะเป็นอย่างไร อีกท่านหนึ่งมีความเห็นว่า คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละจังหวัด ได้เคยจัดประชุมระดับคณะกรรมการ เพื่อซักซ้อมทำความเข้าใจถึงแนวทางปฏิบัติให้ตรงกันหรือไม่ ซึ่งคิดว่าน่าจะยังไม่มี เพราะงานของผู้ว่าราชการมีมาก น่าจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เป็นลำดับท้ายๆ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ก็น่าห่วงเรื่องการบังคับใช้

อีกท่านหนึ่งเสนอว่า ต้องเข้มงวดในเรื่องการบังคับ อย่างสถานบันเทิงเป็นแหล่งหนึ่งของนักเที่ยวยามค่ำคืนซึ่งเป็นผู้ดื่มหนัก และส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่เมาแล้วขับ แต่มีอุปสรรคอย่างที่เราทราบกันดีว่า เจ้าหน้าที่บางรายมีส่วนได้เสียกับธุรกิจเหล่านี ครั้นจะให้ไปตรวจตราภายในสถานที่ก็ลำบาก จึงเลี่ยงมาตั้งด่านสกัด หรือตรวจวัดแอลกอฮอล์ของผู้ที่เมาแล้วขับ ตอนนี้หวังแต่เพียงว่า รอให้มีผู้เสียหายเกิดขึ้น แล้วดำเนินการฟ้องร้องผู้ขาย เพียงแต่ผู้เสียหายต้องรู้ว่าคนเมาแล้วขับเมาแล้วมาจากร้านใด ส่วนคนขาย ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่า ตอนขายให้คนเมาแล้วขับคนไหน เขายังไม่เมา

ส่วนท่านอื่นๆ มีความเห็นในแนวเดียวกันคือ การบังคับใช้ได้จริง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องคอยตรวจตรา เพราะถ้าฟังการเขียนกฎหมายไว้ ไม่ได้แก้ปัญหาทุกเรื่อง ซึ่งมีตัวอย่าง

หลายเรื่อง ที่เรามักพบเห็นการกระทำผิดกฎหมายหลายท้องที่ เช่น การขับรถฝ่าสัญญาณไฟแดง การจอดรถซ้อนคัน

6. ถ้าจะปฏิรูประบบการให้ใบอนุญาตจำหน่าย ให้เข้มงวดขึ้น หรือเพิ่มค่าธรรมเนียม จะมีความเป็นไปได้หรือไม่

มีผู้ไม่เห็นด้วย 3 ท่าน แต่ด้วยเหตุผลที่ต่างกัน โดยท่านแรกเห็นว่า การขึ้นค่าธรรมเนียม จะปิดช่องทางผู้ค้าปลีกรายย่อย ทั้งที่เขาประกอบอาชีพโดยสุจริตตามกฎหมาย หากเพิ่มค่าธรรมเนียม จะทำให้ผู้ค้าปลีกที่มีทุนสูงกว่า จะได้ประโยชน์ในด้านเป็นแหล่งกระจายสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ท่านที่ 2 เห็นว่า ในเมื่อเราจะกำหนดให้ผู้ขายมีความรับผิดชอบทางแพ่ง ซึ่งผู้ขายจะมีภาระเพิ่มขึ้นอยู่แล้ว จึงคิดว่า ยังไม่จำเป็นต้องขึ้นค่าธรรมเนียม ส่วนท่านที่ 3 เห็นว่า มาตรการภาษีและค่าธรรมเนียม ไม่ได้ผลในแง่การระงับยับยั้งปัญหาที่เรากำลังกล่าวถึง ดังจะเห็นได้ว่า ปริมาณการบริโภคมีแต่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีคำอธิบายว่า มีนักดื่มหน้าใหม่เข้ามาสู่วงจรมากขึ้น และนักดื่มรายเก่ายังอยู่ ปริมาณการบริโภคยังเพิ่มขึ้นทุกปี แปลว่าข้อเสนอการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต หรือกระทั่งขึ้นค่าธรรมเนียมการขาย ไม่ได้ผล เพราะผู้ค้าปลีก เมื่อเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น เขาไม่ต้องรับภาระอะไร เพราะสามารถบวกราคาเพิ่มให้สูงขึ้นผลักภาระต่อไปยังผู้ดื่มได้ต่อ ผู้ดื่มบางกลุ่มอาจลดปริมาณดื่มลง แต่ส่วนใหญ่ที่เป็นนักดื่ม อาจไม่ได้ช่วยยับยั้งจิตใจให้ดื่มน้อยลง ส่วนท่านอื่นๆ ที่เห็นด้วยกับการเพิ่มค่าธรรมเนียม เพื่อลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่อัตราจะต้องไม่สูง จนเหลือแต่ค้าปลีกรายใหญ่ ซึ่งจะกลายเป็นผู้ผูกขาดได้

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการลดปัญหานี้

หลายท่านเห็นตรงกันว่า ปัญหาเมาแล้วขับ หัวใจสำคัญอยู่ที่ ทำอย่างไรถึงจะกันไม่ให้คนเมาแล้วไปขับรถเท่านั้นเอง ซึ่งอาจทำได้ง่ายกว่าการแก้ไขกฎหมายหรือไม่ ข้อเสนออื่นๆ ได้แก่

1) คนเมาและผู้ขาย ควรมีบทลงโทษหนัก เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจจับกุมผู้กระทำผิดได้ ต้องได้รับเงินรางวัลส่วนแบ่งจากค่าปรับ

2) การลงโทษคนเมาแล้วขับ ควรเพิ่มเป็นแบบขั้นบันได เช่น พักใบอนุญาต 6 เดือน ถ้าทำผิดซ้ำเพิกถอนใบอนุญาต ถ้าฝ่าฝืนมาซ้ำอีก เจ้าหน้าที่ตรวจพบ ให้ลงโทษด้วยการจำคุก

3) เห็นควรจัดตั้งศาลจราจร เพื่อลดภาระเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ศาลจราจรในสหรัฐฯ จะเปิดดำเนินการเวลาหลังเลิกงานปกติ และวันหยุด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่กรณี ที่ต้องทำงานในเวลาปกติ

4) การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย เป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยลดปัญหาได้ระดับหนึ่ง แต่ ทำอย่างไรจึงจะบังคับใช้ได้ผล เป็นจุดอ่อนใหญ่ในบ้านเรา และเป็นหลายๆเรื่องด้วย มีตัวอย่างอีกมากที่การละเมิดกฎหมาย มีเบื้องหลังจากผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง เช่น การออกโฉนดบนภูเขา ยังทำกันได้เลย ทั้งที่มีกฎหมายหวงห้ามไว้มีชัดเจน

5.3 อภิปรายผลการศึกษา

1) ปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายจราจรทางบก มีความเข้มงวดขึ้น แต่จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเมาสุราในช่วงเทศกาลสำคัญยังมีมาก ส่วนการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังมีข้อจำกัดด้านการควบคุมการขายนอกเวลาอนุญาต และการห้ามขายให้คนเมมาแล้ว ไม่มีความชัดเจน ส่วนการควบคุมการจำหน่ายผ่านระบบการขอใบอนุญาตนั้น ค่าธรรมเนียมมีอัตราต่ำเกินไป ทั้งผู้ขายยังสามารถลักลอบลักลอบขายไปยังผู้ซื้อ โดยบวกราคาขายปลีกและส่งให้สูงขึ้นได้ ด้วยเหตุเหล่านี้ จึงทำให้การควบคุมปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังทำไม่ได้ครบวงจร

2) จากการศึกษากฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า เป็นข้อกำหนดที่เน้นเรื่องนโยบาย ซึ่งมีองค์ประกอบเป็นโครงสร้างใหญ่ มีคณะกรรมการที่ดูแลทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค โดยกรมควบคุมโรค เป็นหน่วยงานเลขานุการ ทำหน้าที่ประสานกับทุกคณะกรรมการทั่วประเทศ แต่ขาดกำลังคนในฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย และเพิ่งจะมีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ในปี 2555 ให้มีอำนาจในการตรวจจับผู้ขายที่กระทำความผิด แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ก็กระจายอยู่ในส่วนราชการอีกหลายหน่วยงาน ด้วยลักษณะโครงสร้างเช่นนี้ ย่อมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นเอกภาพ และไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆดังเหตุผลที่ระบุแนบท้าย พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (เช่น การลดอุบัติเหตุ) และจะเห็นได้ว่า ในรอบ 10 ปีมานี้ เราไม่พบการดำเนินคดีต่อผู้ขายที่ฝ่าฝืนขายนอกเวลาอนุญาต และผู้ที่ยกข้ออ้างที่เมามากจนสติไม่ได้เลย ก็แสดงว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถบังคับกฎหมายใน 2 กรณีนี้ได้เลย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนิยามคำว่า “ผู้ที่มีเมามากจนสติไม่ได้” นั้นไม่ชัดเจนว่าควรมีอาการอย่างไร ผู้ขายต้องปฏิเสธการขาย

3) การกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต่อผู้เสียหายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์โดยลูกค้าที่เมาจากร้านเป็นผู้ขับ ซึ่งมีการบังคับใช้ในสหรัฐฯ มองในแง่เศรษฐศาสตร์ วิธีการดังกล่าวก็เป็นการแก้ปัญหาผลกระทบภายนอกด้านลบ โดยเป็นการเพิ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาให้ครบถ้วนขึ้น และเพื่อลดปัญหาการก่อชกชกภัย ผู้ศึกษาจึงออกแบบสถานการณ์จำลองสอบถามความเห็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่ภายหลังเมื่อได้ทราบรายละเอียดสถานการณ์และผลเสียหาย กลับมีจำนวนผู้เห็นด้วยเพิ่มขึ้น ทั้งมีบางส่วนเห็นด้วยกับการ

เพิ่มโทษจำคุก แสดงว่า หลังจากผู้ตอบทราบผลเสียหาย ได้ตัดสินใจให้ผู้ขายมีความรับผิดชอบจำนวนเพิ่มขึ้น (Hindsight Bias) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในอดีต

4) เราควรกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขายในกรณีของไทยหรือไม่ ผลการศึกษาชี้ว่า ขึ้นกับปัจจัยระดับการมีส่วนร่วมทำให้เกิดเหตุของผู้ขาย หากผู้ตอบเห็นว่า ในสถานการณ์ที่ผู้ขายมีส่วนร่วมทำให้เกิดเหตุมาก ก็มีโอกาสที่ผู้ตอบจะเห็นด้วยกับการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเรื่องสภาพการเอาใจใส่ระมัดระวังของผู้ขาย เพียงแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยเรื่องความแตกต่างระหว่างคณะนักศึกษาที่สังกัด พบว่า นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์มีโอกาสจะตอบว่า ควรมีการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายมากกว่านักศึกษานิติศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นเพราะนักศึกษานิติศาสตร์ได้ผ่านการเรียนหลักกฎหมายละเมิดแล้ว จึงประเมินว่า ผู้ขายไม่ได้เป็นผู้ก่อความเสียหายโดยตรง ตามหลักกฎหมายละเมิด

5) การที่ผู้ตอบมีความเห็นไม่เป็นเอกฉันท์ มีทั้งผู้ขายควรรับผิดชอบและไม่ควรรับผิดชอบ จึงมีนัยให้พิจารณาว่า ควรกำหนดความรับผิดชอบให้ผู้ขายอาจต้องชดใช้บางส่วนไว้ก่อน (Proportional Liability) จะเหมาะสมกว่าหรือไม่ เมื่อเทียบกับการไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบอะไรไว้เลย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ว่า เห็นสมควรกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ขายอาจต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตอนที่ขายให้ลูกค้า ลูกค้าไม่ได้มีอาการเมา ส่วนฝ่ายผู้เสียหายควรจะต้องรู้ด้วยว่า คนเมาผู้ซึ่งก่อเหตุมาจากร้านใด แต่จะรู้ได้อย่างไรนั้น ก็ต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มายังจุดเกิดเหตุ จะต้องเป็นผู้สอบถามจากผู้ก่อเหตุ แล้วบันทึกข้อมูลประจำวันเพื่อให้ผู้เสียหายนำไปใช้เป็นหลักฐานเพิ่มเติมในการฟ้องร้องต่อไป และเป็นที่ชัดเจนว่า ข้อเสนอแนะเข้าข่ายการเลือกกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายโดยเคร่งครัด เพราะหากเลือกหลักรับผิดเล็กน้อย แล้วผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์นั้นจะเป็นเรื่องยากยิ่ง ผู้ศึกษาเห็นว่า ความเห็นส่วนใหญ่ สมควรให้ผู้ขายต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมบ้าง อย่างน้อยได้ช่วยยับยั้งปัญหาตั้งแต่ต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์กฎหมายละเมิดด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ ที่มุ่งกำหนดความรับผิดไว้ เพื่อจูงใจให้ผู้ขายได้ป้องกันความเสียหาย เป็นการล่วงหน้า และ สอดคล้องกับ หลักโอกาสสุดท้ายในการป้องกันเหตุ (The Last Clear Chance Rule) ทั้งนี้เพื่อจรรโลงคุณค่าด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยของการอยู่ร่วมกันในสังคม มากกว่าจะมุ่งพิจารณาความรับผิดหรือไม่ต้องรับผิด ที่ยึดกับแนวคิดเรื่องต้นเหตุอันเคร่งครัด ในการพิสูจน์หาความเชื่อมโยงจากสาเหตุสู่ผลเสียหาย (หลักรับผิดเล็กน้อย) จนมีหลายกรณีที่ผู้เสียหายต้องแบกรับภาระมาก ถ้าไม่ประสบความสำเร็จในการฟ้องเรียกค่าสินไหมผ่านกลไกกฎหมายละเมิด แต่น่าสังเกตว่า จากการสำรวจกรณีของต่างประเทศ ยังคงให้ผู้ขายมีความรับผิด ด้วยหลักเล็กน้อยมาจนถึงปัจจุบัน

6) ถ้านำข้อกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขายมาปรับใช้ในประเทศไทย ในหลักการไม่น่าจะมีข้อคัดค้านต่อเจตนารมณ์เพื่อลดปัญหาและคุ้มครองสวัสดิภาพสังคม เพราะปัญหาผู้ฉ้อโกงมาแล้วซ้ำรถ ถือเป็นพิษภัยหนึ่งในสังคมไทย ในการหาแนวทางปรับปรุงกฎหมายในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ พบว่ามีช่องทางในการแก้ไข พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ เพราะเป็นกฎหมายเฉพาะที่ต้องการควบคุมปัญหานี้อยู่ก่อนแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องแก้ไขหลักกฎหมายละเมิดที่มีอยู่แต่อย่างใด โดยช่องทางในการปรับปรุงคือ การกำหนดเพิ่มเติมลงไปในมาตรา 16 อีก 1 มาตรา เพื่อกำหนด “วิธีการขาย” เพราะกฎหมายได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้แล้ว ในมาตรา 16 วรรค (3) ที่สามารถเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการ “กำหนดวิธี หรือลักษณะการขายเครื่องดื่มที่ต้องห้าม” และ มาตรา 16 (6) คณะกรรมการ ก็สามารถให้คำปรึกษาแนะนำ และประสานงานทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เสนอมาตรการเพื่อการป้องกันผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการบำบัดฟื้นฟู อีกด้วย

7) ส่วนมาตรการเสริมเรื่องการขึ้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขาย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งเห็นว่า ควรเพิ่มค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขาย เพื่อลดจุดเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่อัตรานี้ต้องไม่สูงจนนำไปสู่ปัญหาการผูกขาดของผู้ปลีกรายใหญ่ แต่ก็มีความเห็นส่วนหนึ่งระบุว่า มาตรการภาษีและค่าธรรมเนียม อาจไม่ได้ผลในการช่วยลดปัญหาเท่าใดนัก อีกส่วนหนึ่งเห็นว่า ในเมื่อเราเห็นควรที่จะกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขาย ซึ่งผู้ขายต้องมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอยู่แล้วในอนาคต มาตรการขึ้นค่าธรรมเนียม จึงยังไม่มีมีความจำเป็น

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีที่มาจากกรณีที่ผู้ขายได้ขายเพิ่มเติมให้ลูกค้าซึ่งมีเงินมาแล้ว และเมื่อลูกค้ารายนั้นออกจากร้านไป ได้ขับขียานพาหนะเพื่อเดินทางกลับที่พัก แต่ระหว่างทางได้ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น จากบทวิเคราะห์หลักกฎหมายละเมิดในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย การมีหลักกฎหมายละเมิดไว้ก็เพื่อต้องการลดความเสียหายแก่ส่วนรวม จากการศึกษาหลักกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง มักเลือกกำหนดความรับผิดของผู้ขายด้วยหลักเลินเล่อ (Negligence Rule) แต่ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและเศรษฐศาสตร์ ส่วนใหญ่เห็นว่า ในบริบทของไทยนั้น หลักรับผิดเลินเล่อมีข้อจำกัด เพราะฝ่ายผู้เสียหาย จะต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ความผิดของจำเลย ดังนั้น เพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าวจึงเสนอให้มีการกำหนดความรับผิดของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเคร่งครัด (Strict Liability Rule) ให้ผู้ขายมีภาระในการพิสูจน์ว่า ขณะที่ขายให้ลูกค้า ลูกค้ามิได้มีอาการมึนเมา หากพิสูจน์ไม่ได้ ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบหนึ่งต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหาย จากลูกค้าของตนผู้ซึ่งมีเงินมาจากร้าน ซึ่งทำให้เกิดความเสียหาย และจากการศึกษาผลการทดลองจากแบบสอบถาม แม้ว่าอาจยังไม่ชัดเจนนักว่า ควรจะมีการกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในไทยหรือไม่ แต่มีแนวโน้มว่า ควรจะมีการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย ด้วยเหตุผลว่า มาตรการทางกฎหมายในปัจจุบัน ยังไม่สามารถยับยั้งการเกิดอุบัติเหตุได้ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลวันหยุดสำคัญ หากมีการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย อาจเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยลดอุบัติเหตุได้

ในการแก้ปัญหาผลกระทบที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการขายการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผ่านมา นับว่าได้ผลระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการบังคับใช้ พ.ร.บ. จราจรทางบก ในเรื่องเมาแล้วห้ามขับ แต่ในช่วงเทศกาลวันหยุดสำคัญประจำปี ยอดผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ ยังคงมีมากอยู่ แม้รัฐได้ตรากฎหมายอีกฉบับ คือ พ.ร.บ. การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 เพื่อป้องกันทั้งในแง่การขายและการดื่ม กำหนดเงื่อนไขตามที่กฎหมายอนุญาต และข้อห้ามต่างๆ ผู้ศึกษาพบว่า มาตรการที่ค่อนข้างได้ผล ได้แก่ มีการดำเนินคดีความแก่ผู้กระทำความผิดในการขายให้เยาวชนอายุต่ำกว่ากฎหมายอนุญาตให้ขาย, การฝ่าฝืนด้านการส่งเสริมการขาย, การเร่ขาย เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากคดีต่างๆ ในหนังสือ รวบรวมคำพิพากษา ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551

ส่วนมาตรการที่นับว่ายังไม่ได้ผล แม้มีการห้ามขายนอกเวลาอนุญาตให้ขาย ผู้ซื้อก็สามารถหาซื้อได้ตามร้านขายของชำ ยกเว้นในห้างค้าปลีกขนาดใหญ่และร้านค้าสะดวกซื้อ ร้านอาหารและภัตตาคาร ที่ได้ปฏิบัติตามหมายโดยเคร่งครัด เพราะหากฝ่าฝืนและถูกตรวจจับได้ อาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตและจะกระทบต่อรายได้ นอกจากนี้มาตรการที่ผู้ศึกษาเห็นว่า บังคับใช้ไม่ได้ผลเลย คือ การห้ามขายให้แก่บุคคลผู้มีเมารถเมาสติไม่ได้ โดยทั้งกรณีฝ่าฝืนขายนอกเวลาอนุญาต กับ การขายให้ผู้ที่มีเมารถเมาสติไม่ได้ ก็ไม่พบการดำเนินคดีจับกุมในกรณีดังกล่าวเลย และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ทราบว่าผู้กร่างกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้นำคำว่า “ผู้มีเมารถเมาสติไม่ได้” มาจากประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งหลายท่านเห็นว่า เป็นคำที่ไม่นิยามชัดเจน จนเปิดช่องให้มีการตีความ ทำให้เจ้าพนักงานไม่สามารถบังคับใช้มาตรการนั้นได้ ส่วนเรื่องของการจำกัดเวลาขาย ก็ช่วยลดปัญหาได้บ้าง แต่เจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้ดำเนินการบังคับใช้ ให้เป็นไปตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่

ดังนั้นเพื่อการปรับปรุงกฎหมายให้สามารถลดปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการขายและการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อีกทางหนึ่ง ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาแนวทางการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขาย เช่น ในสหรัฐฯ และแคนาดา ก็พบว่า ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาจจะต้องรับผิดชอบทางแพ่ง หากมีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ โดยลูกค้าผู้ซึ่งมีเมารถเมาจากร้านเป็นผู้ขับ ถึงแม้ว่าผู้ขายจะไม่ได้เป็นผู้ก่อเหตุ แต่ในแง่มุมมองเศรษฐศาสตร์นั้น มองว่าการขายให้ผู้ซึ่งมีเมารถเมาแล้ว ผู้ขายมีส่วนก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคม จึงต้องมีการกำหนดความรับผิดชอบ เพื่อให้ผู้ขายมีภาระต้นทุนที่สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลจูงใจให้เขาได้ตระหนักและระวังถึงผลเสียหายต่อผู้อื่นจากลูกค้าของตน ส่วนในแง่มุมมองทางกฎหมาย แม้ผู้ขายไม่ได้ก่อเหตุโดยตรง แต่หลักคิดทางกฎหมายนั้นถือว่า พฤติการณ์ของผู้ขายเข้าเป็นผู้ก่อช่องภัยไว้แต่แรก (Enabling) ทั้งยังมีโอกาสสุดท้ายในการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นได้

ผู้ศึกษาได้ออกแบบสถานการณ์จำลอง สอบถามนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ถามกรณีเจ้าของร้านอาหารไม่ได้ระมัดระวังในการขาย และ เจ้าของรถล้มกุญแจไว้ในรถ จนเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งถือเป็นการก่อช่องภัยในทั้งสองกรณี เจ้าของร้านและเจ้าของรถสมควรมีความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายหรือไม่ ตอนแรกผู้ตอบส่วนใหญ่ตอบว่า *ไม่ควร* แต่เมื่อผู้ศึกษาเพิ่มรายละเอียดบริบทสถานการณ์และผลเสียหาย ปรากฏว่า มีผู้เห็นด้วยเพิ่มขึ้นว่า ทั้งเจ้าของร้านและเจ้าของรถ *สมควรมีความรับผิดชอบ* แสดงว่า หากผู้ตอบทราบบริบทและผลเสียหายแล้ว มีผลทำให้ผู้ตอบเปลี่ยนใจให้สมควรกำหนดความรับผิดชอบมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า “Hindsight Bias” ซึ่งก็สอดคล้องกับงานศึกษาในอดีต นอกจากนี้ ปัจจัยที่จะส่งผลให้ผู้ตอบเห็นว่า ผู้ขายสมควรมีความรับผิดชอบหรือไม่ขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเสียหายของผู้ขาย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนลักษณะของการมีส่วนร่วมทำให้เกิดเหตุ และ สภาพการเอาใจใส่ของผู้ขาย ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ต่อมาผู้ศึกษาต้องการทราบว่า หากมีการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย จะมีความเป็นไปได้ในทางกฎหมายหรือไม่ จึงได้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายโดยตรงส่วนหนึ่ง ได้แก่ ทนายความ ผู้พิพากษา อัยการ เจ้าหน้าที่สรรพสามิต และอีกส่วนหนึ่งคือนักวิชาการด้านกฎหมาย และเศรษฐศาสตร์ รวมทั้งหมด 8 ท่าน ผนวกกับการวิเคราะห์หลักกฎหมายในปัจจุบัน พบว่า กฎหมายปัจจุบันมีข้อจำกัดหลายประการ จึงทำให้ไม่สามารถช่วยลดปัญหาได้ ดังนั้น หากจะกำหนดความรับผิดของผู้ขายในประเทศไทย ก็สามารถปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ โดยให้ผู้ขายมีหน้าที่พึงระวัง (Duty to Care) แต่มีผู้ไม่เห็นด้วย 1 ท่าน ด้วยเหตุผลว่า ผู้ขายอยู่ไกลแก่เหตุเกินไป แต่จากความเห็นของท่านนี้ในข้ออื่นๆ ที่ผู้ศึกษาได้ลองถาม ดูเหมือนท่านก็เห็นด้วยในกรณีที่เกิดความเสียหายร้ายแรง โดยท่านยังเห็นควรใช้หลักรับผิดเลินเล่อ ซึ่งผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ ทั้งที่จากบทสนทนาบางตอน ท่านได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนของหลักละเมิดว่า ผู้เสียหายมักได้ค่าชดเชยต่ำเกินไปและใช้เวลาในการดำเนินคดีที่ยาวนาน จึงสนับสนุนให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการเยียวยาผู้เสียหาย น่าจะเหมาะสมกว่าการกำหนดความรับผิดของผู้ขาย

6.2 ข้อเสนอแนะ

1) ผลจากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ พบข้อจำกัดของหลักกฎหมายละเมิด และ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และมีความเป็นไปได้ในการกำหนดความรับผิดของผู้ขายในกรณีของไทย ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้เพิ่มเติมเรื่องกำหนดความรับผิดของผู้ขาย โดยยึดหลักว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ขายมีส่วนรับผิดชอบ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตอนที่ขายให้ลูกค้านั้น เขาไม่ได้มีการมึนเมาแต่อย่างใด (Strict Liability Rule) ส่วนผู้เสียหายมีภาระเพียงว่าจะต้องรู้ว่าคนเมา เมามาจากที่ใด แต่จะรู้ได้อย่างไรนั้น ก็ต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มาตรวจสอบยังจุดเกิดเหตุ จะต้องเป็นผู้สอบถามผู้ก่อเหตุ เพื่อช่วยลดต้นทุนแก่ผู้เสียหาย เหตุผลของการเลือกข้อกำหนดรับผิดนี้เป็นเพราะการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยหลักรับผิดเลินเล่อ (Negligence Rule) ในปัจจุบันมีข้อจำกัด

2) เพื่อให้ผู้พิพากษามีช่องทางในการพิจารณาที่กว้างขึ้นในกรณีที่เกิดผลเสียหายร้ายแรง การกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขาย ควรระบุใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ว่า ให้ผู้เสียหายมีสิทธิ์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง รวมลงไปในคดีอาญาได้ด้วย รวมถึงสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษด้วย เพื่อช่วยลดปัญหาได้อีกช่องทางหนึ่ง

3) ให้แก้ไขคำว่า “ห้ามขายให้บุคคลผู้มึนเมาครองสติไม่ได้” เป็น “ผู้ซึ่งแสดงอาการมึนเมาอย่างเห็นได้ชัด” (Visibly Intoxicated) เพื่อลดปัญหาในการตีความของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากอาการมึนเมาครองสติไม่ได้ มีความหมายไม่ชัดเจน และ หากว่าข้อเสนอการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับ

“วิธีการขาย” ลงในมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติ มีข้อยุ่งยาก ทางออกที่เหมาะสมและไม่ยุ่งยากก็คือ ให้คณะกรรมการควบคุมเครื่องตีแอลกอฮอล์ “กำหนดวิธีการขายเครื่องตีในลักษณะต้องห้าม” ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจไว้แล้ว ในมาตรา 16 วรรค (3) และ (6) โดยการพิจารณาลักษณะอาการของบุคคลที่มึนเมาแล้ว ซึ่งก็มีลักษณะทั่วไปเหมือนกัน จึงไม่ใช่เรื่องยุ่งยากในการประเมินแต่อย่างใด อีกทั้งคณะกรรมการควรต้องพิจารณาจัดทำคู่มือแนะนำผู้ขายเกี่ยวกับอาการของผู้มึนเมา ที่เข้าข่ายลักษณะห้ามขายเพิ่ม โดยศึกษาแนวทางจากในต่างประเทศ เช่น คณะกรรมการควบคุมเครื่องตีแอลกอฮอล์ของมลรัฐ Oregon สหรัฐอเมริกา ได้จัดทำคู่มือเพื่อแนะนำผู้ประกอบการกิจการร้านอาหาร โรงแรม โดยแนะนำให้ดูอาการของผู้ที่ถือได้ว่า มีอาการ “มึนเมาแล้ว” รวมๆ 50 อาการ (Gursoy et al, 2011, p. 716) เช่น พูดจาวู่วา, ริมฝีปากอย่างรวดเร็ว, พูดจาเสียงดัง, เดินโซเซ, พยายามจุดไฟแช็คสูบบุหรี่ แต่จุดไม่ติดอยู่หลายครั้ง, ทำเล้าหกขณะยกขึ้นดื่ม, นั่งตัวตรงไม่ได้, จุดบุหรี่ แล้ววางให้ไหม้หมดโดยไม่ได้สูบ, สั่งเหล้าครั้งละ 2 แก้ว, เลี้ยงเหล้าคนอื่นๆ ทั้งที่มีได้รู้จัก หากเห็นอาการเหล่านี้รวมกันเข้า ผู้ขายควรหยุดเสิร์ฟ

4) ข้อเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนเยียวยาผู้เสียหาย เป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะอาจช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยจำนวนหนึ่ง เหมือนกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถ ซึ่งปัจจุบันได้ชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายเป็นการทั่วไป แต่ก็มีได้ชดเชยเยียวยากรณีผู้ประสบเหตุจากผู้มึนเมาแล้วซับซ้อนเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ควรมีการนำเงินส่วนหนึ่งมาจากค่าปรับผู้กระทำความผิดกฎหมายและภาษีสรรพสามิต มาจัดตั้งเป็นกองทุน และควรจัดสรรไปในด้านการบำบัดหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องตีแอลกอฮอล์ ดังเจตนารมณ์แนบท้าย พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องตีแอลกอฮอล์ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

6.3 ข้อจำกัดของการศึกษา และการศึกษาครั้งต่อไป

1) เนื่องจากขาดแหล่งข้อมูลสถิติผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ ที่แยกแยะว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นฝ่ายใด ระหว่างคนเมาผู้ก่อเหตุ หรือ คู่กรณี รวมถึงกรณีเกิดเหตุจากผู้มึนเมา ซึ่งไม่ทราบแน่ชัดว่า ส่วนใหญ่มีนเมามาจากแหล่งใด จึงได้แต่วิเคราะห์ปัญหาจากสถิติโดยรวม และอนุมานได้แต่เพียงว่า ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากร้านอาหารและร้านเหล้า

2) การออกแบบสถานการณ์จำลอง ย่อมคลาดเคลื่อนจากสภาพจริง แต่ผู้ศึกษาได้กำหนดเงื่อนไขในคำถามต่างๆ เพื่อให้ผู้ตอบได้ประเมินคร่าวๆ หากเกิดความเสียหายขึ้น ในลักษณะกึ่งทดลอง แม้ว่าจะได้กำหนดให้กรณีเจ้าของรถที่ลืมหุ้ยแจไว้ในรถ เป็นกรณี Control Group แบบกลายๆ และกรณีเจ้าของรถลืมหุ้ยแจ อาจไม่เหมาะกับบริบทไทยนัก เพียงแต่ได้กำหนดมาเพื่อให้

ผู้ตอบได้เทียบเคียงกับความเห็นต่อกรณีเจ้าของร้าน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนตอบคำถามให้แล้วเสร็จเพียง 1 ครั้ง ตามแนวทางการศึกษาของ Solan and Darley ซึ่งมีได้กำหนดกลุ่มผู้ตอบในเชิง Treatment Group และ Control Group อย่างเต็มรูปแบบ ที่จะต้องให้ Treatment Group ตอบคำถามหลายครั้ง ส่วน Control Group ให้ตอบคำถามเพียงครั้งเดียว ดังนั้น จึงอาจได้ผลที่แตกต่างกันได้ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษาว่า ต้องการศึกษาคำตอบในประเด็นอะไร

3) จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษานี้มีจำนวนน้อย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเข้าถึงผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายทำได้ยาก อีกทั้งในการศึกษานี้ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีน้อยกลุ่ม แต่หากมองในแง่การทดลอง การกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้น้อยๆ และ กำหนดจำนวนครั้งในการตอบสำหรับ Treatment Group ก็จะมีส่วนช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถสื่อสารเกี่ยวรายละเอียดต่างๆ กับผู้ตอบได้ง่ายยิ่งขึ้น

ดังนั้น ในการศึกษารั้งต่อไป ควรเพิ่มการสำรวจเอกสาร และ ตัวอย่างคำพิพากษาคัดสินให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไป (Generality) ของหลักคำพิพากษาได้มากขึ้น และ ในส่วนของการทดลอง ควรเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลายกลุ่ม รวมถึงวิธีการทดลองที่มีการกำหนดลักษณะ Treatment Group และ Control Group ที่ชัดเจน ซึ่งอาจทำให้ได้ผลที่แตกต่างกัน และ หากจะมีการศึกษาถึงแหล่งข้อมูลที่ดีว่า ผู้ที่มันมาแล้วจับ จนเกิดความเสียหายนั้น ส่วนมากมันมาจากแหล่งใด ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาให้ได้ถูกต้อง รวมถึงการศึกษามาตรการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย เทียบกับมาตรการอื่นๆ ที่จะมีส่วนช่วยลดปัญหาลงได้ เช่น การจัดตั้งกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากผู้ขับขี่ที่มันมาแล้ว ซึ่งจากการสัมภาษณ์ มีผู้เห็นด้วยหลายท่านกับเรื่องนี้ เพราะปัจจุบันเรามีกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยทางรถยนต์เป็นการทั่วไป แต่ยังไม่มีการเยียวยาช่วยเหลือกรณีผู้ที่เสียหายจากผู้มันมาแล้วขับขี่เป็นการเฉพาะ และเนื่องจากงานศึกษาที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ มีความเป็นสหวิทยาการ ดังนั้น จึงมีอีกหลายประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกันในอีกหลายศาสตร์ ที่รอการต่อยอดผสมผสานองค์ความรู้ เช่น นิติศาสตร์, เศรษฐศาสตร์, จิตวิทยา, และ เศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Economics) ในการศึกษาถึงแนวทางการชดเชยผู้เสียหาย และ ศึกษาลักษณะความเห็นที่มีต่อพฤติกรรมของผู้ก่อชกภัยหรือเอื้อให้เกิดความเสียหายในกรณีอื่นๆ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

กัลยา วาณิชยปัญญา. (2560). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพฯ:

หจก. สามลดา.

สมพร พรหมพิตร. (2546). *กฎหมายแพ่งว่าด้วยละเมิด*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

สุขุม ศุภนิธย์. (2537). คำสั่งใหม่ทดแทนในมาตรา 438: สิทธิของผู้เสียหายและอำนาจตามกฎหมายของศาล. ใน วีระพงษ์ บุญโญภาส (บรรณาธิการ), *ครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์จิติติ ดิงคัมภีร์*, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุขุม ศุภนิธย์. (2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.

สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแอลกอฮอล์. (2555). *กฎหมายสุรา: ยาสามัญประจำบ้าน*. กรมควบคุมโรค, กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแอลกอฮอล์. (2556). *รวบรวมคำพิพากษาตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: โมนิโปรเจค.

บทความวารสาร

วรพชร จันทร์ขันตี, รัฐวิชัย ไพรวิน และ สำราญ นุ่นพันธุ์. (2559). ประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กับสถานการณ์การเข้าถึงเครื่องดัดแอลกอฮอล์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงราย. *วารสารกฎหมาย, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 34(1).

งานวิจัย

โครงการศึกษาวิจัยแผนการลงทุนด้านสุขภาพ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554).

พงษ์เดช สารการ. (2552). *การประเมินผลพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี*. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (2556). *สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในประเทศไทย ปี 2556*.

Books and Book Articles

- Altman, Andrew. (1996). *Arguing About Law: An Introduction to Legal Philosophy*. Wadsworth Publishing Company.
- Coase, Ronald H. (1988). Notes on the Problem of Social Cost. In *The Firm, the Market, and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Cooter, Robert, & Ulen, Thomas. (2008). *Law and Economics*. Fifth Edition. MA: Pearson Education, Inc.
- DeSerpa, Allan. (2005). *Economics and the Common Law: Cases and Analysis*. Ohio: South-Western.
- Faure, Michael. (2001). Tort Liability in France: An Introductory Economic Analysis. In Deffains, B. & Kirat, T. (Eds.), *Law and Economics in Civil Law Countries*. Vol.6. Elsevier Science B.V.
- Friedman, David D. (2000). *Law's Order: What Economics Has to Do with Law and Why It Matters*. New Jersey: Princeton University Press.
- Landsburg, Steven E. (2008). *Price Theory and Applications*. Seventh Edition. Thompson South-Western.
- LeBel, Paul. (1991). *John Barleycorn Must Pay: Compensating the Victims of Drinking Drivers*. University of Illinois Press.
- McIvor, Claire. (2006). "Chapter 4 – Third Party Liability in Respect of the Intoxicated." In *Third Party Liability in Tort*. Oregon: Hart Publishing.
- Mankiw, N. Gregory. (1998). *Principles of Economics*. The Dryden Press.
- Mathis, Klaus. (2009). *Efficiency Instead of Justice?: Searching for the Philosophical Foundations of the Economic Analysis of Law*. Translated by Deborah Shannon. Springer.

Polinsky, A. Mitchell. (2003). *An Introduction to Law and Economics*. Third Edition.
NY: Aspen Publishers.

Posner, Richard A. (2003). *Economic Analysis of Law*. Sixth Edition.
NY: Aspen Publishers.

Shavell, Steven. (2004). *Foundation of Economic Analysis of Law*.
MA: Harvard University Press.

Shavell, Steven. (2007). Liability for Accident. In Polinsky, A. M., & Shavell, S. (Eds.),
Handbook of Law and Economics, Vol.1, Elsevier B.V.

Sloan, Frank A., & others. (2000). *Drinker, Drivers, and Bartenders: Balancing
Private Choices and Public Accountability*. Chicago: The University of
Chicago Press.

Sloan, Frank A., & Chepke, Lindsey M. (2007). "Chapter 4: Dram Shop and Social
Host Liability." In *Foundations and Trends in Microeconomics*, 3(5-6).

Winter, Harold. (2005). *Trade-Offs: An Introduction to Economic Reasoning and
Social Issues*. Chicago: The University of Chicago Press.

Articles

Blyth, Tony. (September, 1999). Hotelier and Social Host Liability for Alcohol Related
Harm- A Review of the Law in Australia. *Murdoch University Electronic
Journal of Law*, 6(3).

Clarke, Harry. (2008). The Economist's Way of Thinking about Alcohol Policy.
Agenda, 15(2).

Coase, Ronald H. (October, 1960). The Problem of Social Cost. *Journal of Law and
Economics*, 3.

Emerson, Nina J., and Stroebe, Sarah B. (August, 2000). Another Look at Dram Shop
Liability. *Wisconsin Lawyer*, 73(8).

Feldman, Allan M., and Frost, John M. (1998). A Simple Model of Efficient Tort
Liability Rules. *International Review of Law and Economics*, 18, 201-215.

Fullbrook, Julian. (2007). Alcohol and Third Parties—'Dram Shop Liability' and
Beyond. *Journal of Personal Injury Law*, 3, 220-237.

- Geistfeld, Mark A. (2009). Social Value as a Policy-Based Limitation of the Ordinary Duty to Exercise Reasonable Care. *Wake Forest Law Review*, 44, 899-922.
- Guysoy, D., Chi, C. G., and Rutherford, D.G. (2011). Alcohol-Service Liability: Consequences of Guest Intoxication. *International Journal of Hospitality Management*, 30, 714-724.
- Montarat Thavorncharoensap and Others. (2010). The Economic Costs of Alcohol Consumption in Thailand. *BMC Public Health*, 10(323).
- Mosher, J. F., Cohen, E. N., and Jernigan, D. H. (2013). Commercial host (Dram shop) liability: Current Status and Trends. *American Journal of Preventive Medicine*. Vol.45, No.3.
- Popp, Charles G. (1986). Turn Out the Lights; The Party's Over: An Economic Analysis of Social Host Liability. *Northern Illinois University Law Review*, 6, 129-147.
- Rabin, Robert L. (1999). Enabling Torts. *DePaul Law Review*, 49, 435-53.
- Simons, Michael S. (1996). Liquor Licensing- Liability of Licensees for the Services of Liquor to Intoxicated Patrons Involving Claims with Third Parties: Recent Trends in Canada and the United States and Their Relevance to the Australian Jurisdiction. *International Journal of Hospitality Management*, 15(3).
- Smith, Richard. (Spring, 2000). A Comparative Analysis of Dram shop Liability and a Proposal for Uniform Legislation. *The Journal of Corporation Law*, 553-578.
- Solan, Lawrence M., and Darley, John M. (2001). "Causation, Contribution, and Legal Liability: An Empirical Study." *Law and Contemporary Problems*, 64(4).
- Swanson, Timothy, and Kontolen, Andreas. (2010). Nuisance. In Bouckaert, Boudewijn. (Ed.), *Property Law and Economics*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Vitali, Greg K. (1996). An In-Depth Analysis of the Development and Ramifications of New Jersey's Social Host Liability Statute. *Seton Hall Legislative Journal*, 20, 532-562.

Electronic Media

“Japan’s changing social habits: Crime shared—New laws on drink and smoking.”

The Economist. January 9th, 2003.

Retrieved from www.economist.com/node/1528907

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

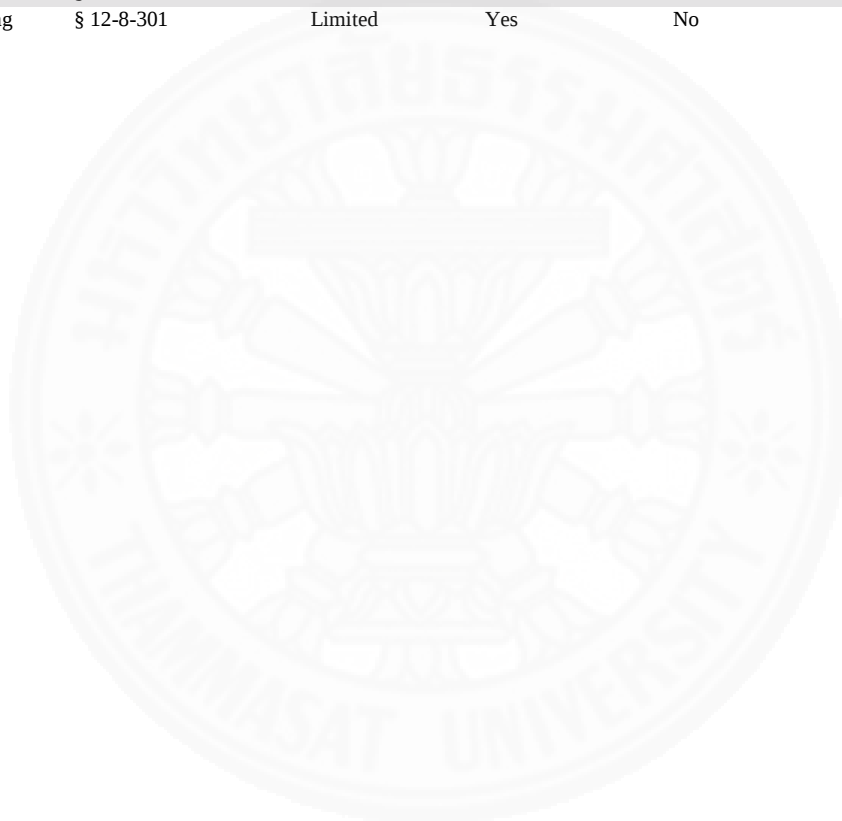
Dram Shop Liability by States

State	Relevant Statutes	Vendor Liability for Intoxicated Adults?	Vendor Liability for Intoxicated Minors?	Social Host Liability for Intoxicated Adults?	Social Host Liability for Intoxicated Minors?
Alabama	§ 6-5-71	Yes	Yes	No	Yes
Alaska	§ 04.21.020	Limited	Yes	No	No
Arizona	§§ 4-311; 4-301; 4-312(B)	Yes	Yes	No	Yes
Arkansas		No	No	No	No
California	§§ 25602; 25602.1 (Bus. & Prof. Code) & § 1714 (Civ. Code) §§ 12-46-112.5; 12-47-	No	Yes	No	No
Colorado	128.5	Yes	Yes	No	Yes
Connecticut	§ 30-102	Yes	Yes	No	Yes
Delaware		No	No	No	No
District of Columbia		Yes	Yes	No	No
Florida	§ 768.125	Limited	Yes	No	Limited
Georgia	§ 51-1-40(b)	Limited	Yes	Limited	Yes
Hawaii		No	Limited	No	No
Idaho	§ 23-808	Limited	Yes	Limited	Yes
Illinois	§ 235 IILCS 5/6-21	Yes	Yes	No	No
Indiana	§ IC7.1-5-10-15.5	Yes	Yes	Yes	Yes
Iowa	§§ 123.92; 123.49(1)	Yes	Yes	No	Yes
Kansas		No	No	No	No
Kentucky	§ 413.241	Yes	Yes	No	No
Louisiana	§ 9:2800.1	No	Yes	No	Limited
Maine	28-A MRSA § 2501 et seq.	Yes	Yes	Limited	Yes
Maryland		No	No	No	No
Massachusetts		Yes	Yes	No	Yes
Michigan	§ 436.1801(3) & (10)	Limited	Yes	No	Yes
Minnesota	§340A.801	Yes	Yes	No	Limited
Mississippi	§ 67-3-73 (2) & (4)	Limited	Yes	No	Yes
Missouri	§ 537.053	Limited	Yes	No	No
Montana	§ 27-1-710	Limited	Yes	No	Yes
Nebraska		No	No	No	No
Nevada	§ 41.1305	No	No	No	No
New Hampshire	§ 507-F:1 et seq.	Yes	Yes	Yes	Yes
New Jersey	§2A:22A-1 et seq.	Limited	Yes	Limited	Yes
New Mexico	§ 41-11-1	Yes	Yes	Yes	Yes
New York	Gen Oblig. Law §§ 11-100 & 11-101	Yes	Yes	No	Yes
North Carolina	§§ 18B-120 et seq.	Limited	Yes	Limited	Limited
North Dakota	§ 5-01-06.1	Yes	Yes	Yes	Yes
Ohio	§§ 4399.01, 4399.02 & 4388.18	Yes	Yes	No	Yes
Oklahoma		No	Yes	No	No
Oregon	§§ 30.950 & 30.960	Yes	Yes	Limited	Yes
Pennsylvania	47 § 4-497	Yes	Yes	No	Yes
Rhode Island	§ 3-14-1 et seq.	Yes	Yes	No	No
South Carolina		No	Yes	No	No
South Dakota	§§ 35-4-78, 35-11-1 & 35-11-2	No	No	No	No
Tennessee	§§ 57-10-101 & 57-10-102	Limited	Yes	No	No
Texas	Alcoholic Beverage Code § 2.01 et seq.	Limited	Limited	No	Limited

ภาคผนวก ก

Dram Shop Liability by States (cont.)

State	Relevant Statutes	Vendor Liability for Intoxicated Adults?	Vendor Liability for Intoxicated Minors?	Social Host Liability for Intoxicated Adults?	Social Host Liability for Intoxicated Minors?
Utah	§ 32A-14-101	Limited	Limited	No	Yes
Vermont	7 § 501	Yes	Yes	Yes	Yes
Virginia		No	No	No	No
Washington		No	Yes	No	Yes
West Virginia		Yes	Yes	No	No
Wisconsin	§ 125.035	No	Yes	No	Yes
Wyoming	§ 12-8-301	Limited	Yes	No	Yes

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

A1K2

เรื่อง ผู้มีส่วนเอื้อให้เกิดเหตุความเสียหาย ควรมีความผิดร่วมชดใช้แก่ผู้เสียหายหรือไม่

คำชี้แจง

ผู้ตอบ: ○ ชาย ○ หญิง
นักศึกษาชั้นปีที่ _____

1) แบบสอบถาม มี 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ต้องการทราบความคิดเห็นของท่านในเบื้องต้นต่อ 2 กรณี

(1) ร้านอาหารที่ขายเหล้าเบียร์เพิ่มให้ลูกค้าที่มึนเมาแล้ว

(2) เจ้าของรถจอดรอไว้ แต่ไม่ได้นำกุญแจรถติดตัวไปด้วย

ส่วนที่ 2 ต้องการทราบความเห็นของท่านที่แยกย่อยตามประเด็นต่างๆต่อ 2 กรณี ข้างต้น

2) ผู้ศึกษาจะไม่นำความเห็นของท่านไปเปิดเผยเป็นรายบุคคลและ จะนำผลการศึกษาโดยรวมจากแบบสอบถามไปใช้ประโยชน์เฉพาะด้านวิชาการเท่านั้น

✕

ส่วนที่ 1 ท่านมีความเห็นอย่างไรในกรณีต่อไปนี้ (โปรดเลือก ☒ ความเห็น พร้อมระบุเหตุผล) A1K2

ข้อ 1) “เจ้าเพ็ญ” เป็นเจ้าของร้านอาหารซึ่งมีเหล้าขายด้วย วันหนึ่งลูกค้าชื่อนาย ก. เข้ามาดื่มเหล้าจนมีอาการมึนเมาแล้ว และก็ยังสั่งเหล้ามาดื่มเพิ่มอีก เจ้าเพ็ญยอมให้พนักงานนำเหล้ามาเสิร์ฟเพิ่มให้นาย ก. ตามสั่ง ต่อมานาย ก. ขับรถกลับบ้านในสภาพที่มึนเมา และระหว่างทางได้ขับรถชนนางสาว ข. ท่านคิดว่าเจ้าเพ็ญควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบชดใช้ ให้แก่นางสาว ข. ด้วยหรือไม่ ในฐานะที่เจ้าเพ็ญเฝ้าเหล้าขายเพิ่มให้กับคนที่แสดงอาการมึนเมาแล้ว

☐ ควร เพราะ _____☐ ไม่ควร เพราะ _____

ข้อ 2) ตอนนี้อยู่มีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ซึ่งมีข้อหนึ่งระบุว่า “ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ที่มีเมามาครองสติไม่ได้” ถ้าฝ่าฝืนมีโทษปรับ 20,000 บาท หรือ จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ยังไม่ได้ขยายความรับผิดชอบครอบคลุมไปในกรณีข้อ 1) ท่าน เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วย

ถ้ากฎหมายไทยจะเพิ่มข้อบังคับ ให้ผู้ขายร่วมชดใช้ผู้เสียหาย จากลูกค้าซึ่งมึนเมาจากร้านของตนดังในข้อ 1)

☐ เห็นด้วย เพราะ _____☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ _____

ข้อ 3) เจ้าของรถ จอดรอแหวะทำธุระใกล้ๆแถวนั้น แต่ไม่ได้นำกุญแจรถติดตัวไปด้วย ต่อมาเมื่อโจรขโมยรถ รับขัณฑ์เงินชนรถของนางสาว ข. แล้วโจรทิ้งรถหนีไป ท่านคิดว่า เจ้าของรถควรต้องรับผิดชอบชดใช้ให้แก่นางสาว ข. หรือไม่

☐ ควร เพราะ _____☐ ไม่ควร เพราะ _____

ส่วนที่ 2

A1K2

1.เจ้าของร้านอาหาร

“เจ้เพ็ญ” เป็นเจ้าของร้านอาหารซึ่งขายเหล้าเบียร์ด้วย ช่วงเย็นของแต่ละวัน มีลูกค้าราว 30-40 คน วันนั้นมีลูกค้าประจำ 2 คน ชื่อ นาย ต. กับ นาย ก. สั่งเบียร์มาดื่มจำนวนหนึ่งแล้วกำลังจะสั่งเพิ่ม เจ้เพ็ญคุ้นคิดว่า 2 คนนี้ มักขอค่างค่าเครื่องดื่มเป็นประจำยามมีอาการเมาเมา มักส่งเสียงดัง สุ่มเสียงวิวาทกับลูกค้าโต๊ะข้างๆ อยู่บ่อยครั้ง

เจ้เพ็ญเห็นว่าทั้ง 2 คนมีอาการเมามาแล้ว แต่ไม่ต้องการมีปัญหาเกี่ยวกับลูกค้า แล้วยังจะได้กำไรเพิ่มอีก จึงให้พนักงานเสิร์ฟเบียร์เพิ่มทั้งที่รู้ว่า นาย ต. และ นาย ก. ต้องขับรถกลับบ้านเอง แต่ก็ไม่ได้ใส่ใจว่า ภายหลังจากทั้งสองขับรถกลับบ้าน จะเกิดอุบัติเหตุระหว่างทางหรือไม่ จึงให้พนักงานนำเบียร์มาเสิร์ฟให้ตามสั่ง จะได้กลับเร็วๆ

หลังดื่มเต็มที่แล้วทั้งคู่ต่างขับรถกลับบ้านระหว่างทาง นาย ก. ขับรถเสียหลักพุ่งชนกับรถคันอื่นตัวเขาเองบาดเจ็บเล็กน้อย แต่รถคันที่เสียหายขับโดยนางสาว ข. ซึ่งเธอได้รับบาดเจ็บที่ใบหน้า กระดูกหัวไหล่ และซี่โครงหัก ต้องพักรักษาในโรงพยาบาล 3 สัปดาห์ และรักษาตัวที่บ้านอีก 1 เดือน จึงสามารถไปทำงานได้ตามปกติ

หลังจากท่านอ่านเหตุการณ์ข้างต้น ท่านมีความเห็นอย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้

1) การมีส่วนทำให้เกิดเหตุ

1.1) ท่านเห็นด้วยกับข้อความใด ให้ท่านเลือกเพียง 1 ข้อ

- ☐ “เจ้เพ็ญ” มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดความเสียหาย
- ☐ “เจ้เพ็ญ” เป็นต้นเหตุของความเสียหาย
- ☐ “เจ้เพ็ญ”มีส่วนเอื้อให้เกิดความเสียหาย

1.2) ท่านเห็นว่า พฤติการณ์ของ “เจ้เพ็ญ”มีส่วนทำให้เกิดเหตุ ในระดับใด

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงช่องระดับที่ตรงกับความเห็นของท่าน

(ระดับ 1= น้อยสุด -> 5 =มากที่สุด)

น้อยสุด <---			--->มากที่สุด	
1	2	3	4	5

2) ท่านคิดว่า พฤติการณ์ของ “เจ้าเพ็ญ” เข้าข่ายข้อใด ให้ท่านเลือกเพียง 1 ข้อ

- ☐ “เจ้าเพ็ญ” ทราบดีว่า เสี่ยงเกิดอันตราย แต่ไม่ได้ใส่ใจถึงผลเสียที่ตามมา
- ☐ “เจ้าเพ็ญ” ทราบดีว่า ตนทำไม่ถูก เพราะเสี่ยงเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น แต่ก็ยังขายเพิ่ม
- ☐ “เจ้าเพ็ญ” เลินเล่อ ไม่ได้ระวังเท่าที่ควร
- ☐ “เจ้าเพ็ญ” ได้ระวังพอสมควรแล้ว
- ☐ “เจ้าเพ็ญ” ไม่น่ามีความผิด ถ้าใครเป็นเจ้าเพ็ญในตอนนั้น คงคิดไม่ถึงว่าจะเกิดความเสียหายตามมา

3) ภายหลังเกิดเหตุ นาย ก. สารภาพแก่เจ้าหน้าที่ว่า ก่อนเกิดเหตุได้ไปดื่มเบียร์กับ นาย ต. ที่ร้านเจ้าเพ็ญ เจ้าหน้าที่จึงปรับเงิน เจ้าเพ็ญ จำนวน 20,000 บาท ฐานฝ่าฝืนกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ที่มึนเมาครองสติไม่ได้

และ ท่านคิดว่า “เจ้าเพ็ญ” ควรต้องมีส่วนร่วมชดใช้ ให้แก่นางสาว ข. ด้วยหรือไม่

- ☐ ไม่ควร
- ☐ ควร, โดยถ้านางสาว ข. ต้องได้รับค่าชดใช้ คิดเป็น 100% ของความเสียหายรวมและเจ้าเพ็ญจะต้องรับผิดชอบในการชดใช้ร่วมกับ นาย ก. ท่านคิดว่า เจ้าเพ็ญควรต้องรับผิดชอบในการชดใช้ให้แก่ นางสาว ข. เป็นจำนวนเงินคิดเป็นสัดส่วน = ____ % ของความเสียหายรวม (โปรดระบุตัวเลข เป็นจำนวนหลักสิบ เช่น 10%, 20%, 30%,...100% ตามที่ท่านเห็นสมควร)

4) ควรลงโทษ “เจ้าเพ็ญ” ด้วยการจำคุกหรือไม่

- ☐ 1) ไม่ควร เพราะ _____
 - ☐ 2) ควรจำคุก เพราะ _____
- ถ้าเห็นสมควรให้จำคุกควรมีระยะเวลาเท่าใด ตอบเพียง 1 ข้อ
- ☐ (1) ไม่เกิน 1 สัปดาห์
 - ☐ (2) 1 เดือน
 - ☐ (3) 3-6 เดือน
 - ☐ (4) 1 ปี
 - ☐ (5) มากกว่า 1 ปี

2. เจ้าของรถ

“สมชัย” เป็นพนักงานขายของบริษัท แต่ละเดือนต้องขับรถตระเวนไปพบลูกค้าหลายคนในหลายที่ วันหนึ่งสมชัยนัดลูกค้า โดยไปจอดรถในย่านนั้น ซึ่งสมชัยทราบว่า ย่านนั้นมีรถถูกขโมยเป็นประจำ แต่ไม่ได้คิดว่าตนจะโชคร้าย แล้วด้วยความเร่งรีบไปพบลูกค้า จึงลืมกุญแจรถไว้ในรถ

ต่อมามีโจรขโมยรถ แล้วรีบขับหนี โดยขับปาดหน้ารถคันอื่น ทั้งทางซ้ายและขวา จนเสียหลักพุ่งชนท้ายรถของนางสาว ข. ที่จอดอยู่ข้างทาง สร้างความเสียหายแก่รถของนางสาว ข. คิดเป็นค่าซ่อมรถรวม 60,000 บาท

หลังจากท่านอ่านเหตุการณ์ข้างต้น ท่านมีความเห็นอย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้

1) การมีส่วนทำให้เกิดเหตุ

1.1) ท่านเห็นด้วยกับข้อความใด ให้ท่านเลือกเพียง 1 ข้อ

- ☐ “สมชัย” มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดความเสียหาย
- ☐ “สมชัย” เป็นต้นเหตุของความเสียหาย
- ☐ “สมชัย”มีส่วนเอื้อให้เกิดความเสียหาย

1.2) ท่านเห็นว่า พฤติการณ์ของ “สมชัย”มีส่วนทำให้เกิดเหตุ มากเพียงใด

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงช่องระดับที่ตรงกับความเห็นของท่าน

(ระดับ 1= น้อยสุด -> 5 =มากที่สุด)

น้อยสุด <---

--->มากที่สุด

1	2	3	4	5

2) ท่านคิดว่า พฤติการณ์ของ “สมชัย” เข้าข่ายข้อใด ให้ท่านเลือกเพียง 1 ข้อ

- ☐ “สมชัย”ทราบว่า การลืมกุญแจไว้ในรถ เสี่ยงเกิดอันตราย แต่ไม่ได้ใส่ใจถึงผลเสียที่ตามมา
- ☐ “สมชัย”ทราบว่า ตนทำไม่ถูก เพราะเสี่ยงเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น แต่ก็ไม่ระวัง
- ☐ “สมชัย” เลินเล่อ ไม่ได้ระวังเท่าที่ควร
- ☐ “สมชัย”ได้ระวังพอสมควรแล้ว
- ☐ “สมชัย”ไม่น่ามีความผิด ถ้าใครเป็นสมชัยในตอนนั้น คงคิดไม่ถึงว่า จะเกิดความเสียหายตามมา

3) โจรเป็นผู้ขั้บนรถของนางสาว ข. แล้วหนีไป ท่านคิดว่า “สมชัย” ควรต้องรับผิดชอบใช้ให้แก่นางสาว ข. หรือไม่

☐ ไม่ควร

☐ ควร, โดยให้ชดใช้เป็นจำนวนเงิน คิดเป็นสัดส่วน = _____ % ของความเสียหายรวม
(โปรดระบุตัวเลข เป็นจำนวนหลักสิบ เช่น 10%, 20%, 30%,...,100% ตามที่ท่านเห็นสมควร)

4) ควรลงโทษ “สมชัย” ด้วยการจำคุกหรือไม่

☐ 1) ไม่ควรเพราะ _____

☐ 2) ควรจำคุก เพราะ _____

ถ้าเห็นสมควรให้จำคุกควรมีระยะเวลาเท่าใด ตอบเพียง 1 ข้อ

☐ (1) ไม่เกิน 1 สัปดาห์

☐ (2) 1 เดือน

☐ (3) 3-6 เดือน

☐ (4) 1 ปี

☐ (5) มากกว่า 1 ปี

++++ ขอขอบคุณทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็น อันมีประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องนี้ +++++

หมายเหตุ 1) กรณีเจ้าของ “ร้านเลินเล่อ” และ “ได้ระวังแล้ว” ผู้ศึกษาได้ปรับข้อความในแบบสอบถามดังนี้

“เจ้าเพี้ย เห็นว่าทั้ง นาย ต. และ นาย ก. เริ่มมีอาการมึนเมา และต้องขับรถกลับบ้านเอง แต่เจ้าเพี้ยมัวยุ่งเรื่องดูแลการเสิร์ฟอาหารและคิดเงิน จึงไม่ได้ดูว่าลูกค้า 2 ราย เมาอย่างน้อยเพียงใด จึงปล่อยให้พนักงานเสิร์ฟเปียร์เพิ่มที่ลูกค้าต้องการ”
และ

“เจ้าเพี้ยรู้ว่าทั้งสองคนต้องขับรถกลับบ้านเอง และที่จริงตอนนั้นทั้งคู่มีเมามากแล้ว แต่เจ้าเพี้ยดูไม่ออกว่าเมามากเพียงใด จึงลองพูดคุยกับ นาย ต. และ นาย ก. ดูแล้วเห็นว่า ยังไม่เมามาก เพราะยังพูดจารู้เรื่อง จึงให้พนักงานเสิร์ฟเปียร์เพิ่มตามที่ต้องการ”

2) กรณีเจ้าของรถ “เลนเล่อ” และ “ได้ระวังดีแล้ว” ผู้ศึกษาได้ปรับข้อความในแบบสอบถามดังนี้

“สมชัย” เป็นพนักงานขายของบริษัทแต่ละเดือนต้องขับรถตระเวนไปพบลูกค้าหลายคนในหลายที่ วันหนึ่งสมชัยนัดลูกค้า โดยไปจอดรถในย่านนั้น ซึ่งมักมีรถถูกขโมยเป็นประจำ แต่เคยมาจอดหลายครั้งแล้ว ก็ไม่เคยเกิดปัญหาเลย แล้วด้วยความเร่งรีบไปพบลูกค้า จึงลืมกุญแจรถไว้ในรถ”

และ

“สมชัย” เป็นพนักงานขายของบริษัทแต่ละเดือนต้องขับรถตระเวนไปพบลูกค้าหลายคนในหลายที่ ลูกค้าคนสุดท้ายของการนัดหมายในวันนั้น อาศัยในบ้านหลังหนึ่งที่โดดเดี่ยวอยู่นอกตัวเมือง สมชัยดูบริเวณโดยรอบแล้วเห็นว่า เป็นที่เปลี่ยวและไม่เห็นมีใครอยู่แถวนั้น จึงจอดรถลงไปติดต่อเจ้าของบ้าน โดยไม่ได้นำกุญแจรถติดตัวไปด้วย ซึ่งอันที่จริงมีโจรสองคนแอบอยู่ข้างทาง”

ภาคผนวก ค

ความเห็นจากการสัมภาษณ์รายบุคคล

1) ความเห็นต่อสภาพการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 ในด้านข้อกำหนดด้านวิธีการขาย, การดื่ม สถานที่ขาย, เวลาในการขาย

A: กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มันฝืนสภาพสังคมไทยในระดับหนึ่ง ที่ผ่านมาในงาน เรามีการกินดื่มแม้กระทั่งในงานศพ งานบวช ประชาชนปรับตัวไม่ทัน อีกอย่างเวลามีญาติมาเยี่ยมในเวลาห้ามขาย ยังไงเราต้องจัดหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาต้อนรับญาติ ส่วนการห้ามขายให้เยาวชน ก็เหมาะสมแล้ว รวมไปถึงเจตนากฎหมายต้องการมุ่งเรื่องความปลอดภัย ถือว่าเพียงพอเหมาะสม แต่เรื่องวินัยของคนไทย แม้มีกฎหมายแล้วยังมีการละเมิดกฎหมายอยู่ อีกทั้งจำนวนเจ้าหน้าที่รัฐในการตรวจตรา มีไม่เพียงพอ การมาคอยตรวจตราจับจ้องดูว่าเมาหรือยังไม่เมา เป็นเรื่องยาก มีต้นทุนสูง อีกทั้งการห้ามขายให้บุคคล “ที่มึนเมาครองสติไม่ได้” นั้น จะพิจารณาจากเกณฑ์อะไร อย่างใน พ.ร.บ. จราจรทางบก ระบุว่า ถ้าระดับแอลกอฮอล์เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ถือว่าเมาแล้ว แต่ในความเป็นจริงผู้นั้น อาจยังไม่ได้มึนเมาเลย เราน่าจะหามาตรการอื่นแทนการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกรณีกระทำความผิดที่ไม่รุนแรง ให้รอลงอาญาแล้วให้ผู้กระทำความผิดไปช่วยเหลืองานสังคม

B: โดยภาพรวมถือว่า ข้อกำหนดต่างๆมีความเพียงพอเหมาะสม การมีข้อห้ามต่างๆ ไว้ช่วยคัดกรองการเข้าถึงการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ในระดับหนึ่ง หัวใจสำคัญของเรื่องนี้คือ ทำอย่างไรถึงจะกันไม่ให้คนมึนเมาแล้วมาขับในถนนเท่านั้น ซึ่งเรื่องนี้เจ้าหน้าที่ได้มีการกวดขันอย่างเคร่งครัด ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก อยู่ก่อนแล้ว แต่เรื่องที่ควรเข้มงวดเพิ่มขึ้นใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือเรื่อง “หน้าที่พึงระวัง (Duty to Care)” ของทั้งผู้ผลิตและผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีใช้สินค้าปกติ ผู้ผลิตและผู้ขายนั้นทราบดีว่า การบริโภคสินค้าประเภทนี้ไปแล้ว ย่อมมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อผู้อื่นจากคนที่มึนเมาแล้ว ดังนั้นผู้ผลิตและผู้ขาย ต้องมีหน้าที่พึงระวังมากกว่าที่เป็นอยู่ ผู้ขายต้องมีส่วน รับผิดชอบ แต่อาจมีผู้เห็นว่าผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ใช่ต้นเหตุความเสียหาย ตามหลักพื้นฐานกฎหมายละเมิด แต่การพิจารณาเรื่องนี้ด้วยหลัก “เป็นต้นเหตุ (Causation)” ย่อมไม่เหมาะสม หลักที่เหมาะสมมากกว่าคือหลัก “หน้าที่ที่พึงระวัง” ผู้ขายต้องมีส่วนรับผิดชอบหากเกิดความเสียหายจากลูกค้าที่มึนเมา

C: ข้อบังคับใน พ.ร.บ. ต่างๆนับว่า เพียงพอเหมาะสมในด้านการกำหนดบุคคลและลักษณะการขาย สถานที่ขาย การตีพิมพ์ การบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น อีกทั้งยังเปิดช่องให้ฝ่ายบริหารสามารถปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมได้ในอนาคต เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ส่วนการห้ามขายในวันสำคัญตามประกาศทางราชการ นับว่าได้ผล ส่วนการกำหนด เวลาอนุญาตให้ขาย คิดว่าอาจไม่ช่วยลดปัญหา ไม่ใช่เพราะว่าเวลาที่กำหนดห้ามขายนั้น เป็นเรื่องช่วงเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม แต่เพราะถึงแม้จะห้ามขายช่วงเวลาอื่นๆ ก็ยังคงมีการซื้อขายได้อยู่ดี ประเด็นสำคัญคือ เมื่อกำหนดเวลาอนุญาตขาย เจ้าหน้าที่ได้มีการสุ่มตรวจหรือไม่ กำลังเจ้าหน้าที่มีเพียงพอหรือไม่ ดังนั้น แม้จะกำหนดช่วงเวลาห้ามขาย ผู้ซื้อสามารถซื้อจากร้านขายของชำได้ หรือ ซื้อกักตุนในเวลาปกติที่กฎหมายอนุญาต จึงเห็นว่า การกำหนดช่วงเวลาขาย อาจไม่ช่วยลดปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ได้มีการสุ่มตรวจ และมีกำลังไม่เพียงพอ

ส่วนการห้ามขายให้บุคคลผู้มีเงินมาจนครองสติไม่ได้ คำนี้ไม่มีนิยามโดยตรง โดยได้นำมาจากกฎหมายอาญา มาตรา 378 ที่ว่า “ผู้ใดเสพย์สุราหรือของมึนเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนมาประพฤตินุ้ยวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือ สาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท” (อัตราโทษ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 22 พ.ศ. 2558) ดังนั้น ในการพิจารณาว่าบุคคลผู้มึนเมาจนครองสติไม่ได้นั้น จึงอยู่ในดุลยพินิจของศาล ที่จะต้องประเมินพฤติการณ์และความร้ายแรงของผลเสียหาย เป็นรายกรณีไป

D: ปัจจุบัน มาตรการในกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความเพียงพอเหมาะสมแล้ว ปัญหาคือ การบังคับใช้ไม่ได้เต็มที่ ยังมีช่องโหว่อยู่บ้าง เช่น เยาวชนฝากผู้ใหญ่ซื้อให้ก็มี

E: ข้อบังคับใน พ.ร.บ. ปัจจุบันเพียงพอเหมาะสมอยู่ แต่การบังคับใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร *ประการที่ 1* การมีข้อห้ามบางอย่างไม่ได้ช่วยลดปัญหา เช่น เด็กฝากเพื่อนซื้อได้ การห้ามขายในบริเวณสถานีบริการน้ำมัน โดยเกรงว่า ผู้ขับขีจะแวะจอดแล้วซื้อหามาดื่ม แต่ถึงไม่มีขาย เพราะกฎหมายห้าม คนขับสามารถแวะซื้อจากร้านค้าข้างทางที่เลยไปอีกหน่อยได้อยู่แล้ว *ประการที่ 2* ช่วงเทศกาลวันหยุดสำคัญ มักมีการรายงานสถิติผู้เสียชีวิตที่ระบุว่า เกี่ยวข้องกับการเมาแล้วขับ แท้ที่จริงเหตุมันเกิดจากอะไรกันแน่ กฎหมายก็เหมือนเดิม น่าจะเกิดเหตุจากปัจจัยใด มีคดีที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จริงๆ มีสัดส่วนเท่าใด พอขั้วรายงานว่าเป็นเพราะเมาแล้วขับ สังคมไม่ได้ตั้งข้อสงสัยว่าเกิดจากอะไร เพราะข้อมูลสถิติไม่ชัดเจน ทำให้นึกถึงภาพที่ร้ายแรงและเกิดความรับรู้เชื่อมโยงกันตาม สื่อต่างๆว่า “ผู้ที่เสียชีวิต เพราะเมาแล้วขับ” ถ้าการบันทึกสถิติมีการจำแนกว่า ผู้เสียชีวิตเป็นคนเมาเองเท่าไร ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เขาเป็นฝ่ายผิดเอง หรือ คู่กรณีประมาทเลนเล่อก็ได้

และคู่กรณีที่เสียชีวิตหรือบาดเจ็บจากคนเมาแล้วขับ มีสัดส่วนเท่าใด ถ้าตรงนี้ชัดเจนจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมาย โดยเฉพาะนำคดีที่เกิดผลเสีย หายร้ายแรงหลายๆคดี มาเป็นมูลเหตุในการผลักดันให้มีการแก้กฎหมาย

ประการที่ 3 การห้ามขายให้ผู้มีเมามาจนครองสติไม่ได้นั้น เราจะไม่พบสถิติคดีที่ผู้ขายถูกตัดสินพิพากษาเลย เพราะผู้เขียนกฎหมายได้ใช้ “คำที่หนักเกินไป” จึงไม่บังเกิดผลทางปฏิบัติ เพราะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถบังคับใช้ได้ว่า เมามากเพียงใดถึงจะเข้าข่ายห้ามผู้ขายขายให้อีก เป็น Subjective ที่ทำให้เกิดช่องว่างให้มีการตีความ คำนี้ได้ลอกคำมาจากกฎหมายสมัยก่อน ซึ่งในอดีตยังไม่มีเครื่องวัดแอลกอฮอล์ แล้วจะนำมาบังคับใช้ในสภาพสังคมสมัยใหม่ จึงไม่ตอบโจทย์ในการแก้ปัญหาในบริบทปัจจุบัน

กฎหมายสามารถจะแก้ปัญหาของสังคมได้ ต่อเมื่อเราจะต้องแก้ความเชื่อฐานรากเสียก่อน คือ เราต้องตัดบริบทสังคมไทยๆออกไปก่อน แล้วดูมาตรฐานสากลที่นานาประเทศเขาแก้ปัญหาอย่างไร หากเรายังยึดติดที่ว่า มาตราการดีจากที่อื่น ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้สำเร็จนั้น หากนำมาใช้ในไทยจะไม่สำเร็จ เพราะมีบริบทต่างกัน เพราะด้วยวัฒนธรรมไทยอย่างที่เป็นมา ถ้าเริ่มต้นเชื่อกันอย่างนี้ในทุกเรื่อง เราคงไม่ต้องพัฒนามาตรการทางกฎหมายอะไรใหม่กันแล้ว จึงคิดว่า มันเป็นเรื่องข้อแก้ตัวมากกว่า

G: ข้อบังคับในด้านการขาย การดื่ม และสถานที่ขาย ตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นับได้ว่ามีความเพียงพอ บางมาตรการยังเข้มงวดกว่าในต่างประเทศเสียอีก เช่น ประเทศออสเตรเลีย ยังมีร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำไป แต่สภาพวัฒนธรรมของเรากับเขาต่างกัน ปัญหาของไทยคือ ที่ผ่านมามีมาตรการบังคับใช้ได้เพียงใด จากเท่าที่เคยประสบมานั้น ยังบังคับใช้ไม่ได้ผลอย่างเต็มที่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องเข้มงวดในเรื่องการบังคับ ส่วนมาตรการอื่นที่บังคับได้ผลเช่น เมาแล้วห้ามขับ ตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก

2) ในต่างประเทศ (สหรัฐฯ, แคนาดา) ได้ขยายความรับผิดชอบทางแพ่งไปยังผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถ้าลูกค้าซึ่งมีเมามากออกจากร้าน แล้วขับรถไปชนผู้อื่น ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อมาตรการนี้ เจ้าของร้านควรร่วมชดเชยแก่ผู้เสียหายด้วย หรือไม่ ถ้าเห็นควรชดเชย ควรเป็นวงเงินที่ผู้ขายร่วมรับภาระความเสียหายร่วมกับคนเมาผู้ก่อเหตุ หรือ ควรชดเชยค่าเสียหาย นอกเหนือไปจากค่าเสียหายรวม ที่คนเมาต้องรับผิดชอบชดเชย

A: *ไม่เห็นด้วย* เพราะผู้ขายอยู่ไกลแก่เหตุ เกินกว่าที่จะให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบกับคนเมารวมทั้งการพิสูจน์โดยผู้เสียหายจะกระทำได้ยาก คนขายขายให้แล้ว ก็แล้วกัน มิได้มีส่วนล่วงรู้ถึงความ

เสียหายที่จะเกิดแก่ผู้อื่น อย่างกรณีการอนุญาตให้คนเมาเหล้ายืมรถไปใช้งาน ถ้าคนนั้นเป็นเพื่อนเรา เราก็ต้องยอมเพราะเกรงใจกัน ส่วนจะไปเกิดเหตุแก่ผู้อื่นหรือไม่อย่างใด เจ้าของรถมิได้มีส่วนรู้เห็นด้วย เจ้าของรถจึงไม่น่าจะมีความรับผิดชอบ เพราะอยู่ไกลกว่าเหตุ ดังเช่นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายกับลูกค้าผู้ดื่ม ไม่มีผลผูกมัดชัดเจนเท่ากรณีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ที่เสียหายจากบุคคลผู้ซึ่งอยู่ในความดูแล (Vicarious Liability) เช่น นายจ้าง-ลูกจ้าง, ผู้ปกครอง-บุตร เป็นต้น

แม้ในกรณีการว่าจ้างรถแท็กซี่ ให้ไปส่งปลายทาง ซึ่งมีใช้ความสัมพันธ์แบบนายจ้าง-ลูกจ้าง แต่ผู้ว่าจ้างบอกให้คนขับรีบขึ้นหน่อย คนขับได้ทำตามความประสงค์ แต่ต่อมาประสบเหตุเฉี่ยวชน การขับเร่งเป็นความประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งถือว่าเลินเล่อเหมือนกัน แต่ถ้าไม่ใช่เป็นเพราะคนขับ ได้ขับแข่งตัดหน้ารถสิบล้อกระชั้นชิด แล้วจะเกิดเหตุความเสียหายหรือไม่ ถ้าคำตอบคือไม่ ก็ถือเป็นความผิดของผู้ขับ ผู้ว่าจ้างไม่ต้องร่วมรับผิดชอบความเสียหายแต่อย่างใด

ถ้าให้ผู้ขายต้องมีส่วนรับผิดชอบกับคนเมา ต่อไปผู้ขายต้องลงทุนป้องกันตนเอง โดยอาจติดตั้งเครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ซื้อ ก่อนจะขายเพิ่มให้ หรือติดตั้งกล้องวงจร เพื่อจะได้นำไปอ้างว่า ไม่ได้ละเมิดกฎหมายแต่อย่างใดนั้น แต่ด้วยสภาพและวัฒนธรรมผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบไทยๆ ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะให้ผู้ขายลงทุนป้องกันเช่นดั่งว่า

B: ความปลอดภัยต่อสาธารณชนที่สัญจรทางถนนเป็นเรื่องสำคัญ จึงเห็นด้วยอย่างยิ่งกับมาตรการเช่นนี้ และยิ่งเห็นด้วยกับการกำหนดความรับผิดแก่เจ้าภาพจัดเลี้ยงทางสังคมด้วย ทั้งผู้ขายและเจ้าภาพควรต้องมีหน้าที่พึงระวังเหมือนกัน ผู้ขายและเจ้าภาพล้วนทราบดีว่า การกินดื่มในร้านและในงานการจัดงานเลี้ยงใดๆ ที่ได้จัดหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้รับรองแขกนั้น อาจเกิดเหตุความเสียหายขึ้นได้ หากลูกค้าหรือแขกที่มางาน ต้องขับรถเดินทางกลับบ้าน กฎหมายจึงต้องกำหนดความรับผิดไว้ เพื่อเป็นการป้องกันเหตุไว้ล่วงหน้า ให้คนขายและเจ้าภาพมีหน้าที่พึงระวัง ต้องตระหนักถึงความเสียหายที่ตามมา ก็จะช่วยลดความสูญเสียลงได้

แม้มีผู้เห็นว่า ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เขาประกอบอาชีพโดยสุจริต แต่เขาต้องมีหน้าที่พึงระวังด้วย รวมไปถึงเจ้าภาพจัดเลี้ยง เพราะที่ผ่านมายังไม่เคยมีความรับผิดใดๆ ต่อผู้เสียหายจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ โดยลูกค้าหรือแขกที่มินมาเป็นผู้ขับ กรณีเจ้าภาพจัดเลี้ยงบางแห่ง ยังเปิดเครื่องขยายเสียงดังลั่น สร้างเหตุรำคาญแก่ชุมชน เพิ่มขึ้นไปอีกด้วยซ้ำ ดังนั้น เจ้าของร้านและเจ้าภาพจะต้องชดใช้ต่อผู้เสียหาย ส่วนผู้ขายจะได้ยกเว้นความผิดบางกรณี แต่ช้อยยกเว้นนั้นจะต้องแคบ แต่หากเกิดความเสียหายร้ายแรง ผู้ขายต้องไม่พ้นความผิดที่จะต้องชดใช้ และฝ่ายคนขายอาจป้องกันตนเองได้บ้าง เช่น ลงทุนจัดหาเครื่องวัดแอลกอฮอล์มาติดตั้งก่อนจะขายให้ หรือติดตั้งกล้องในขณะขาย เป็นต้น ส่วนภาครัฐเองต้องจัดทำคู่มือในการขายแจกจ่ายให้ผู้ขายเพื่อเป็นแนวปฏิบัติด้วย

ส่วนกรณีเมื่อเกิดเหตุขึ้น คนขายและคนเมา ต้องแยกกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย เพราะผู้ขายไม่ได้เป็นหนี้ร่วมกับคนเมาผู้ก่อเหตุ ไม่ได้มีความสัมพันธ์เหมือนกับกรณีผู้อยู่ในความดูแล เช่น นายจ้าง-ลูกจ้าง (Vicarious Liability) คนเมาผู้ก่อเหตุจะต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก ส่วนผู้ขายควรต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเช่นกัน เพราะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มิใช่สินค้าธรรมดา ผู้ขายมีกำไรจากการขายจำนวนมาก และไม่ได้คำนึงถึงผลเสียหายต่อบุคคลอื่นเลย ดังนั้น เมื่อผู้ขายได้ผลประโยชน์จากการขาย เขาควรต้องมีหน้าที่รับผิดชอบด้วย หากเกิดผลเสียหายร้ายแรง ศาลสามารถวินิจฉัย “พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด” ตามมาตรา 438 ได้อยู่แล้วที่ผ่านมารณผู้เสียหายจากคนเมาแล้วขับ จะได้เงินชดเชยจากกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถ หากเห็นว่าไม่เพียงพอกับความเสียหาย สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดจากผู้ก่อเหตุต่อศาลได้ แต่กระบวนการส่วนใหญ่มีค่าสูง ดังนั้น จึงขอเสนอว่าควรมีการจัดตั้งกองทุนสำหรับเหตุอย่างนี้โดยเฉพาะ เมื่อเกิดเหตุขึ้นผู้เสียหายสามารถขอรับค่าชดเชยโดยมิรอพิสูจน์ผิด เหมือนกับกองทุนทดแทนในปัจจุบัน หากผู้เสียหายเห็นว่า ไม่เพียงพอค่อยไปฟ้องร้องต่อศาล โดยฟ้องร้องทั้งคนเมาผู้ก่อเหตุและผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่คนเมาที่ก่อเหตุ ภายหลังจากที่ทั้งสองฝ่าย ได้ชดใช้ผู้เสียหายตามคำสั่งศาล หากเห็นว่าตนไม่ได้กระทำความผิด ก็สามารถให้เขามีช่องทางไปยื่นความจำนงขอเงินค่าชดเชยคืนจากกองทุน

C: เห็นด้วย กับการกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขาย เพราะมีส่วนให้เกิดภัยหลักการเป็นการช่วยยั้งปัญหา แม้เหตุจะยังไม่เกิด ผู้ขายก็มีความผิดแล้ว หากขายให้คนที่เมาแล้วเพิ่มเติม ยิ่งรู้ว่าเขามึนเมาแล้ว ยังขายให้จนเกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ผู้ขายควรมีส่วนรับผิดชอบร่วมชดใช้เยียวยา ในร้านที่ต่างประเทศ พนักงานเสิร์ฟเป็นผู้ได้รับการฝึกอบรม จึงช่วยคอยระวังในการเสิร์ฟเพิ่ม ช่วยยั้งปัญหาตั้งแต่ต้นได้ ในส่วนของไทยยังขาดเรื่องนี้ เมื่อพิจารณา พ.ร.บ. เราจะพบว่า มีแต่บทลงโทษทางอาญา และค่าปรับ จึงเห็นสมควรกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายไว้ด้วย หากมีผู้เสียหายจากลูกค้าที่มึนเมา เพื่อให้คนขายได้ตระหนักถึงผลเสียจากการขายมากขึ้น ส่วนหลักการชดเชย ถ้าคนเมาก่อเหตุวิวาทในร้าน มีลูกค้ารายอื่นได้รับความเสียหาย ผู้ขายจะตกเป็นหนี้ร่วมกับผู้ก่อเหตุ ต้องร่วมชดใช้ผู้ได้รับความเสียหาย แต่กรณีลูกค้าผู้มึนเมาจากร้านไปได้ขับรถชนผู้อื่น ต้องมีการแยกกันรับผิดระหว่างคนเมากับคนขาย ให้เป็นความรับผิดเฉพาะบุคคล เพราะผู้ขายมิได้มีส่วนรู้เห็นถึงความเสียหายนั้น โดยศาลจะมีบทบาทในการกำหนดให้ชดใช้ผู้เสียหาย

D: เห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่นในสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดความรับผิดทางแพ่งแก่ผู้ขายด้วย ซึ่งเดิมคนเมาผู้ก่อเหตุรับผิดชอบฝ่ายเดียว การพิจารณาตัดสินเรื่องนี้ จะไปยึดการพิจารณาตามหลักละเมิดดั้งเดิมที่มีอยู่ ย่อมไม่เหมาะสม เพราะจะต้องย้อนไปพิจารณาความใกล้เคียงแก่เหตุ

(Remoteness) ไปดูเรื่องการเป็นต้นเหตุ (Causation) กลับสู่วงวนในหลักละเมิด อันที่จริงเรื่องนี้มีเพียงว่า ผู้ขาย “รู้” หรือไม่ว่า ผู้ดื่มได้มีนมมาแล้ว ถ้ารู้แล้วยังขายให้เพิ่มเติม แล้วคนเมาสร้างความเสียหายต่อผู้อื่นภายหลังออกจากร้านไปแล้ว ให้ “สันนิษฐานไว้ได้เลยว่า ผู้ขายต้องมีส่วนรับผิดชอบ” เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตอนที่ขายให้นั้นลูกค้ายังไม่เมา ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ คือ รู้ว่ามีนมแล้วยังขายเพิ่มให้ จนเกิดความเสียหายตามมา ผู้ขายต้องตกเป็นหนี้ร่วมกับคนเมา ร่วมชดใช้แก่ผู้เสียหาย

F: เห็นด้วย ขอบแนวทางการพิจารณาและหลักตัดสินของผู้พิพากษาในแคนาดา มากกว่าในสหรัฐฯ เพราะหลักในมรรัฐต่างๆ ของสหรัฐฯ มีหลากหลายเกินไป จึงได้ศึกษาแนวทางของแคนาดา ซึ่งไม่หลากหลายเท่าในสหรัฐฯ คือ เขาวางหลักการเชื่อมโยงให้ผู้ขายต้องมีหน้าที่พึงระวัง (Duty to Care) เมื่อกำหนดให้ “เป็นหน้าที่” ห้ามขายแก่ลูกค้าที่มีนมมาแล้ว เพราะถ้าขายให้เพิ่มอีก ผู้ขายต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่คาดหมายได้ (Foreseeable Risk) ผู้ขายต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในสังคม (Third Parties) ไม่ใช่สักแต่ว่าขายมุงกำไรอย่างเดียว คำว่า “Duty to Care” นั้น ผู้ขายไม่ได้ระวางเฉพาะลูกค้าเขาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลที่สาม ซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากลูกค้าผู้มีนมมาแล้ว ขอให้อลองศึกษากรณีตัวอย่างจากแคนาดา ที่เป็นคดีตั้งแต่ต้น 2-3 คดี จะทราบขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ขาย โดยอย่างแรกคือ ผู้ขายต้องมีส่วนช่วยยับยั้งเหตุก่อน ซึ่งอันที่จริงศาลแคนาดา ยังพิจารณาเรื่อง Causation ดูความเชื่อมโยงจากเหตุไปสู่ผลร้ายแรงอยู่ ส่วนคนเมากับคนขาย ควรมีการกำหนดสัดส่วนร่วมรับผิดชอบ เป็นเปอร์เซ็นต์ตามพฤติการณ์ความหนักเบาของความผิด รวมกันแล้วผู้ก่อความเสียหายต้องชดใช้ตามความเสียหายรวมที่เกิดขึ้นจริง

G: เห็นด้วย กับการขยายความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขาย หากมีลูกค้าซึ่งมีนมออกจากร้านแล้วขับรถชนผู้อื่น ผู้ขายต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ แต่ต้องมีส่วนรับผิดชอบน้อยกว่าลูกค้าผู้ก่อเหตุ และเห็นด้วยถ้าจะให้ทั้งคนขายและคนขับ ต้องจ่ายค่าเสียหายลงโทษด้วย เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ขายและผู้ดื่มมีความระวังมากขึ้น

3) ท่านคิดว่า ข้อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ในข้อ 2) ควรนำมาปรับใช้ ในประเทศไทย หรือไม่ถ้า ควรนำมาปรับใช้ ควรจะเลือกกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย ด้วยหลักการใด ระหว่าง รับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยเจ้าของร้าน ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่า ตนไม่ได้ละเมิดกฎหมายอย่างไร ถึงจะพ้นข้อกล่าวหา) หรือ ควรใช้ หลักรับผิดเลินเล่อ (Negligence Rule) โดยผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า เจ้าของร้านเลินเล่ออย่างไร ถึงทำให้เกิดความเสียหายแก่ตน (สมมติว่า ผู้เสียหายไม่ได้ประมาทร่วมด้วย) และ ควรมีข้อยกเว้นใดบ้าง ที่ผู้ขายอาจพ้นจากความผิดได้

A: ไม่เห็นด้วย เพราะควรกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ขายให้เพิ่มสูงขึ้น จะเหมาะสมกว่าการให้ผู้ขายมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับคนเมาผู้ก่อเหตุ เพราะจะทำให้คนเมา เกิดแรงจูงใจไม่ระวัง เกรงว่าคนเมาอาจคิดว่า อย่างน้อยถ้าเกิดเหตุความเสียหาย ยังมีผู้ขายมาร่วมรับผิดชอบ ซึ่งเหมือนระดับความระวังของผู้ขับรถที่มีประกัน กับไม่มีประกัน ย่อมมีพฤติการณ์ในการขับรถแตกต่างกัน

ส่วนการเลือกหลักความรับผิดชอบของผู้ขาย เมื่อไม่ได้เห็นด้วยกับการกำหนดทางแพ่งแก่ผู้ขาย แต่มีได้เห็นด้วยกับหลักเงินเล่าโดยทั่วไปในปัจจุบัน เพราะจากประสบการณ์มาหลายสิบปี ในคดีฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด พบว่า ศาลไทยตัดสินให้ผู้เสียหายได้รับเงินชดเชยต่ำมาก คือราวๆ 30-40% ของความเสียหายจริงเท่านั้นเอง ทั้งระยะเวลายาวนานเกินสำหรับผู้เสียหาย ที่ต้องรอการพิจารณาและตัดสินรวมทั้ง 3 ศาล ในอดีตนั้นบางคดีต้องรอเวลาประมาณ 9 ปี แต่ปัจจุบันเร็วขึ้นโดยใช้เวลาประมาณ 4 ปี คำถามคือ ทำไมจึงยังต้องให้ผู้เสียหายรอร้องขอค่าชดเชยในชั้นศาล ทั้งผู้เสียหายยังต้องมีการะในพิสูจน์อีก ทั้งที่จริงควรมีกองทุนเยียวยาผู้เสียหาย หรือ อีกทางหนึ่งคือ รมร่งค์ให้ประชาชนลงทุนซื้อประกันภัยภาคสมัครใจกันมากขึ้น จะเป็นทางเลือกหนึ่ง แทนการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายลงในกฎหมายในปัจจุบัน เพราะผู้เสียหายจะได้รับเงินชดเชยในอัตราตลาด มีใช้ถูกกำหนดจากศาล ซึ่งมักได้รับชดเชยต่ำกว่าความเสียหายจริง

B: เห็นด้วย หากจะกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย โดยเสนอให้ใช้หลักรับผิดโดยเคร่งครัด โดยผู้ขายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่าการขายไม่ได้ละเมิดกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อสร้างภาระให้ผู้ขายซึ่งถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ขายต้องมีหน้าที่พึงระวังหากมีเหตุเกิดขึ้น “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ขายมีความผิด” เว้นแต่ผู้ขายจะพิสูจน์ได้ว่า ตนไม่ได้ละเมิดกฎหมาย ตามหลักรับผิดโดยเคร่งครัด ศาลมีหน้าที่ประเมินความเสียหายจริงที่เกิดขึ้น แล้วจำเลยชดใช้ตามนั้น

ส่วนหลักเงินเล่ามีข้อจำกัดในการพิสูจน์โดยผู้เสียหาย และมีความยุ่งยากในการกำหนดมาตรฐานความระวัง อีกเหตุผลหนึ่งคือ ผู้ขายมีกำไรจากการขาย จึงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ คล้ายๆกับในกฎหมายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อ เพราะเขาได้ประโยชน์จากกิจกรรมการผลิตของตน ซึ่งได้ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าผู้อื่นในสังคมเขาจึงต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเห็นด้วยว่า ทั้งคนเมาและผู้ขาย สมควรต้องจ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย (Punitive Damages) เพราะผลเสียหายหลายกรณีจากเหตุเมาแล้วขับ สร้างผลเสียหายในวงกว้าง และร้ายแรง

สำหรับข้อยกเว้นที่ผู้ขายอาจพ้นจากความผิดได้บ้างนั้น เช่น ยานนั้นมีเหตุขมขม หรือ ก่อจลาจลซึ่งพิสูจน์ได้ยาก รวมถึงกรณีผู้เสียหายได้กระทำการประมาทร่วม เป็นต้น แต่ไม่ใช่ว่าจะพ้น ความรับผิดได้เลย โดยเฉพาะเกิดผลเสียหายร้ายแรง แต่ให้ผู้ขายมีช่องอันเป็นประโยชน์ไปข้ออ้างใน ชั้นศาลได้ เพื่อขอบรรเทาโทษ เช่น เขาได้ติดตั้งเครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ ก่อนจะขายให้ลูกค้า และ ติดตั้งกล้อง คือได้ลงทุนกระทำตามกฎหมายทุกประการแล้ว ซึ่งถือว่ายังไม่เด็ดขาด ขึ้นกับการ พิจารณาเป็นกรณีๆไป

C: เห็นด้วย ถ้านำความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายมาปรับใช้ในไทย ถ้าให้เลือกระหว่าง ผู้ขายรับผิดเคร่งครัด กับหลักเลินเล่อ ขอเลือกไปทางรับผิดโดยเคร่งครัด แต่ให้หย่อนลงมาหน่อย เพราะหลักรับผิดโดยเคร่งครัด ผู้เสียหายไม่ต้องมีหน้าที่พิสูจน์เลย ซึ่งจะมีผลร้ายแรงต่อผู้ขายเกินไป อีกทั้งเป็นเพียงผู้ก่อชองภัย และไม่ได้รู้เห็นถึงผลเสียหายต่อผู้อื่น ส่วนคนเมาผู้ก่อเหตุ นั้น ต้องรับผิด โดยเคร่งครัดอยู่แล้ว ดังนั้นจึงขอเสนอทางเลือกที่ 3 คือ ให้ถือหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ขายมี ความผิด (Presumption of fault) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนไม่ได้ละเมิดกฎหมาย เหมือนรับผิดโดย เคร่งครัด เพียงแต่ให้ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ด้วยบางส่วน แต่ไม่ถึงขนาดให้มีหน้าที่พิสูจน์ตาม หลัก รับผิดเลินเล่อ เพราะผู้เสียหายจะพิสูจน์ได้ยาก

ผู้ขายอาจพ้นความผิดได้ในกรณีใดนั้น โดยทั่วไปจะไม่มีการระบุอย่างชัดเจนลงในการ ร่าง พ.ร.บ. เพราะมันจะนำไปสู่การพิจารณาภายใต้หลักรับผิดเลินเล่อ เมื่อเราจะเลือกหลักรับผิดโดย เคร่งครัด แบบมีข้อสันนิษฐานว่า เป็นความผิดไว้ก่อน ต้องมีข้อยกเว้นน้อยมาก เช่น พ.ร.บ.เครื่องมือ แพทย์ 2551 หมวด 11 ความรับผิดทางแพ่ง มาตรา 77 ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขายเครื่องมือแพทย์ ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการใช้เครื่องมือ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายเกิดแต่ เหตุสุดวิสัย หรือมิได้เกิดจากความบกพร่องของเครื่องมือแพทย์นั้น หรือเกิดเพราะความผิดของ ผู้เสียหายนั่นเอง ส่วนในมาตรา 78 ผู้ที่ดำเนินการใช้ต่อบุคคลอื่นอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย ความเสียหายต่อจิตใจ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ ได้ว่า ตนได้ใช้ความระมัดระวัง ตามมาตรฐานทางวิชาการนั้นแล้ว หรือ ความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุ สุดวิสัย หรือ เกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง เป็นต้น

D: เห็นด้วย ถ้าจะมีการกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายมาปรับใช้ในไทย เพื่อเป็น ช่องทางหนึ่งในการลดปัญหา และต้องบังคับใช้ให้ได้ด้วย จากประสบการณ์และข้อกฎหมายที่มีอยู่ใน ปัจจุบัน มีความเพียงพอที่จะเอาผิดแก่ผู้ขายในกรณีนี้ได้ แต่ปัญหาคือยังไม่เคยมีผู้เสียหายรายใดยื่น ฟ้องในคดีแบบนี้และฟ้องได้สำเร็จ หากมีผู้ฟ้องสำเร็จย่อมจะเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้เสียหายรายอื่นๆใน อนาคต

ความรับผิดชอบแก่ผู้ขาย ควรยึดหลักผู้ขายรับผิดชอบโดยเคร่งครัด เมื่อผู้ขายขายเพิ่มให้คนมาผู้ก่อเหตุ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ขายมีความเว้นแต่ผู้ขายจะพิสูจน์ได้ว่า ตอนที่ขายให้ลูกค้าในขณะนั้นลูกค้าไม่ได้เมา หรือตนไม่ได้ละเมิดกฎหมาย ส่วนข้อยกเว้นใดๆ ที่ผู้ขายอาจพินิจได้นั้น เราจะไม่สามารถระบุเงื่อนไขต่างๆ ลงในประมวลกฎหมายได้ แต่ให้ผู้ขายใช้ดุลยพินิจเอาเองว่า เขาควรต้องลงทุนป้องกันเหตุอย่างไร เพื่อให้เขาได้มีโอกาสชี้แจงในชั้นศาล แต่จริงอยู่ที่การให้ผู้ขายเป็นฝ่ายพิสูจน์นั้น ส่วนฝ่ายผู้เสียหายอย่างน้อยควรรู้ด้วยว่าคนเมา มาจากร้านไหน ส่วนกรณีการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของเจ้าภาพจัดเลี้ยงทางสังคมนั้น ยังไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะเจ้าภาพจัดเลี้ยงไม่มีผลกำไรเหมือนร้านเหล้าหรือผู้ขายปลีก เมื่อเขาได้ผลประโยชน์ตรงนี้มากแล้ว ควรมีหน้าที่รับผิดชอบถึงผลเสียหาย ที่จะเกิดตามมาจากการขายของเขาด้วย

F: เห็นด้วย ถ้านำข้อกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขายมาปรับใช้ในไทยกฎหมายไทยยึดหลักว่า ใครเป็นผู้กล่าวหา ผู้นั้นต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า คู่กรณีมีความผิดอย่างไร แต่ในเรื่องการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขาย ขอเสนอให้เลือกหลักรับผิดชอบแก่ผู้ขายโดยเคร่งครัด คือเราสามารถผลักภาระในการพิสูจน์ไปยังคนขายได้ (Shifts burden of proof) โดยให้ถือเป็นข้อสันนิษฐานความผิดไว้ก่อน เว้นแต่ผู้ขายจะพิสูจน์ได้ว่า ตอนขายให้ลูกค้านั้น ลูกค้าไม่ได้เมาแล้ว แต่ผู้เสียหายเพียงแสดงผลเสียหายและจะต้องรู้ว่าคนเมา มาจากร้านใด และ ต้องกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบระหว่างคนเมากับผู้ขาย ซึ่งศาลสามารถพิจารณามาตรา 420 ของกฎหมายละเมิดมาเทียบเคียงได้ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย

ส่วนประเด็นว่า เมาเล็กน้อยเพียงใดถึงจะถือว่าผู้ดื่มเมาแล้ว ยังเป็นที่ถกเถียงกัน แต่ที่มีการกำหนดว่า ผู้มีระดับแอลกอฮอล์เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ดังข้อบังคับตามกฎหมายจราจรทางบก และสอดคล้องกับเกณฑ์ในต่างประเทศ เพราะมีเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์ เขาทดลองมาแล้วพบว่า การมีแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับนั้นในขณะตรวจพบ ถึงแม้ผู้ดื่มไม่ได้แสดงอาการเมมาอย่างเห็นได้ชัด ขึ้นกับสภาพร่างกายแต่ละคนที่ต่างกัน แต่ฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ระดับนั้น มีผลต่อร่างกายแล้ว ต่อทัศนวิสัยการมองเห็น การตัดสินใจ การยับยั้งชั่งใจของผู้ดื่ม ซึ่งมีผลกระทบรองรับอยู่บางทีกฎหมายต้องพึ่งพาวงศ์ความรู้จากศาสตร์อื่นด้วย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ เพราะสังคมเราเองต้องคุมดุลยพินิจของศาลด้วยเหมือนกัน คือสังคมเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลยพินิจในระดับหนึ่ง แต่ขอบเขตต้องไม่กว้างเกินไปนัก

G: เห็นด้วย ถ้านำหลักความรับผิดชอบแก่ผู้ขายมาปรับใช้ในประเทศไทย โดยกำหนดให้ผู้ขายรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ผู้ขายจะต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่า ตนไม่ได้ละเมิดกฎหมายในประการใด เพราะการให้ผู้เสียหายเป็นฝ่ายนำสืบตามหลักละเมิดนั้น มีข้อจำกัดมากกว่า

4) ควรออกกฎหมายใหม่ ที่เน้นกำหนดให้ชดใช้ทางแพ่ง หรือ ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดเข้าไปใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 ซึ่งจัดเป็นกฎหมายอาญา

A: เห็นด้วย ถ้าจะเพิ่มโทษอาญา แก่ผู้กระทำความผิดกฎหมาย แต่**ไม่เห็นด้วย**กับการกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขาย เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีจำเป็นต้องปรับปรุงใดๆ ทั้งยังมองว่า ฝืนลักษณะคนไทยอีกด้วย ผู้ศึกษาจึงเปลี่ยนคำถามใหม่ว่า ปัจจุบัน กฎหมายไทยในระยะหลัง มักมีแต่โทษทางอาญา ซึ่งบางอย่างบังคับใช้ไม่ได้เต็มที่ ในอนาคตกฎหมายไทยจะมีแนวโน้มกำหนดโทษทางอาญาลดลงหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ไทยยังจัดเป็นประเทศกำลังพัฒนา และ ประชากรมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งจำเป็นต้องควบคุมคนให้มีระเบียบ จึงมีแนวโน้มว่า กฎหมายในวันหน้า ยิ่งจะบังคับโทษทางอาญามากขึ้น ที่ผ่านมามีกรณี เช่นการละเมิดลิขสิทธิ์เพลง มีโทษหนัก ต้องจ่ายค่าปรับ 5 หมื่นถึง 2 แสนบาท ถ้าสารภาพ โทษปรับจะลดลง จึงมีหลายคนยอมถูกจำคุก แทนการจ่ายค่าปรับ

B: เห็นว่า ให้เพิ่มเติมบทลงโทษทางแพ่ง ลงใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยให้รับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด เหมือนกับความผิดทางแพ่งของผู้ประกอบการตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม และ ให้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ต่อทั้งคนเมาและผู้ขายไว้ด้วย

C: การเพิ่มข้อกำหนดความผิดทางแพ่งของผู้ขายลงในกฎหมายละเมิดจะทำได้ยาก คือจะเสนอให้เพิ่มเพียง 1-2 มาตรานั้นทำไม่ได้ การเสนอให้แก้ไขต้องมีชุดความคิดและเหตุผลในเชิงกระบวนการ เช่น ข้อเสนอให้สามารถดำเนินการฟ้องแบบกลุ่ม (Class Action) เพื่อลดความซ้ำซ้อน อย่างนี้เราสามารถเพิ่มลงไปได้เพราะเหตุผลชัดเจน แต่การกำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ขายสามารถเพิ่มลงได้ใน พ.ร.บ. เพราะมีข้อบังคับที่ต้องการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการเฉพาะอยู่ก่อนแล้ว การแก้ พ.ร.บ. จึงเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุด

D: ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายใหม่ แต่เสนอให้เพิ่มเติมบทลงโทษทางแพ่งแก่ผู้ขายในกรณีนี้ ลงไปในกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบันได้เลย เพราะใน พ.ร.บ. มีแต่โทษทางอาญา จะเพิ่มการชดใช้ทางแพ่ง ย่อมสามารถทำได้ ถึงแม้ว่าในมาตรา 45 ที่ระบุว่า เมื่อผู้กระทำความผิดกฎหมายฉบับนี้ เมื่อได้จ่ายค่าปรับแล้ว ให้โทษทางอาญาเป็นอันเลิกกัน คือถึงแม้ไม่ต้องรับโทษจำคุก แต่ภาระในการชดใช้ทางแพ่งต่อผู้ได้รับความเสียหายยังคงมีอยู่

F: ปัจจุบันด้วยกลไกกฎหมายละเมิดที่มีอยู่ เอื้อให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ขายได้อยู่แล้ว แต่จะหาผู้เสียหายที่ฟ้องร้องสำเร็จได้ยาก เพราะการพิสูจน์โดยผู้เสียหายนั้นทำได้ยาก อย่างคดีความที่เกิดขึ้นว่ามีผู้มาแล้วขับ สังคมมุ่งพิจารณาเฉพาะคู่กรณี แต่ไม่ได้สนใจว่า คนมาซึ่งเป็นต้นตอแห่งเหตุความเสียหายนั้น มีนมามาจากแหล่งใด

ปัจจุบันถ้าเราต้องแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน ก็สามารถทำได้เลย แต่ต้องมีช่องให้ผู้ขายได้พิสูจน์ตนเองด้วย ถึงแม้ พ.ร.บ. จะเป็นกฎหมายอาญา แต่เรามีวิธีกำหนดกฎหมายทั้งสาระบัญญัติ และ วิธีบัญญัติ ทำได้ทั้งนั้น ถ้าเราต้องการสร้างมาตรฐานใหม่ให้มีผลบูรณาการในการแก้ปัญหาในสังคมไทยตัวอย่างกฎหมายการค้ามนุษย์ มาตรา 35 ยังให้ผู้เสียหายมีสิทธิ์เรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง รวมลงไปในคดีอาญาได้ด้วย และถ้าเกิดผลเสียหายร้ายแรง ศาลยังสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษได้อีกด้วย ดังนั้น กรณีคนมาและคนขายสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษได้ด้วย เมื่อโทษหนักขึ้น จะช่วยลดปัญหาระดับหนึ่งอย่างเรื่องนี้ ผู้มาและผู้ขายต้องโดนลงโทษหนัก

G: การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขาย เสนอให้ปรับแก้ลงใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพราะเป็นกฎหมายเฉพาะที่มีอยู่แล้ว

5) หากมีการนำข้อกำหนดในข้อ 2) มาปรับใช้ในประเทศไทย ท่านคิดว่า จะบังคับใช้ได้จริงหรือไม่ หรือ ควรมีเงื่อนไขในการบังคับใช้เรื่องนี้อย่างไร จึงจะเหมาะสม

A: ถ้าจะนำมาปรับใช้จริงๆ ในไทย จะต้องเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงเท่านั้น

B: ลักษณะทั่วไปของกฎหมายต่างๆ ของไทย เน้นเรื่องการบังคับ, ควบคุม, สั่งการ, ลงโทษ แต่ควรมีมาตรการจูงใจให้รางวัลแก่ผู้เกี่ยวข้อง หากเขาได้ระมัดระวังตามกฎหมายอย่างเพียงพอ เรื่องการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขาย เป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย แต่เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องปกป้องสวัสดิภาพและความปลอดภัยแก่ผู้สัญจรในท้องถนน ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลประโยชน์ด้านกำไรมาเกี่ยวข้อง จึงต้องบังคับให้มีหน้าที่พึงระวัง และต้องกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย แต่หากว่าผู้ขายรายใด เช่น ได้ติดตั้งเครื่องวัดแอลกอฮอล์ และกล้องวงจรเพื่อบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการขาย ถ้ามาตรการเหล่านี้อยู่ในข้อบังคับกฎหมายแล้ว หากเขาได้กระทำตามเงื่อนไขได้ครบถ้วน ฟังมีสิ่งจูงใจแก่ผู้ขายบ้าง เช่น การลดหย่อนภาษีประจำปี เป็นต้น

C: เรื่องนี้เกี่ยวกับผู้เสียหายกับผู้ขาย เป็นเอกชนด้วยกัน รัฐจะต้องมีบทบาทเพียงริเริ่มกำหนดฐานความรับผิดชอบไว้ให้ชัดเพื่อเอื้อต่อผู้เสียหาย จากนั้นเป็นเรื่องการบังคับใช้กระบวนการบังคับใช้จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่มีเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ซึ่งจะเห็นว่า รัฐเพิกมีการกำหนดพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายเมื่อปี 2555 นี้เอง เมื่อมีผู้กระทำผิดถูกตรวจจับได้ ก็ไปดำเนินการจ่ายค่าปรับโดยไม่ต้องศาล และมีข้อกำหนดเรื่องสินบนรางวัลนำจับเพื่อจูงใจเจ้าหน้าที่ แต่จากประกาศจะพบว่าเจ้าพนักงานตามกฎหมายนี้มีมากมายหลายสังกัด ยิ่งในต่างจังหวัดจะมีข้าราชการ/พนักงานหลายส่วนราชการ ล้วนเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายกันหมดเลย อันนี้ต้องดูต่อไปว่า ผลของการบังคับใช้จะเป็นอย่างไร

D: ถ้านำข้อกำหนดความผิดของรับผู้ขายมาปรับใช้ได้ในไทย ต้องเข้มงวดในเรื่องการบังคับใช้ อย่างสถานบันเทิงเป็นแหล่งหนึ่งของนักเที่ยวยามค่ำคืนซึ่งเป็นผู้ดื่มหนัก และส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่เมาแล้วขับ และ อีกปัญหาซึ่งพูดได้ยากอยู่ เพราะเท่าที่ผ่านมาเราทราบกันดีอยู่ เจ้าหน้าที่บางรายมีส่วนได้เสียกับธุรกิจเหล่านี้ ครั้นจะให้ไปตรวจตราภายในสถานที่ที่กลับบาก จึงได้เลี้ยมมาตั้งด่านสกัดหรือตรวจวัดแอลกอฮอล์ของผู้ที่เมาแล้วขับ ตอนนั้นหวังแต่เพียงว่า รอให้มีผู้เสียหายเกิดขึ้น แล้วดำเนินการฟ้องร้องผู้ขาย เพียงแต่ผู้เสียหายต้องรู้ว่าคนเมาผู้ก่อเหตุ เมามาจากร้านใด ส่วนคนขายต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่า ตอนขายให้คนเมาผู้ก่อเหตุ นั้น เขายังไม่เมา

F: โดยทั่วไปแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่มี 2 แนว ถ้ากฎหมายเก่า เสนอให้แก้ไขหากเห็นว่ากฎหมายเก่าเกินแก้ ต้องยกเลิก พร้อมยกร่างใหม่ ในสำหรับเรื่องนี้ ไม่ควรไปแก้ไขกฎหมายละเมิด เพราะจะแก้ไขยาก เรามี พ.ร.บ. ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะพร้อมจัดการปัญหานี้อยู่แล้ว ก็ให้เพิ่มเติมลงไปใน พ.ร.บ. นี้ได้เลย เจื่อนไขคือ เพื่อความปลอดภัยของสาธารณชน ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องมีหน้าที่พึงระมัดระวังในการขาย

G: ถ้าจะให้บังคับใช้ได้จริง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องคอยตรวจตรา เพราะลำพังการเขียนกฎหมายไว้ ไม่ได้แก้ปัญหาทุกเรื่อง ซึ่งมีตัวอย่างหลายเรื่อง ที่เรามักพบเห็นการกระทำผิดกฎหมายหลายท้องที่ เช่น การขับรถฝ่าสัญญาณไฟแดง การจอดรถซ้อนคัน

6) ถ้าจะปฏิรูประบบการให้ใบอนุญาตจำหน่าย ให้เข้มงวดขึ้น หรือเพิ่มค่าธรรมเนียม จะมีความเป็นไปได้หรือไม่

A: การขึ้นค่าธรรมเนียม ก็จะปิดช่องทางผู้ค้าปลีกรายย่อย ทั้งที่เขาก็ประกอบอาชีพโดยสุจริตตามกฎหมาย หากเพิ่มค่าธรรมเนียม จะทำให้ผู้ค้าปลีกที่มีทุนสูงกว่า จะได้ประโยชน์ในด้านเป็นแหล่งกระจายสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

B: ในเบื้องต้นรัฐต้องการรายได้ค่าธรรมเนียมเข้ารัฐ และต้องการอำนวยความสะดวกให้มีการขอใบอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมไว้ไม่สูง แต่ในเมื่อเราจะมุ่งกำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ขาย ให้ผู้ขายมีหน้าที่ต้องระวางเพิ่มขึ้นอยู่แล้ว จึงคิดว่าการปฏิรูประบบการให้ใบอนุญาตและขึ้นค่าธรรมเนียมในขณะนี้ ยังไม่จำเป็น

C: เห็นด้วยกับการขึ้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขาย เพราะมีอัตราต่ำเกินไป และเพื่อลดจุดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลคือผู้ค้าปลีกขายย่อยจะลดลง ผู้ซื้อหาร้านซื้อได้ยากขึ้น ไกลขึ้น เป็นช่องทางหนึ่งในการลดปัญหา แต่ต้องไม่เพิ่มอัตราที่สูงเสียจนผู้ขายย่อยหายไป เหลือแต่ผู้ค้าปลีก รายใหญ่ที่กำลังจ่ายค่าธรรมเนียม จะนำไปสู่อีกปัญหาหนึ่งคือ การผูกขาดของผู้ค้าปลีกใหญ่

D: เรื่องเพิ่มค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ไม่มีความเห็น แต่น่าจะมีการจัดตั้งกองทุนเยียวยาผู้เสียหายในกรณีอย่างนี้ เหมือนกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถ โดยนำรายได้จากภาษีและค่าธรรมเนียมผู้ผลิตและผู้ขายส่วนหนึ่ง มาจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อการเยียวยา

F: คิดว่า ข้อเสนอการขึ้นค่าธรรมเนียม หรือขึ้นภาษีสรรพสามิต ไม่ใช่มาตรการซึ่งเด็ดขาดเพียงพอจะไปมีผลระงับยับยั้งเหตุในกรณีอย่างนี้ได้ ดังจะเห็นได้ว่า ปริมาณการบริโภคมีแต่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีคำอธิบายว่า มีนักดื่มหน้าใหม่เข้ามาสู่วงจรมากขึ้น และนักดื่มรายเก่าก็ยังอยู่ ปริมาณการบริโภคยังเพิ่มขึ้นทุกปี ก็แปลว่าข้อเสนอการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต หรือกระทั่งขึ้นค่าธรรมเนียมการขาย มันไม่ได้ผล เพราะผู้ค้าปลีก เมื่อเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น เขาไม่ต้องรับภาระอะไร เพราะสามารถบวกราคาเพิ่มให้สูงขึ้น ผลักภาระต่อไปยังผู้ดื่มได้ต่อ ส่วนผู้ดื่มบางกลุ่มอาจลดปริมาณดื่มลง แต่ส่วนใหญ่ที่เป็นนักดื่ม อาจไม่ได้ช่วยยับยั้งชั่งใจให้ดื่มน้อยลง

G: อัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขาย นับว่าต่ำเกินไป ถ้าต้องการลดจุดเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมให้สูงขึ้น แต่จะเพิ่มสูงมากนัก จะเกิดการผูกขาดค้าปลีกโดยผู้ขายรายใหญ่

7) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการลดปัญหานี้อย่างไร

A: ต้องเพิ่มความเข้มงวด ในการบังคับใช้กฎหมายจราจรทางบก และ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างที่ผู้ศึกษาต้องการเสนอกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายในไทยเรา ยากแก่การตรวจสอบได้ว่าผู้เมาได้ไปดื่มมารากร้านใด และดื่มในเวลาใด

B: ในแง่คนเมาแล้วขับและเกิดความเสียหาย ต้องลงโทษให้หนัก โดยอาจเพิ่มโทษทางสังคมด้วยวิธีการประจานด้วย เพื่อให้เข็ดหลาบ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ตั้งด่านตรวจวัด ระดับ

แอลกอฮอล์ของผู้ขับชี่ จะต้องได้รับรางวัลสูงใจ ที่สามารถช่วยคัดกรองคนขับที่มึนเมาออกจากถนน จะช่วยลดอุบัติเหตุลงได้

C: ที่จริงการป้องกันก่อนเกิดเหตุ เจ้าหน้าที่ได้กวดขันดูแลอยู่ ตามกฎหมายจราจรทางบก เช่น การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับชี่ การเพิ่มบทลงโทษเมาแล้วขับ นับว่าได้ผลอยู่ สามารถช่วยยั้งเหตุ (Deter) ได้ระดับหนึ่ง แต่การเยียวยาหลังเกิดยังขาดอยู่ แม้ว่าผู้เสียหายจะได้เงินทดแทนจากกองทุนทดแทนส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นเงินมาจากค่าเบี้ยประกันภัยภาคบังคับ ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ และสามารถฟ้องทางแพ่งต่อไปได้ แต่คิดว่ายังไม่เพียงพอ จึงยินดีสนับสนุนมาตรการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ขาย หากได้รับอันตรายลูกค้าที่มึนเมาจากร้านขายเป็นผู้ขับ

D: ด้วยสภาพสังคมวัฒนธรรมไทยต่างกับสหรัฐฯ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะระดับความรับผิดชอบของพลเมืองด้วย (อย่างกรณีที่มีข่าวในงานบวชแห่งหนึ่งเร็วๆนี้ แม้ในงานบุญกุศลยังมีปัญหาการตีกัน) อาชีพพนักงานเสิร์ฟในสหรัฐฯ ต้องผ่านการฝึกอบรม แล้วพอมีกฎหมายทำให้ผู้ขายมีหน้าที่พึงระวัง การคอยตรวจตราเฝ้าระวังพนักงานเสิร์ฟมีส่วนช่วยลดปัญหาไปได้มาก ยิ่งในกรณีนี้ผู้ได้รับความเสียหาย ผู้ขายจึงยิ่งต้องระวังขึ้น และส่วนใหญ่ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มักซื้อประกันภัยสำหรับกรณีอย่างนี้ไว้อยู่แล้วแต่เห็นว่า ถึงอย่างไรก็ควรนำมาบังคับใช้ในไทย

F: หัวใจสำคัญของปัญหานี้คือ ทำอย่างไรถึงกันไม่ให้คนเมาได้ขับรถเท่านั้นเอง จะด้วยมาตรการอะไร แบบใดก็ได้แล้วแต่ ซึ่งอาจทำได้ง่ายกว่าการออกกฎหมายด้วยซ้ำไป ส่วนมาตรการอื่นๆที่เห็นตอนนี้คือ การบังคับใช้เรื่องใบอนุญาตขับชี่ให้ดำเนินการเป็นขั้นๆ ไป เช่น ถ้าถูกจับกุมในคดีเมาแล้วขับ ต้องพักใบอนุญาต หากในช่วงพักใบอนุญาตแต่ฝ่าฝืนมาขับ มีประวัติซ้ำ ให้เลิกใบอนุญาตไปเลย และถ้ากรณีถูกเพิกถอนใบอนุญาตไปแล้ว แต่ฝ่าฝืนมาขับ ถ้าถูกจับกุมได้ ก็จำคุกไปเลย

อีกข้อเสนอหนึ่งคือ ควรมีการจัดตั้งศาลจราจรขึ้นในประเทศไทย ต่อไปนี้เวลาเกิดเหตุจราจรทางบก ให้คู่กรณีขึ้นศาลจราจร โดยไม่ต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาคอยดูแลในส่วนนี้ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้มีเวลาไปมุ่งบังคับใช้กฎหมายในด้านอื่นๆ มากยิ่งขึ้น เช่น ศาลจราจรในสหรัฐฯ มักเปิดดำเนินการช่วงเวลาเลิกงาน และ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีที่มีภาระงานประจำในเวลางานปกติ ขอยกตัวอย่างเพิ่มเติมในกรณีของไทยในปัจจุบัน ถ้าผู้ที่เสียหายจากคนขับที่เมา ขั้นตอนจะเป็นอย่างไร ผู้เสียหายจะได้เงินทดแทนจากกองทุนผู้ประสบภัยจากรถ และถ้าได้ซื้อประกันภัยรถยนต์ไว้ ก็จะได้รับบาดเจ็บจากบริษัทประกันส่วนหนึ่ง แต่ถ้าเงินชดเชยยังไม่เพียงพอต่อความเสียหายจริง ก็ไปฟ้องคนเมาต่อศาลเพื่อขอรับค่าสินไหมเพื่อละเมิดทางแพ่ง คือ คดีแพ่งก็เหมือนเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งเหมือนกัน ถ้าผู้เสียหายเริ่มดำเนินการฟ้อง ต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ

ที่ต้องทอดรองจ่ายไปก่อน ไปจ้างทนาย แล้วถ้าเกิดเป็นฝ่ายชนะในการฟ้อง ก็เรียกคืนจากผู้แพ้คดีได้อยู่แล้ว แต่ปัญหาคือ ถ้าผู้เสียหายเป็นฝ่ายชนะ สิ่งที่คุณเสียหายจะได้มาคือ ค่าพิพาท 1 ฉบับ

หลังจากนั้นผู้เสียหายจะต้องหาวิธีนำค่าพิพาทมา ไปแปลงเป็นเงินได้อย่างไร เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายต้องสืบหาว่า ผู้ก่อเหตุเขามีทรัพย์สินอะไรบ้าง ต้องไปตามยึดเอามาขายทอดตลาด มันยาวเหมือนกัน โดยรัฐจะมีบทบาทตอนที่ ผู้เสียหายไปสืบหาทรัพย์สินของผู้ก่อเหตุมาได้ แล้ว ก็ไปแจ้งกรมบังคับคดีว่า ผู้ก่อเหตุเขามีทรัพย์สินอะไรบ้าง กรมบังคับคดีจะนำหมายศาลไปยึดทรัพย์สินผู้ก่อเหตุ มาขายทอดตลาดคืนผู้เสียหาย เพราะการจะไปยึดทรัพย์สินใคร มาขายทอดตลาดเอกชนด้วยกันทำไม่ได้ ต้องพึ่งอำนาจรัฐคือ กรมบังคับคดี แต่สมมติเช่น ถ้าพบว่าผู้ก่อเหตุ มีบ้านหลังหนึ่ง แล้วจะไปสอบถามที่ว่าการอำเภอว่า บ้านหลังนี้เป็นของใคร ใครเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เจ้าหน้าที่อำเภอคงไม่ให้ดู เพราะเป็นเรื่องส่วนตัว จึงยากอยู่เหมือนกัน ถึงได้มีคำพูดว่า เลี่ยงการเป็นคดีความ จะดีกว่า

G: ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการลดปัญหาเมาแล้วขับ เห็นว่า การกำหนดความรับผิดชอบผู้ขายเป็นช่องทางหนึ่งในการช่วยลดปัญหาได้ระดับหนึ่ง ข้อเสนอแนะคือ ทำอย่างไรจึงจะบังคับใช้ให้ได้ผลนั้น เป็นจุดอ่อนใหญ่ในบ้านเรา กฎหมายเดิมที่มีอยู่บังคับได้ไม่เต็มที่ แล้วยังมีข้อกำหนดใหม่เพิ่มมาอีก จะมีกลไกการบังคับใช้อย่างไร แล้วถ้าจะคำนึงถึงเรื่องอื่น จะพบตัวอย่างอีกมากที่มีการละเมิดกฎหมาย เบื้องหลังคือ มีเรื่องผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง เช่น การออกใบอนุญาตเขา ยังทำกันได้เลย ถามว่ามีกฎหมายหวงห้ามไว้หรือไม่ มีชัดเจน แต่ก็ออกเอนดกันได้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายสมัย โกรทินธาคม
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ทุนการศึกษา ทุนพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
เพื่อศึกษาระดับปริญญาเอกภายในประเทศ
ประจำปี 2554

ผลงานทางวิชาการ

พรายพล คุ่มทรัพย์ และ สมัย โกรทินธาคม. (กันยายน, 2546). เสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน และ เศรษฐกิจไทยช่วงหลังวิกฤติ. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 21(3).

พรายพล คุ่มทรัพย์ และ สมัย โกรทินธาคม. (2544). *สัมปทาน ในกิจการสาธารณูปโภค*. สำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ จัดพิมพ์เผยแพร่สำหรับประชาชนทั่วไป

สมัย โกรทินธาคม. (2557). ปัญหามาแล้วขับ : บทวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ, “40 ปี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”*, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (23-24 ต.ค. 2557).

สมัย โกรทินธาคม, และ คณะ. (2551). *ศักยภาพทางเศรษฐกิจของไทย และเวียดนาม*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สมัย โกรทินธาคม. (2550). *การศึกษาแนวทางเพิ่มพูนความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ สำหรับนักศึกษา นอกคณะเศรษฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.